

DNV GL RAPPORT

SAMFUNNSØKONOMISK ANALYSE AV PROSJEKTENE I KRONPRINSPARETS FOND

For Kronprinsparets Fond - 2017

Utgivelsesdato: 31.05.2017

DNV GL Rapportnummer: 2017- 0492

Versjon: 1.1

Report title:	Samfunnsøkonomisk analyse av prosjektene i Kronprinsparets Fond	DNV GL AS
Customer:	Kronprinsparets Fond	P.O.Box 300
Contact person:	Irene Løken Lystrup	1322 Høvik
Date of issue:	2017-05-31	Norway
Project No.:	PP093799	Tel: +47 67 57 99 00
Report No.:	2017-0492, Rev. 1.0	
Document No.:	518SCTS6-5	

Project Team

Aslak Agersborg Eriksen	aslak.agersborg.eriksen@dnvgl.com
Cecilie Bøhn	cecilie.bohn@dnvgl.com
Sophie Davidsson	sophie.davidsson@dnvgl.com
Anders Magnus Løken	anders.magnus.loken@dnvgl.com

☒ Unrestricted distribution (internal and external)	Keywords:
☐ Unrestricted distribution within DNV GL	Samfunnsøkonomisk analyse, Sosialt entreprenørskap,
☐ Limited distribution within DNV GL after 3 years	Kronprinsparets Fond
☐ No distribution (confidential)	
☐ Secret	

Reference to part of this report which may lead to misinterpretation is not permissible.

SAMMENDRAG

Kronprinsparets Fond, heretter omtalt som Fondet, støtter ulike prosjekter som har til hensikt å fange opp ungdom som av ulike årsaker risikerer å falle utenfor samfunnet. Fondet ønsker å motivere og legge til rette for at nettopp ungdom kan se sine muligheter og ta ut sitt potensiale, hvor hovedfokus for prosjektene er å få deltakerne til å fullføre skole, entre eller returnere til arbeidslivet.

DNV GL har som hovedsamarbeidspartner for Fondet analysert den samfunnsøkonomiske effekten av prosjektene i Fondets portefølje. Dette er en oppdatering av analysen som ble gjennomført i 2014 (DNV GL, 2014). Analysen omfatter prosjektene i Fondet i perioden 2015-2017: UngInvest AIB, VIBRO og Trivselsleder, samt alumniprojektene Kjør for livet og Pøbelprosjektet.

For å vurdere om prosjektene i Fondet er samfunnsøkonomisk lønnsomme ser vi på et Norge med og uten prosjektene i porteføljen til Kronprinsparets Fond, hvor referansealternativet representerer et Norge uten prosjektene i Fondet. Vi analyserer således effektene av prosjektenes arbeid i sum, og ikke av Kronprinsparets Fond som en «selvstendig aktør» innen sosialt entreprenørskap. Vurderinger av samfunnsnytteeffekten for Fondet er således en aggregering av resultater fra de underliggende prosjektene. Hva ville ha skjedd med deltakerne dersom prosjektene ikke hadde eksistert?

Siden 2014 har vi jobbet med å videreutvikle rammeverket og forbedre og forenkle datagrunnlaget. Hovedvekt har vært på å sette prosjektene i stand til å måle selv, og dette er gjort ved at spørreundersøkelser og datainnsamling er forenklet og digitalisert. Denne tilnærmingen (prosess og måleverktøy) kaller vi SEMI - Social Entrepreneur Measurement Insight. I denne analysen har vi gått igjennom behov og målgrupper basert på utviklingen i Fondets portefølje, tilgang på ny data og erfaringer siden sist. Basert på dette har vi oppdatert mål og KPIer. Målene tar også hensyn til at vi nå har mer tilgjengelig informasjon om hva som skjer med deltakerne etter deltakelse i prosjektene.

Fondet «oppnår» sine mål hvis samtlige prosjekter i sin tur innfrir sine prioriterte mål. Dette inkluderer måloppnåelse innenfor utdanning, arbeid og prosjektspesifikke mål. Enkelte indikatorer er tilknyttet livssituasjon (eller det å ha et «godt» liv):

Flest mulig av deltakerne fullfører et utdanningsløp som gir et bevis på kompetanse

I prosjektene er det 63 % som har fullført videregående opplæring eller høyere ved siste mottatte besvarelse fra tidligere deltakere. Samtidig er forventet fullføringsgrad for en tilsvarende gruppe ungdommer omtrent 30 %. Derfor utgjør fullføringsgraden på 63 % en stor forbedring. 21 % av personene som har besvart de samme etterundersøkelsene er i utdanning. Sammenlignet med referansealternativet ligger andelen 23 % høyere.

Flest mulig av deltakerne kommer i fast lønnet arbeid i løpet av/etter prosjektperioden

Blant personene som besvarte etterundersøkelsen fem år etter deltakelse – eller senere – var det 59 % som var i arbeid. Sammenlignet med en tilsvarende gruppe ungdom ligger andelen 57 % høyere.

Størst mulig positiv endring i prosjektspesifikke mål

UngInvest AIB har høy måloppnåelse på sitt målrettede arbeid om å se og utnytte individenes styrker, og det rapporteres om et godt læringsmiljø. Det samme viser resultatene fra Trivselsprogrammet, det det å være trivselsleder påvirker positivt hvordan barna behandler andre elever, og at de kan bidra til at andre har det bra. Det er også et stort flertall som opplever å bli tryggere på seg selv. I treårsundersøkelsen for Kjør for livet rapporterer samtlige ungdommer selv at de aldri skulker skolen. Gjennom økt kunnskap og bedre grunnlag for å opptre trafiksikkert, er det nærliggende å anta at Kjør for livet har en effekt på trafiksikkerheten. 74 % av de frivillige i VIBRO synes deltakelsen i prosjektet har bidratt med å heve deres kompetanse. 83 % mener VIBRO har bidratt til å gi dem arbeidserfaring.

Er prosjektene i Fondet samfunnsøkonomisk lønnsomme?

Analysen viser at prosjektene i Fondet er samfunnsøkonomisk lønnsomme. Prosjektene har en positiv avkastning og bidrar med en verdiskapning i samfunnet som ellers ikke ville ha funnet sted. Dette skyldes det økte bidraget til verdiskapning som følge av at flere av deltakerne øker sitt kompetansenivå og/eller kommer i arbeid enn det som ville vært tilfelle i referansealternativet. Dette utgjør en besparelse for samfunnet.

Med 70 % sannsynlighet tilsvarer det en netto nytte per deltaker over livsløpet på mellom MNOK 2,5 og 3,5 regnet i nåverdi i 2016, hvor forventet netto nytte per deltaker er MNOK 3,0. I tillegg viser forskningen at prosjektene vil kunne gi effekter ut over det som er prissatt:

- Hos deltakeren: Helsemessige gevinster og forbedret livskvalitet i form av forbedret psykisk helse og livskvalitet gjennom styrket sosiale nettverk og relasjoner
- I storsamfunnet: Generalisert tillit og økt samfunnsengasjement. Styrket nettverk og relasjoner øker sannsynligheten for deltakelse på viktige samfunnsarenaer og øker sannsynligheten for samfunnsengasjement, både hos individet selv og fra øvrige deler av familien.

Resultatene bekrefter i stor grad vurderingene fra forrige analyse. Det viser seg at de faktiske resultatene (i 2016) er i all hovedsak i overenstemmelse med hva som ble predikert i analysen i 2014 – dette viser at det mulig å gjøre konservative anslag av samfunnsnyttens av arbeidet som gjøres av sosiale entreprenører. For mange av deltakerne vil dette være livsendrende. Verdien for samfunnet i kroner og øre er en ting, men fra måling av sentrale indikatorer for hva som er et verdig liv (helse, bolig, økonomi, arbeid, venner/relasjoner) ser vi at prosjektene utgjør en forskjell for den enkelte. Det er viktig å understreke at de resultatene som beskrives rent kvalitativt i rapporten, ikke er å forstå som mindre betydningsfullt i den samfunnsøkonomiske analysen enn det som er tallfestet.

Våre beregninger viser at det er en positiv avkastning for prosjektene i Fondets portefølje, og at de bidrar til en positiv samfunns effekt som ellers ikke ville ha funnet sted. Vårt arbeid, og tilsvarende arbeid, bør ha som mål å hjelpe enda flere prosjekter til å lykkes og ikke minst hjelpe potensielle sponsorer og investorer til å se samfunnsnyttens av denne typen for prosjekter.

INNHALDSFORTEGNELSE

SAMMENDRAG.....	3
INNHALDSFORTEGNELSE.....	5
1 INTRODUKSJON.....	6
1.1 Formålet med den samfunnsøkonomiske analysen	7
1.2 Den første samfunnsøkonomiske analysen fra 2014	7
1.3 Nytt i denne analysen	8
1.4 Rapportens struktur	9
2 HVILKET BEHOV ØNSKER FONDET Å MØTE?.....	10
2.1 Bærekraftsmålene og Fondets arbeid	11
2.2 Unge mennesker som risikerer å falle utenfor	12
3 HVORDAN MØTER FONDET DETTE BEHOVET?.....	17
3.1 Om prosjektene som er inkludert i analysen og inndeling i «High Contact» og «Wide Impact»	18
3.2 Målgruppe og referansegruppe	20
4 HVORDAN HAR VI MÅLT EFFEKT?.....	21
4.1 Planlegge - En oppdatering av behov, mål og måleparametere (KPler)	22
4.2 Gjøre - Utvikling av SEMI som en tilnærming og verktøy for å måle effekt	23
4.3 Forstå - Hva er effekt?	25
5 HVA ER EFFEKTEN AV PROSJEKTENE I FONDET?.....	27
5.1 M1: Effekt på andelen unge som fullfører utdanning	28
5.2 M2: Effekt på andelen unge som kommer i arbeid	29
5.3 M3: Prosjektspesifikke mål samlet	30
5.4 M4: Livssituasjon	31
6 HVA BETYR DETTE FOR SAMFUNNET?.....	32
6.1 Prissatte effekter	33
6.2 Ikke-prissatte effekter	38
6.3 Sensitivitetsanalyse	44
7 VEIEN VIDERE.....	46
8 REFERANSER.....	48
VEDLEGG A - ENDRINGER I LIVSLØPSMODELLEN.....	51
VEDLEGG B -EFFEKTEN AV UNGINVEST AIB.....	58
VEDLEGG C -EFFEKTEN AV TRIVSELSPROGRAMMET.....	65
VEDLEGG D -EFFEKTEN AV VIBRO.....	73
VEDLEGG E -EFFEKTEN AV KJØR FOR LIVET.....	76
VEDLEGG F -EFFEKTEN AV PØBELPROSJEKTET.....	81

1 INTRODUKSJON

"Ikke alt som kan telles teller, og ikke alt som teller kan telles."

— Albert Einstein

Kronprinsparets Fond vil bidra til å fange opp unge mennesker som risikerer å falle utenfor. Noen mangler sosial kontakt og trygge voksenpersoner. Andre mangler motivasjon og dropper ut av skolen, eller blir av andre årsaker stående på siden av fellesskapet. Kronprinsparets Fond investerer kompetanse, kapital og nettverk i prosjekter som styrker ungdom. Målet er et samfunn der alle føler tilhørighet og kan bidra.

DNV GL er en av flere hovedsamarbeidspartnere til Kronprinsparets Fond, heretter omtalt som Fondet. Utover et rent finansielt bidrag bistår DNV GL med kompetanse og erfaring der partene har felles interesse av dette. I den tidlige fasen av samarbeidet var DNV GLs bidrag primært knyttet til å støtte prosjektene og Fondet med målstyring og prosjektrapportering. Deretter dreide samarbeidet seg mot å møte et behov for å finne metoder for å måle den reelle samfunnseffekten som Fondet bidrar til.

DNV GL har som hovedsamarbeidspartner for Fondet imøtekommet dette behovet ved å analysere den samfunnsøkonomiske effekten av prosjektene i Fondets portefølje, samt utvikle en modell for rapportering og oppfølging av parametere for samfunnseffekt i eksisterende og nye prosjekter.

Arbeidet er en videreføring av arbeidet fra 2012-2014, da DNV GL publiserte en samfunnsøkonomisk analyse av prosjektene i Fondet. Mens det den gang ble lagt stor vekt på metodeutvikling og hvordan kommunisere resultater, er det nå lagt hovedvekt på forbedring og digitalisering av målinger for å bedre datagrunnlaget. For metodespørsmål vises det derfor ofte til rapporten av 2014.

1.1 Formålet med den samfunnsøkonomiske analysen

Til tross for at rapportering på finansielle nøkkeltall gir beslutningsstøtte for investorer og sponsorer, og ikke minst for prosjektene selv, vil en *ren* finansiell avrapportering tilføre prosjektene lite beslutningsstøtte og styringsinformasjon – spesielt i lys av de grunnleggende sosiale behovene som prosjektene ønsker å dekke. En samfunnsøkonomisk analyse kan imidlertid bidra til å belyse disse effektene.

Den samfunnsøkonomiske analysen er ment å belyse nytte- og kostnadseffekter av prosjektene i Fondet. Analysen vil også gi et grunnlag for å vurdere i hvilken grad Fondet og prosjektene innfrir sine mål.

For å vurdere om prosjektene i Fondet er samfunnsøkonomisk lønnsomme ser vi på et Norge *med* og et Norge *uten* prosjektene i porteføljen til Fondet. Et Norge *uten* prosjektene som i dag støttes av Fondet, er referansealternativet i den samfunnsøkonomiske analysen. Effekten måles her ved å vurdere differansen mellom situasjonen der deltakerne er en del av prosjektet og hva som ellers ville ha skjedd.

EFFEKT = Differansen mellom situasjonen der deltakerne er en del av prosjektet og hva som ellers ville ha skjedd

Vi analyserer effektene av prosjektenes arbeid i sum, og ikke av Fondet som en «selvstendig aktør» innen sosialt entreprenørskap. Vurderinger av samfunnsnytteeffekten for Fondet er således en aggregering av resultater fra de underliggende prosjektene.

Analysen er en nytte-kostnadsanalyse. Hovedprinsippet i en slik analyse er at alle nytte- og kostnadseffekter verdsettes i kroner så langt det lar seg gjøre, og effekter som ikke lar seg verdsette i kroner beskrives og vurderes kvalitativt. For å anslå den samfunnsøkonomiske lønnsomheten for prosjektene i Fondets portefølje må effektene som ikke er prissatt veies opp mot effektene som er det.

Det vil ikke være mulig å sette en kroneverdi på alle effekter som deltakelse i prosjektene kan føre til. Effektene man ikke kan prissette (for eksempel de gode historiene) er ikke mindre betydningsfulle enn de effektene man kan verdsette i kronebeløp. Fondets og prosjektenes verdiskapning for samfunnet kan ikke måles i kroneverdi alene.

1.2 Den første samfunnsøkonomiske analysen fra 2014

Den første samfunnsøkonomiske analysen av Fondet ble sluttført i 2014, de daværende prosjektene i Fondet var Kjør for livet, Pøbelprosjektet, Arbeidsinstituttet i Buskerud og GatekunstAkademiet. Det ble lagt vekt på hvordan man kan måle, styre og kommunisere effekten av sosialt entreprenørskap.

Analysen viste en besparelse for samfunnet på 2,7 milliarder kroner i nåverdi ut i fra deltakere gjennom 2013. Det utgjorde ca 2,8 mill. kr pr deltaker. Analysen viste videre at samfunnet får igjen 5 kr *i tillegg til* hver krone som er benyttet, og det er samfunnsøkonomisk lønnsomt å gjennomføre prosjektet.

I prosjektporteføljen til Kronprinsparets Fond viste undersøkelsen at utdannings effekt og økningen i andel i jobb sammenlignet med mer tradisjonelle tiltak for å fange opp barn og unge som faller utenfor var betydelig. 60 % av ungdommene oppnår videregående kompetanse eller høyere mot 35 % i

referansegruppene, og 60 % er i jobb gjennom livsløpet mot 40 % i referansegruppene. Analysen baserte seg på 10 000 ulike scenarier for hver enkelt ungdom.

Dels var analysen basert på velprøvde og anerkjente metoder og tilnærminger fra øvrige fagområder som DNV GL er engasjert i. På andre områder ble det tenkt helt nytt, blant annet ved å involvere deltakerne selv og kartlegge deres egen opplevelse av effekten ved å være med i prosjektet. Det ble lagt stor vekt på å etablere et nyansert sammenligningsgrunnlag ved å identifisere referansegrupper. Videre ble det benyttet en beregningsmodell for å simulere livsløpet til deltakerne.

1.3 Nytt i denne analysen

Siden 2014 har det skjedd endringer i Fondets portefølje. Kjør for livet og Pøbelprosjektet har gått over til å bli alumni, det vil si at prosjektene ikke lenger mottar økonomisk støtte fra Fondet, men at man fortsatt ønsker å følge deres utvikling. Arbeidsinstituttet har endret navn til UngInvest AIB og GatekunstAkademiet har avsluttet samarbeidet. I det videre arbeidet inkluderer nå Fondet: UngInvest AIB, Trivselsprogrammet, VIBRO og Lærervikaren.

Prosjektene i Fondet er forskjellige i natur. Dette medfører at tilnærmingen for å måle prosjektenes effekt vil være ulike. Prosjektene i Fondet kan deles inn i «high contact» og «wide impact». Dersom prosjektet har høy grad av oppfølging over lengre tid på et færre antall personer karakteriserer vi det som «high contact». «Wide impact» beskriver prosjekt med tiltak som påvirker langt flere personer over kortere tid.

I dette års rapport er en rekke ting videreutviklet, og det er benyttet ny statistikk. Det gjør at samfunns effekten av Fondet i 2016 ikke er direkte sammenlignbare med resultatene fra 2013. Et eksempel på en slik endring er at nyere statistikk gjør at utviklingen i livsløpet til referansegruppen er endret. Det vil si at verdien av Fondet endres uten at dette nødvendigvis betyr at prosjektene i Fondet presterer dårligere enn tidligere. En full oversikt over forutsetningene for analysen finnes i vedlegg.

Innføringen av etterundersøkelser i alle High Contact prosjektene er nytt av året. Alle prosjektene har nå samlet inn data på hvordan det går med deltakerne i årene etter deltakelse. Dette gir et bedre grunnlag for å estimere effekt – vi går fra å anta til å vite. Allikevel skal vi være forsiktige med å si at all effekt kommer direkte fra deltakelse i et av prosjektene – det er mange variabler som spiller inn i en persons livsløp. Derfor behandler vi resultatene i en simulering der vi ser på 10 000 mulige livsløp på hver deltaker, og sammenligner dette med 10 000 mulige livsløp for en sammenlignbar deltaker i en referansegruppe. Utfallsrommet for forskjellen gir oss et rimelig godt bilde av hvilken effekt prosjektene gir.

Det at vi nå legger større vekt på faktiske resultater fra etterundersøkelsene, reduserer behovet for en generell måling av hvordan det går med deltakerne i løpet av prosjektperioden. Vi har derfor valgt å legge mindre vekt på Psykologisk og Sosial kapital – begreper som ble benyttet i forrige analyse. Vi trekker i tillegg til etterundersøkelsene også frem mer prosjektspesifikke måleparametere, som har den fordel at det har større relevans for det enkelte prosjekt, selv om det på den andre siden gjør det mer utfordrende å aggregere resultater for Fondet totalt sett.

Det har vært viktig å bistå prosjektene med å gjøre dem enda mer selvstendige til å gjennomføre måling. Dermed har hvert prosjekt eierskap og kjennskap til rammeverket for å samle inn faktiske resultater fra blant annet etterundersøkelser. Denne tilnærmingen (prosess og måleverktøy) kaller vi *SEMI - Social Entrepreneur Measurement Insight*. En av videreutviklingene i SEMI er at spørreundersøkelsene blir automatisk innhentet og samlet ved bruk av webbaserte spørreskjema – fremfor penn og papir.

Når dette så samles i SEMI gir verktøyet en oversiktlig presentasjon av innrapportert informasjon i et analysedashboard. Besvarelsene fra de webbaserte spørreundersøkelsene hentes inn automatisk. Analysedashbordet tilpasses etter prosjektene og Fondets behov. Definerte nøkkelindikatorer (KPIer) måles ved data fra ulike undersøkelser. Enkelte spørsmål går igjen i alle undersøkelsene, slik at det er mulig å følge endring over tid.

1.4 Rapportens struktur

- Kapittel 2: Gir en rask introduksjon til Fondet og prosjektene i porteføljen. Her gis en overordnet beskrivelse av de samfunnsforhold som Fondet ønsker å behjelpe.
- Kapittel 3: Gir en rask introduksjon til Fondet og prosjektene i porteføljen.
- Kapittel 4: Her gis en beskrivelse av hva vi ønsker å måle i analysen, og hvordan vi har gått frem for å komme frem til mål og måleparametere.
- Kapittel 5: Gir en oversikt over måloppnåelse for prosjektene i Kronprinsparets Fond innenfor områdene slik de er definert i kapittel 4.
- Kapittel 6: Den samfunnsøkonomiske analysen med prissatte og ikke-prissatte effekter.
- Kapittel 7: En oppsummering av erfaringer vi har gjort oss i arbeidet med analysen.

2 HVILKET BEHOV ØNSKER FONDET Å MØTE?

"Det er de unge som skal skape fremtiden og gjøre verden til et bedre sted å leve i."

— Fridtjof Nansen

Kronprinsparets Fond vil bidra til å fange opp unge mennesker som risikerer å falle utenfor. Overgangsperioden mellom ungdom og voksen er utfordrende for de aller fleste, og får betydning for både levekår og muligheter i arbeidslivet. Kronprinsparets Fond ønsker å sette søkelys på den avgjørende livsfasen som ungdomstiden er og fange opp ungdom som av ulike årsaker risikerer å falle utenfor.

Noen mangler sosial kontakt og trygge voksenpersoner. Andre mangler motivasjon og dropper ut av skolen, sliter psykisk, eller blir av andre årsaker stående på siden av fellesskapet. Unge som blir værende over tid i denne fasen, risikerer mer permanent å falle utenfor det fellesskapet som skal skape velferd og muligheter for alle.

Kronprinsparets Fond skal styrke fellesskapet for unge mennesker, slik at alle føler tilhørighet og kan delta. Det handler om å se individet - det enkelte menneskes evner og muligheter.

Fondet støtter prosjekter som har til hensikt å fange opp nettopp ungdom som av ulike årsaker risikerer å falle utenfor samfunnet. Fondet ønsker å motivere og legge til rette for at ungdom kan se sine muligheter og ta ut sitt potensiale, hvor hovedfokus for prosjektene er å få deltakerne til å fullføre skole, entre eller returnere til arbeidslivet. Kronprinsparets Fond tror på ungdom. Alle har noe å bidra med. Og alle har mulighet til å skape mening i eget liv - og for andre.

2.1 Bærekraftsmålene og Fondets arbeid

Fondet jobber for at flere unge fullfører skolegangen sin, får seg arbeid, har en meningsfull fritid og at de ikke føler seg ensomme. FNs bærekraftsmål er en felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030. FNs bærekraftsmål består av 17 mål og 169 delmål. I motsetning til Tusenårsmålene gjelder FNs bærekraftsmål for alle land i verden - også de rike. Det betyr at bærekraftsmålene har innvirkning på norsk politikk. Mange av målene er allerede oppfylt i Norge, men ikke alle. Fondets arbeid med ungdom og utenforskap er en direkte oppfølging av bærekraftsmål nr. 4 og nr. 8.

Figur 2-1 FNs bærekraftsmål med relevante mål for Fondet uthevet. Kilde: www.fn.no

FNS BÆREKRAFTSMÅL

4 GOD UTDANNING
Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle
 4.1 Innen 2030 sikre at alle jenter og gutter fullfører gratis og likeverdig grunnskole og videregående opplæring av høy kvalitet som kan gi dem relevant og reelt læringsutbytte

4.4 Innen 2030 oppnå en betydelig økning i antall unge og voksne med kompetanse, blant annet i tekniske fag og yrkesfag, som er relevant for sysselsetting, anstendig arbeid og entreprenørskap

8 ANSTENDIG ARBEID OG ØKONOMISK VEKST
Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle
 8.6 Innen 2020 betydelig redusere andelen unge som verken er i arbeid eller under utdanning eller opplæring

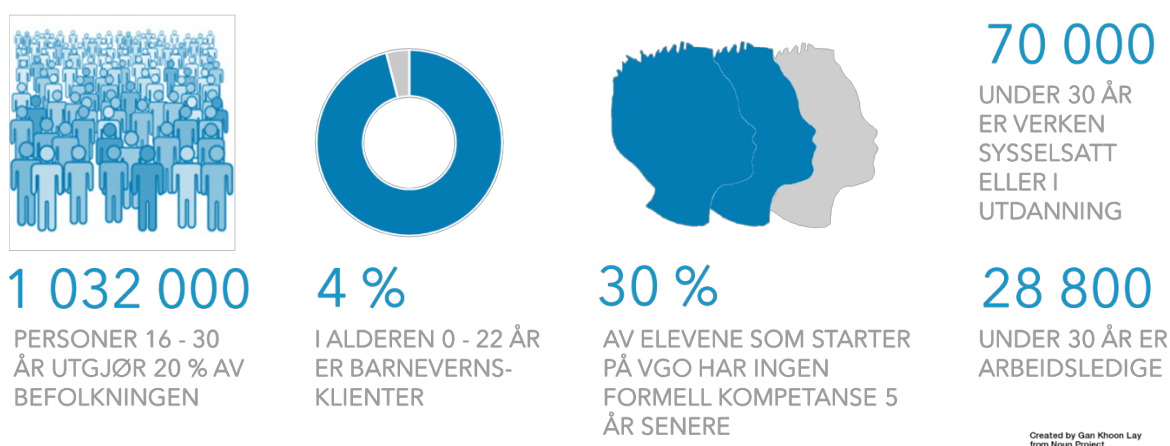
MÅL I DENNE ANALYSEN

- M1 Flest mulig av deltakerne fullfører et utdanningsløp som gir et bevis på kompetanse
- M3.1 Et godt læringsmiljø
- M3.2 Økt trivsel
- M3.3 Økt aktivitet
- M3.4 Redusert mobbing
- M2 Flest mulig av deltakerne kommer i fast lønnet arbeid i løpet av/etter prosjektperioden
- M3.5 Økt «Employability»

At mange er i jobb er nøkkelen til å finansiere velferdssamfunnet også i fremtiden. Samtidig viser forskningen at utdanning, og særlig gjennomføring av videregående opplæring, i stor grad påvirker muligheten for deltakelse i yrkeslivet. Dette setter Fondets arbeid inn i et større perspektiv - som en bidragsyter til å møte en av vår tids store utfordringer, nemlig å kunne bevare velferdsstaten også for nye generasjoner.

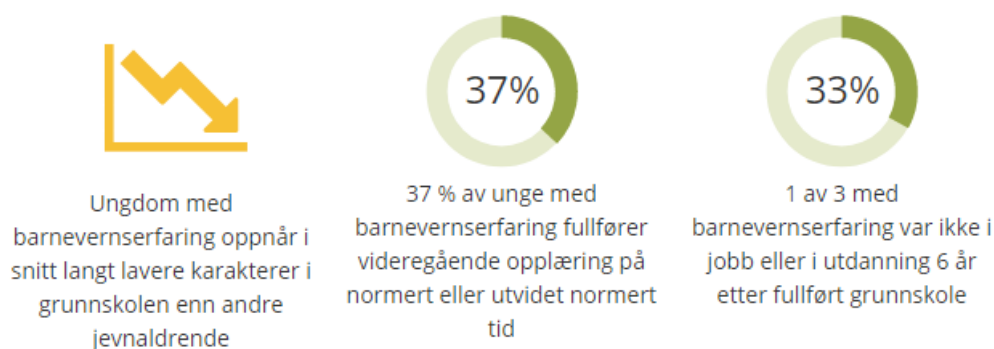
2.2 Unge mennesker som risikerer å falle utenfor

Personer i alderen 15-30 år utgjorde ved inngangen til 2016 litt i underkant av 20 prosent av befolkningen. Spesielt utsatte mennesker i samfunnet er barn og unge som har barnevernserfaring, unge som ikke fullfører videregående opplæring, og unge som står utenfor utdanning og arbeid. I tillegg vet man at mobbing, lavt aktivitetsnivå og psykiske helseplager er risikofaktorer.

Barn og unge i barnevernet

Antallet barn med barnevernstiltak har mer enn seksdoblet seg i løpet av de siste 50 årene (SSB, Dette er Norge 2016). I 2015 mottok 53 400 barn og unge i alderen 0-22 år tiltak fra barnevernet - dette tilsvarer omtrent 4 % av barn og unge i Norge i samme aldersgruppe. Veksten i andelen barn og unge under omsorg var 1 prosent fra året før. Av de 53 400 barna med tiltak fra barnevernet i 2015, mottok 81 prosent hjelpetiltak og 19 prosent omsorgstiltak (SSB, 2016, Barnevern).

Figur 2-2 Statistikk barn og unge med barnevernserfaring. kilde: Bufdir

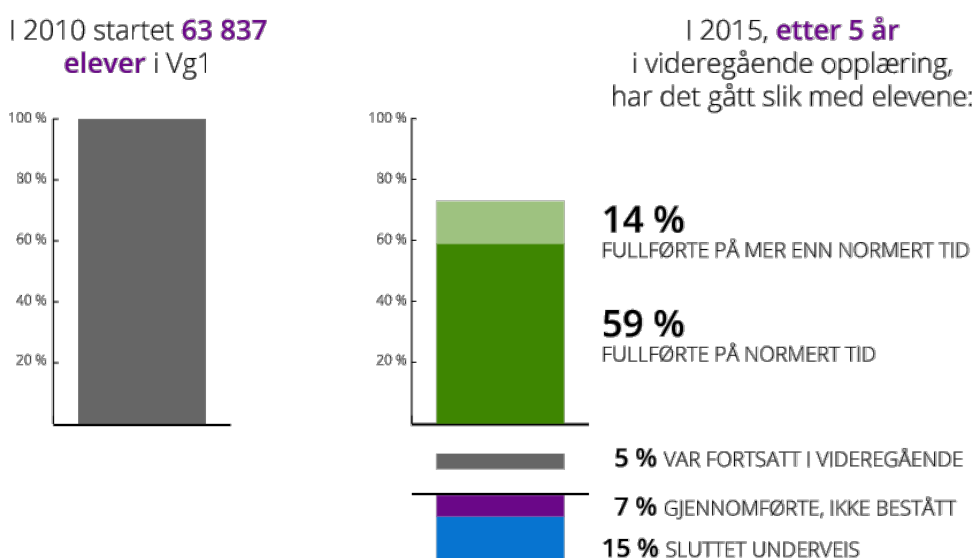
Ny statistikk¹ fra Barne- ungdoms- og familieetaten (BUFDIR) viser at unge med barnevernserfaring i snitt oppnår færre grunnskolepoeng og har lavere grunnskolekarakterer i norsk, matte og engelsk enn andre jevnaldrende. Unge med barnevernserfaring fullfører i mindre grad videregående opplæring enn unge uten barnevernserfaring, og de som fullfører bruker ofte lengre tid enn andre ungdommer. Tallene viser også at unge som har hatt kontakt med barnevernet har vanskeligere overganger til voksenlivet. 6 år etter fullført ungdomsskole er det en langt større andel av unge med barnevernserfaring som mottar ytelser og som hverken er i jobb eller utdanning, sammenlignet med unge uten barnevernserfaring. Trenden har vært stabil over tid, da en studie fra 2009 viser at to av tre ikke fullfører videregående opplæring og har kun ungdomsskole eller 1 års videregående utdanning (Clausen & Kristofersen, 2008). Dødsfall ved trafikkuulykker er ofte et problem blant individer som er eller har vært i barneverntiltak (Kristofersen, 2009).

Tidlige skolesluttere

Fullføring av videregående opplæring er en stor fordel for videre arbeids- og utdanningskarriere. Mange av de som er utenfor opplæring og arbeid har ikke fullført videregående opplæring. I 2015 hadde omtrent 27 prosent av befolkningen (16 år og over) grunnskolenivå som høyeste utdanning (SSB, 2016). De fleste fullfører grunnskolen og begynner direkte på videregående opplæring. Men ikke alle klarer å komme i gang med noen utdanning eller fullføre den de har begynt på. «Tidlige skolesluttere» defineres som ungdommer som verken har studie- eller yrkeskompetanse 5 år etter avsluttet 10. klasse (Bratsberg, et al., 2010).

Nesten 64 000 elever startet sin videregående opplæring høsten 2010. Fem år etter, i 2015, hadde 73 prosent fullført, 15 prosent sluttet underveis, 7 prosent gjennomførte uten å bestå, og 5 prosent var fortsatt i videregående opplæring. Andelen som fullfører er den høyeste siden statistikken ble publisert første gang for startkullet 1994, de siste årene har den ligget på rundt 70 prosent (SSB, 2016). Det betyr at 27 prosent av elevene som har startet på en videregående utdanning ikke har noen formell kompetanse etter fem år.

Hvordan gikk det med elevene etter 5 år i videregående opplæring?

Figur 2-3 Infografikk fra SSB. Kilde: www.ssb.no/vgogjen

¹ https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/Barnevern_skole/

Frischsenterets rapport «Utdannings- og arbeidskarrierer hos unge voksne: Hvor havner ungdom som slutter skolen i ung alder» fra 2010 viser at det etter ti år fortsatt er omtrent 20 prosent innenfor et kull som ikke har fullført og bestått videregående opplæring. Den samme studien viser at det er i overgangen mellom det andre og tredje året i videregående opplæring at flest elever faller fra, og frafallet er størst ved yrkesfagutdanningene.

Årsakene til at elevene slutter i videregående opplæring er sammensatte, det er imidlertid enighet om de fire hovedårsakene som Eifred Markussen har definert i sin publikasjon fra 2010 (Nordisk ministerråd, 2010):

- **Skoleprestasjoner før videregående** – elever som føler liten grad av mestring – vil oppleve skolegangen som utfordrende.
- **Elevenes bakgrunn**, undersøkelser viser at ungdommer med minoritetsbakgrunn, og ungdommer med foreldre som har lavt utdanningsnivå har større sannsynlighet for å ikke fullføre videregående opplæring enn gjennomsnittet.
- **Identifikasjon og engasjement i forhold til skolen**, ungdommer som føler seg sosialt utenfor eller er redd for å gå på skolen vil føle en mindre tilhørighet og lavere engasjement for skolen. Ambisjoner og arbeidsinnsats har mye å si for hvorvidt eleven velger å fullføre skolen.
- **Konteksten som opplæringen foregår i**, noen fylker som for eksempel de tre nordligste fylkene har større frafall enn andre steder i landet. Dette kan komme av at mange av elevene må flytte hjemmefra for å gå på skole. Det også vist at utdanningsprogrammene har ulike frafallsprosent, der yrkesrettede utdanningsprogrammer har høyere frafall. En av grunnene til dette er at mange programmer avsluttes med praksis, men det er ikke nok praksisplasser til alle.

Unge som verken er sysselsatt eller i utdanning

I 2014 var 7 % av personene under 30 år verken i arbeid, under utdanning eller i opplæring. Internasjonalt kalles denne gruppen for NEET, som står for "not in employment, education or training". I mesteparten av perioden 2006-2014 har andelen ligget rundt 6-7 prosent og i 2014 var det 71 000 personer i denne gruppen. Høyest andel finner man blant de i alderen 25-29 år og blant kvinner. Blant de 71 000 under 30 år som verken var i arbeid, under utdanning eller i opplæring i 2014, var 24 000 arbeidsledige. Hver femte i denne gruppen har vært i samme situasjon i minst fem sammenhengende år (SSB, 2014).

I desember 2016 var det 28 800 personer under 30 år som mottok arbeidsavklaringspenger. Dette er 400 flere enn på samme tid i 2015 og tilsvarer 3,4 prosent av befolkningen i alderen 18-29 år (NAV, 2017). Unge som mottar avklaringspenger har betydelig lavere utdanningsnivå og mindre arbeidserfaring enn aldersgruppen for øvrig. Framtidsutsiktene er også dårligere (Bragstad & Brage, 2011). Blant unge som har mottatt ytelse tilsvarende det som i dag kalles avklaringspenger er bare en av fire i arbeid etter tre år. De svakeste utsiktene gjelder særlig gruppen av unge med alvorlig psykiske lidelser, der bare drøyt en av ti var i arbeid etter tre år. De siste årene har andelen unge i alderen 18-29 med uføretrygd økt fra 1,3 prosent i 2012 til 1,7 prosent i 2016. Et fåtall av de personer som blir tildelt uførestønad kommer tilbake i arbeid.

Unge kriminelle

Unge i aldersgruppen 18-20 år er overrepresentert blant de siktede, og dette gjelder for begge kjønn. I 2015 ble om lag 7 prosent av alle 18-årige menn tatt for ett eller flere lovbrudd. Den tilsvarende andelen blant 18-årige kvinner var under 2 prosent (SSB, 2017).

Nesten 5 prosent færre under 30 år ble siktet for ett eller flere lovbrudd i 2015 enn i 2014. Når hensyn tas til endringer i befolkningsmengden, har omfanget av siktede for lovbrudd i denne aldersgruppen år blitt redusert med mer enn 28 prosent i perioden 2007-2015. Statistikken viser at færre unge siktes for vold og narkotikalovbrudd. Andelen under 25 år siktede for ruspåvirket kjøring var like mange i 2015 som i 2014 (SSB, 2017).

Torberg Falch, professor ved Institutt for samfunnsøkonomi og tilknyttet Senter for økonomisk forskning ved NTNU sier til forskning.no at de viktigste risikofaktorene for å havne i fengsel er foruten å være gutt, svake skoleprestasjoner og å ha foreldre uten jobb. Falch fremhever videre at virkemidler som får ungdom til å delta i videregående opplæring skulle med andre ord også være gode virkemidler mot kriminalitet.

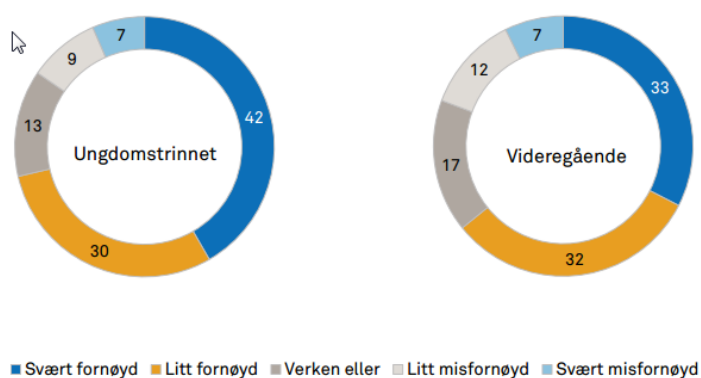
Barn som opplever mobbing

I «Ungdata 2016»-undersøkelsen fremkommer det at sju prosent av elevene på ungdomskolen jevnlig blir utsatt for plaging, trusler eller utfrysning. Forekomsten av mobbing har til tross for mye fokus de siste årene holdt seg på et stabilt nivå. Mobbing kan forekomme både fysisk og psykisk og kan føre til vedvarende fysiske og psykiske plager hos ofrene. Et økende problem er muligheten for anonym mobbing og uthenging via sosiale medier. Mobbing er mest utbredt på barneskolen og i tenårene, de som mobbes er mer enn andre utsatt for psykiske og fysiske problemer senere i livet. Ungdata-undersøkelsen viser at antallet som mobber andre er på sitt laveste nivå siden undersøkelsen startet i 2010, den viser også at det er færre som blir utsatt for vold og trusler nå enn tidligere. Det er derimot en økning blant jenter som opplever å bli plaget, truet eller frosset ut av andre ungdommer. Undersøkelsen konkluderer med at det er lite som tyder på at omfanget av mobbing har blitt redusert i særlig grad, til tross for den store innsatsen i samfunnet for å begrense dette (NOVA, 2016).

Unge med lavt aktivitetsnivå

I henhold til «Ungdata 2016»-undersøkelsen så oppgir 17% av deltakerne (elever i ungdomsskole og videregående opplæring) at de er litt eller svært misfornøyd med egen helse. I 2014 svarte i overkant av 80% av elevene på ungdomstrinnet at de trente minst en gang i uken. Andelen faller noe i overgangen til videregående opplæring. Ifølge undersøkelsen er mange unge aktive på fritiden, og generelt opptatt av trening (NOVA, 2016).

Hvor fornøyd er du med helsa di?

Figur 2-4 Hvor fornøyd er du med helsa di? Tall for ungdomsskole og videregående o. Kilde: Ungdata 2016, NOVA

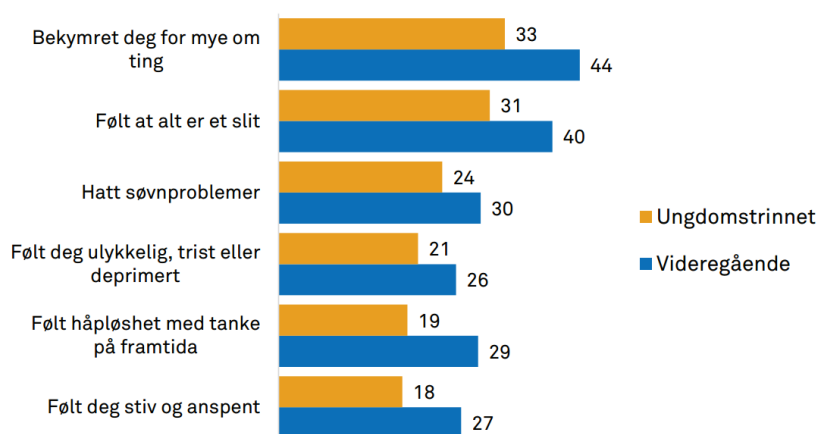
I «Barn, miljø og helse»-rapporten fra Folkehelseinstituttet fremkommer det at overvekt og fedme blant unge har økt noe de siste årene. Medvirkende årsaker til dette kan være enkel tilgang og aggressiv markedsføring av usunn mat. I Norge ligger andelen overvektige barn (8-9 år) på mellom 18 og 21 %. Til sammenligning ligger Italia på omtrent 35 %. Om lag 9 av 10 seksåringer oppfylder anbefalingene for daglig fysisk aktivitet, men dette tallet synker til ca. 50 % for 15 åringer. UngKan-undersøkelsen viste ingen endring i total fysisk aktivitet fra 2005 til 2011 hverken for 9- eller 11-åringene (Folkehelseinstituttet, 2016).

Ungdom som opplever psykiske helseplager

Psykiske lidelser er den vanligste årsaken til uførhet, 1 av 3 uføre har psykiske lidelser (NAV, 2015). Undersøkelsen viser videre at det er en klar sammenheng mellom selvbilde og psykiske helseplager, og det er særlig jenter som er utsatt for dette. Dette kan sees i lys av økt individualisering og et sterkere press om å lykkes - ikke bare på skolen, men også i fritidsaktiviteter og på andre arenaer.

Ungdata-undersøkelsen 2016 (NOVA, 2016) viser at en stor andel av ungdommer plaget av psykiske helseplager. På spørsmål om ungdommene har vært plaget av ulike psykiske plager den siste uka svarer omtrent 30 % at de har vært ganske til veldig mye plaget. For ungdom i videregående er snittet omtrent 33 %. Figur 2-5 viser et bilde over hvordan ungdommene selv vurderer sin psykiske helse.

Hvor mange som har vært ganske eller veldig mye plaget av ulike psykiske plager i løpet av siste uke

Figur 2-5 Andelen unge som oppgir å ha hatt ulike helseplager, ungdomsskole og videregående opplæring. Kilde: Ungdata 2016, NOVA

Stabil økonomi

I følge Levekårsundersøkelsen 2015 har andelen nordmenn som mener det er vanskelig å få endene til å møtes falt sakte de siste årene. Denne andelen falt til 6 prosent i 2013-2015. Blant personene med lavutdanning ser vi derimot en økning, og mellom 2009 og 2015 ligger andelen på mellom 13 og 15 prosent. Dette bildet av økende forskjeller mellom personer med utdanning på forskjellig nivå forsterkes på en rekke andre områder, for eksempel i muligheten til å håndtere uforutsette utgifter. Andelen som ikke ville klart en uforutsett utgift på 10 000 kroner har sunket i hele befolkningen siden 2005, men fallet har vært svært ulikt fordelt. Blant de med høyere utdanning falt andelen fra 18 til 10 prosent. Blant de med bare grunnskole, falt den bare med 4 prosentpoeng, til 32 prosent. For personer med videregående utdanning falt den fra 25 til 15 prosent.

3 HVORDAN MØTER FONDET DETTE BEHOVET?

"Hvis det i sannhet skal lykkes å føre et menneske hen til et bestemt sted, må man først passe på å finne ham der hvor han er og begynne der. Dette er hemmeligheten i all hjelpekunst."

— Søren Kierkegaard

Fondet støtter prosjekter som skaper arenaer for mestring og deltakelse for barn og unge. Per i dag utgjør UngInvest AIB (tidligere Arbeidsinstituttet i Buskerud), Trivselsprogrammet, Lærervikaren og VIBRO prosjektene i Fondets portefølje. I denne rapporten vil også de to tidligere prosjektene Kjør for livet og Pøbelprosjektet inkluderes i analysen. De tidligere prosjektene i Fondet omtales som alumni. Lærervikaren er ikke inkludert i analysen. Lærervikaren er fortsatt i startfasen og det er for tidlig å måle resultater.

TRIVSELSLEDER

UNG INVEST AIB

VIBRO

LÆRERVIKAREN

PØBELPROSJEKTET

KJØR FOR LIVET

AKTIV – Inkludert i analysen

AKTIV – Ikke inkludert i analysen

ALUMNI – Inkludert i analysen

Bilder er hentet fra vibro.no, trivselsleder.no, aib.bfk.no, pobelprosjektet.no, og laerervikaren.no.

Foruten å motta økonomisk støtte, blir de utvalgte prosjektene invitert inn i et kompetansenettverk som gir dem en mulighet til å dele erfaringer og kompetanse. Samhandlingen mellom prosjektene medvirker til at god, dokumentert metodikk kan utvikles, systematiseres og spres. Slik kan tilbudene komme flest mulig til gode. Fondet ønsker videre å bidra til at prosjektene blir enda mer synlig i offentligheten, slik at flere kan se verdien av dem, bli inspirert og selv gjøre en innsats.

Prosjektene i Fondets portefølje er forskjellige på mange måter. Størrelse, målgruppe, modenhet av drift, lokalisering og innhold varierer. De har alle til felles at de gir unge mennesker en mulighet til å utvikle egne evner og delta i fellesskapet. De ulike prosjektene Fondet er engasjert i har hjulpet mange ungdommer til finne motivasjon til å fullføre skole/utdanning, samt til å komme inn i, eller tilbake til, arbeidslivet.

3.1 Om prosjektene som er inkludert i analysen og inndeling i «High Contact» og «Wide Impact»

Noen av prosjektene i Fondet retter seg mot et stort antall barn og unge, mens andre fokuserer på å jobbe tettere med færre individer. Fremgangsmåten for å analysere prosjektene må derfor være forskjellig. Vi velger derfor i denne analysen å dele prosjektene i Fondet i to kategorier - «High contact» og «Wide impact». «High contact» viser til prosjekt som følger få personer tett, og der nær oppfølging gir et potensial for å forme deltakernes fremtid. «Wide impact» viser til prosjekter som legger til rette for gode oppvekst- og levevilkår for bredere grupper, men som ikke i samme grad er avgrenset til særskilte livsområder. FERD Sosiale Entreprenører bruker i sin resultatrapport 2015 hhv. begrepene «livsendrende» og «livsforbedrende» prosjekter som tilsvarer henholdsvis High Contact og Wide Impact (Ferd Sosiale Entreprenører, 2015).

UngInvest AIB (Arbeidsinstituttet Buskerud) er et styrkebasert og praksisnært læringssted for ungdommer som for en periode trenger et annet tilbud enn den ordinære videregående opplæringen. Prosjektet faller i kategorien High Contact fordi ungdommen deltar med samme tidsbruk som ved normal skole, gjerne i ett år eller mer.

Med **Trivselsprogrammet** legger mobbefrie trivselsledere fra 4.-10. trinn til rette for økt aktivitet i storefriminuttene. Per høsten 2016 benytter over 1 200 skoler i Norden Trivselsprogrammet. I Norge er det representert i alle landets fylker og omtrent 200 kommuner. 180 av medlemsskolene er kombinert- eller ungdomsskoler. Prosjektet faller i kategorien Wide Impact fordi det når mange barn og unge, men tiden knyttet til hvert enkelt individ er relativt liten.

VIBRO er en organisasjon som fokuserer på personlig utvikling hos ungdom. VIBROs visjon er at alle ungdommer skal være samfunnsengasjerte, ha tro på seg selv, og innse sitt eget potensial. VIBROs fundament og det som skiller organisasjonen fra mengden er ungdommenes sentrale rolle i organisasjonen. Aktivitetene VIBRO driver er av en karakter som gjør at de når mange ungdommer. Aktivitetene kan derfor tolkes som forskjellige «wide impact»-initiativ. Samtidig kan VIBRO forstås som et «high contact»-initiativ gjennom fokuset på den personlige utviklingen hos de frivillige.

Kjør for livet har som mål å gi inspirasjon, motivasjon og tro på seg selv og sin fremtid. Ved hjelp av motor og motorsport opplever deltakerne samhold, samhandling, mestring og engasjement som fører til læring og utvikling. Kjør for livet skal gjennom et tilpasset og opplevelsesbaserte aktiviteter gi spenningsøkende og risikoutsatte ungdommer ulike type mestringsfølelse, teamtilhørighet og økt kompetanse. Formålet er å motarbeide utenforskap blant barn og unge mellom 10 og 20 år. Kjør for livet består av to ulike initiativ, «Klubb 5» og «Klubb 7».

Pøbelprosjektet har som mål å få unge mennesker utenfor skole og arbeidslivet ut i jobb. Pøbelprosjektet fokuserer på å lære deltakerne arbeidslivets spilleregler. Det er viktig for prosjektet at det er arbeidslivet som står i fokus, og ikke terapi eller behandling. Prosjektet fokuserer på å lære punktlighet, ansvar, motstandsdyktighet, konfliktløsning og sinnemestring til deltakerne. Prosjektet faller i kategorien High Contact fordi ungdommene deltar på kurs som går daglig over flere uker, i tillegg til oppfølging i etterkant av kurset.

Figur 3-1 Inndeling i High contact og Wide impact

Prosjektene i Fondet treffer bredt i ulike målgrupper, og i ulike stadier i livet. Ofte skilles det mellom primærforebygging (forsøk på å hindre at en uønsket situasjon oppstår) og sekundærforebygging (forsøk på å begrense omfanget av uønsket situasjon). Trivselsprogrammet er et typisk primærforebyggingsprosjekt, som treffer mange i en tidlig fase i livet. Det er ofte vanskelig å måle effekten av slike programmer da det ikke føres statistikk på hvordan elevene utvikler sitt livsløp. Ofte blir verdien av slike primærforebyggingsprosjekt undervurdert fordi det er så mange ulike faktorer som påvirker livsutviklingen til barna og det er vanskelig å vurdere hvorvidt et barn ville havnet i et dårligere livsløp uten programmet. Kjør for livet og Pøbelprosjektet er typiske sekundærforebyggingstiltak, i disse prosjektene er det lettere å identifisere en referansegruppe, deltakerne blir tettere fulgt opp og det blir ført statistikk på hvordan deres livsløp utvikler seg. Prosjektene favner bare de som har falt utenfor eller som er i fare for å gjøre det. Dette gjør prosjektene mer spisset, og effektene lettere å se.

3.2 Målgruppe og referansegruppe

I 2016 var det totalt 1151 personer i High contact-prosjektene som er inkludert i analysen. Kull 2015/2016 er brukt som grunnlag for UngInvest AIB. Disse fordeler seg som vist i Tabell 1. Tabell 2 viser at omtrent halvparten av deltakerne er over 21 år. Årsaken til dette er den høye andelen deltakere fra Pøbelprosjektet. Det er også nesten to-tredeler menn i High contact-prosjektene.

Tabell 1 Oversikt over sammensetningen av deltakere i High contact-prosjektene.

	Antall deltakere	Andel av totalt antall deltakere
UngInvest AIB	232	20 %
Kjør for livet	120	10 %
Pøbelprosjektet	776	67 %
VIBRO (de frivillige)	23	2 %
Sum High Contact	1151	100 %

Tabell 2 Oppsummering av demografi av deltakere i High Contact-prosjektene. Basert på innsendte spørreundersøkelser, data per 19.mai 2017.

Alder	Kjønn
1 % 10 - 13 år	63 % Menn
11 % 14-16 år	37 % Kvinner
37 % 17-21 år	
51 % over 21 år	

For Wide impact-prosjektet Trivselsprogrammet er det per 2016 er over 1000 tilknyttede skoler i Norge. Av disse er det 48 skoler som er ungdomsskoler og 118 som er kombinerte barne- og ungdomsskoler. Omtrent 370 000 barn er elever ved disse skolene, og over 70 000 barn ble trivselsledere i 2016. Målgruppen til Trivselsprogrammet er derfor barn og unge med lik fordeling av jenter og gutter.

For Wide impact-prosjektet VIBRO er det vanskelig å estimere hvor mange de når gjennom sitt arbeid. VIBRO-festivalen og VIBRO-magasinet kan ha en effekt på mange personer. Eksempelvis er deres nettserie «Nye forbilder» er blitt sett over 15 000 ganger både gjennom sine egne nettsider og gjennom strømmetjenesten YouTube. Et konservativt anslag for hvor mange VIBRO når er over 15 000 personer.

4 HVORDAN HAR VI MÅLT EFFEKT?

“If a measurement matters at all, it is because it must have some conceivable effect on decisions and behaviour. If we can't identify a decision that could be affected by a proposed measurement and how it could change those decisions, then the measurement simply has no value”

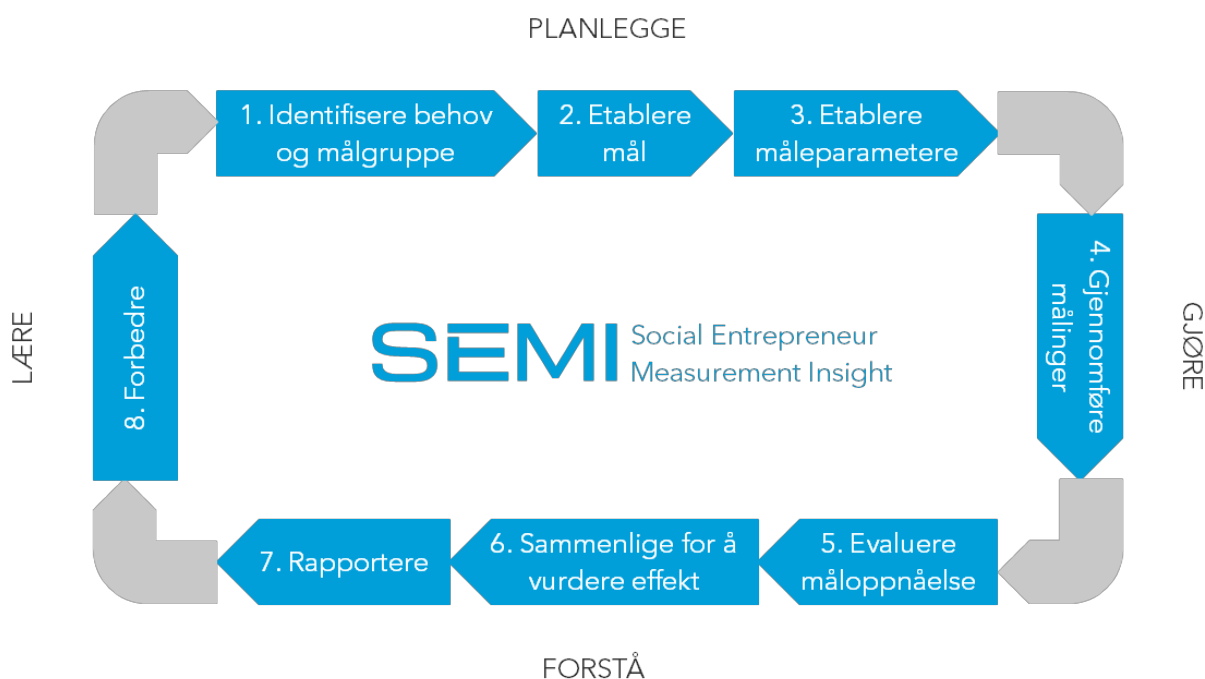
— Douglas W. Hubbard

Siden 2014 har vi jobbet med å videreutvikle rammeverket og forbedre og forenkle datagrunnlaget. Hovedvekt har vært på å sette prosjektene i stand til å måle selv, og dette er gjort ved at spørreundersøkelser og datainnsamling er forenklet og digitalisert. Dermed har hvert prosjekt kjennskap til rammeverket for å samle inn faktiske resultater fra blant annet etterundersøkelser. Denne tilnærmingen (prosess og måleverktøy) kaller vi *SEMI - Social Entrepreneur Measurement Insight*.

Det er nå færre spørsmål, og det gjøres etterundersøkelse i alle prosjektene. Det at vi nå har data på hva som skjer med deltakerne i etterkant gir en større trygghet i resultatene. I tillegg har vi innført begrepene «High Contact» og «Wide Impact» i analysen for å tydeliggjøre tilnærmingen til måling av effekt.

Proessen består av fire hovedsteg, og er basert på prinsippene for kontinuerlig forbedring og målstyring, kjent fra kvalitetsledelse og ISO9001. Stegene er vist i figuren under, og hvordan vi har benyttet prosessen i denne analysen er forklart i det etterfølgende.

Denne analysen baserer seg på metoden og rammeverket som ble utviklet for analysen i 2014. Kun de sentrale elementene er gjengitt her, og det vises derfor til rapporten av 2014 for detaljer, se *Samfunnsøkonomisk analyse av prosjektene i Kronprinsparets fond* (DNV GL, 2014).

Figur 4-1 SEMI - Prosess for måling og forbedring

4.1 Planlegge - En oppdatering av behov, mål og måleparametere (KPIer)

I analysen fra 2014 ble det gjort et omfattende arbeid for å identifisere hvilke behov og målgruppe Fondet og prosjektene dekker. Behovene blir brukt for å indikere relasjoner til mål og måleparametere - KPIer (Key Performance Indicators). Hensikten med dette var å tydeliggjøre forankring av mål og KPIer i behov i samfunnet. I analysen fra 2014 var definerte behov og målgrupper utgangspunktet for å kunne identifisere og konkretisere prosjektenes mål. Med utgangspunkt i samfunnsbehovet ble det formulert et samfunns mål. Dette er også gyldig i dag:

Samfunns mål: Flest mulig av deltakerne bidrar positivt i samfunnet

I denne analysen har vi gått igjennom behov og målgrupper basert på utviklingen i Fondets portefølje, tilgang på ny data og erfaringer siden sist. Vi ser at Trivselsprogrammet og VIBRO, som ikke var en del av Fondets portefølje sist gang, dekker andre behov og treffer andre målgrupper. Basert på dette har vi oppdatert mål og KPIer. Målene tar også hensyn til at vi nå har mer tilgjengelig informasjon om hva som skjer med deltakerne etter deltakelse i prosjektene. Under vises en figur med fire hovedmål som alle leder mot det overordnede samfunns målet. For hvert mål er det angitt hvilket prosjekt dette målet er relevant for, og hvilke KPIer som benyttes for å måle måloppnåelse.

MÅL	KPI	PROSJEKT
M1 Flest mulig av deltakerne fullfører et utdanningsløp som gir et bevis på kompetanse	Andel av deltakerne som har fullført VGO tre/fem år etter prosjektperioden	Andel av deltakerne i utdanning tre/fem år etter prosjektperioden
M2 Flest mulig av deltakerne kommer i fast lønnet arbeid i løpet av/etter prosjektperioden	Andel av deltakerne i jobb fem år etter prosjektperioden (og senere)	
M3 Prosjektspesifikke mål	M3.1 Et godt læringsmiljø	Andel positive svar i UngInvest AIB undersøkelse
	M3.2 Økt trivsel	Andel som sier de aldri skulker skolen. KFL undersøkelse 3 år etter deltakelse
	M3.3 Økt aktivitet	Snitt på «god arbeidsro i timene» fra Elevundersøkelsen
	M3.4 Redusert mobbing	Endring i svar på Trivselsundersøkelsen
	M3.5 «Employability»	Endring i svar på Trivselsundersøkelsen
	M3.6 Trafikksikkerhet	Svar på TL-ansvarlig undersøkelse
M4 Livssituasjon - «Et godt liv» (generelle mål)	M4.1 Psykisk helse	Svar på TL-ansvarlig undersøkelse
	M4.2 Fysisk helse	Svar på TL-ansvarlig undersøkelse
	M4.3 Vennskap	Svar på TL-ansvarlig undersøkelse
	M4.4 Stabil økonomi	Svar på TL-ansvarlig undersøkelse
		Endring i svar på Trivselsundersøkelsen

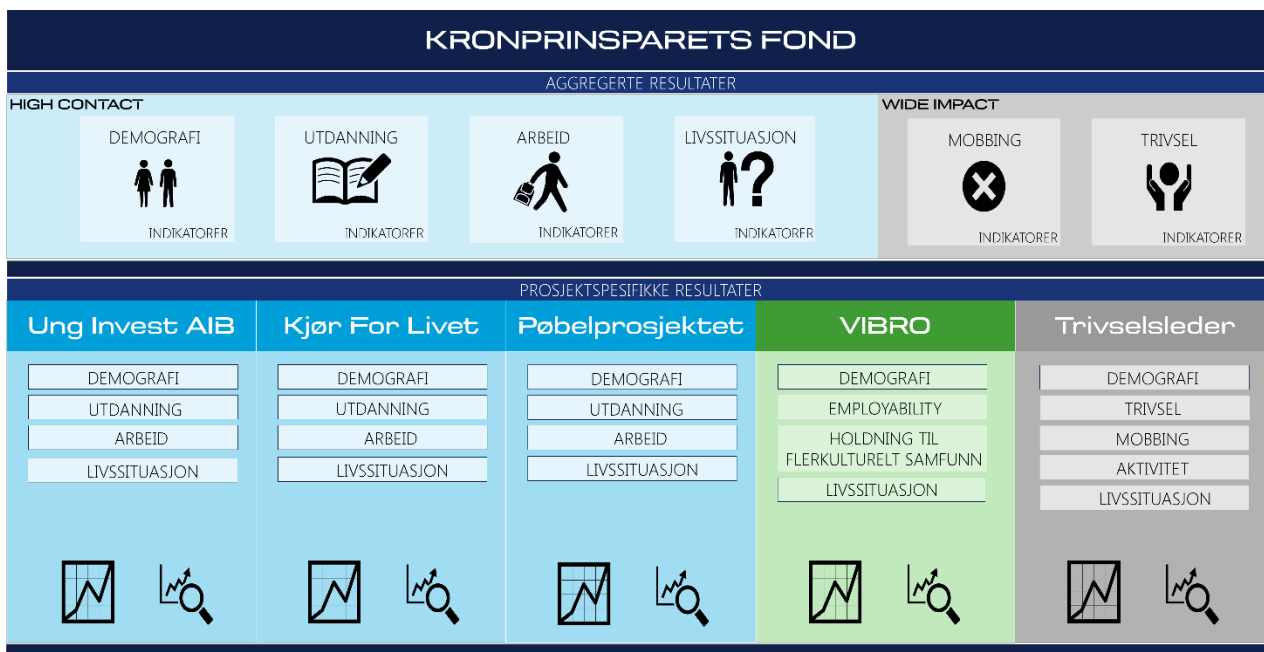
Figur 4-2 Overordnede og underliggende mål. Hvordan prosjektene møter de ulike målene og hvordan vi måler (KPI)

4.2 Gjøre - Utvikling av SEMI som en tilnærming og verktøy for å måle effekt

Det primære målet for arbeidet siden 2014 har vært å bistå prosjektene med å gjøre dem enda mer selvstendige til å gjennomføre måling. Det har vært avgjørende at disse målingene er et grunnlag for en oppdatert samfunnsnytteeanalyse. Erfaring tilsier at bedre data inn gir et bedre grunnlag for en god analyse. Vi har derfor jobbet med Fondet og prosjektene for å finne ut hvordan vi kan lage en prosess og et måleverktøy for sosiale entreprenører. Hensikten er å finne en tilnærming for å ha et enhetlig og solid grunnlag for å vurdere effekt. Målet har også vært at det skal gi styringsinformasjon tilbake til entreprenørene.

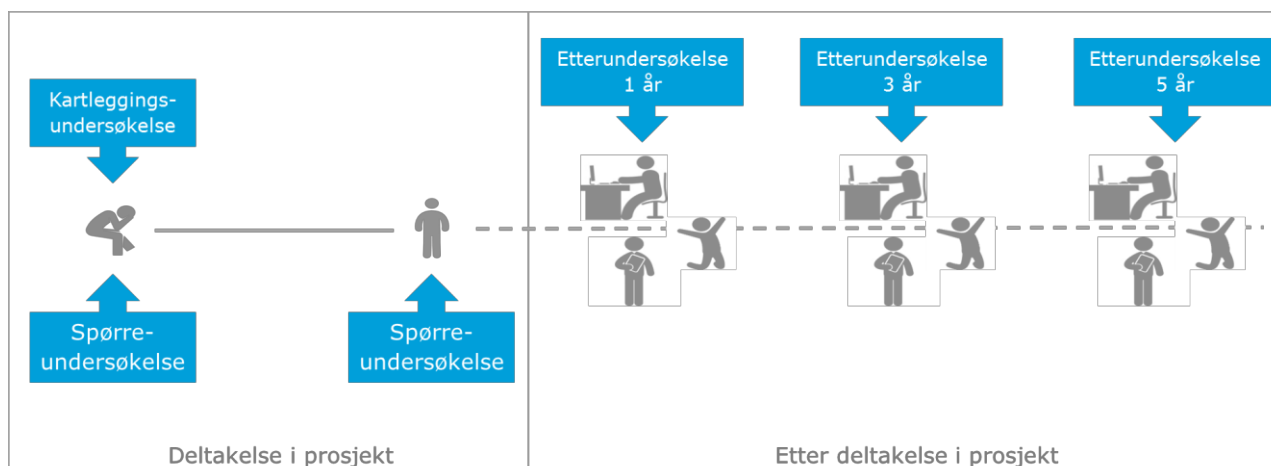
Det førte til verktøyet SEMI - *Social Entrepreneur Measurement Insight*. Det er utviklet over tid og muliggjør analyser som viser nytten og verdien av hele porteføljen. Det baserer seg på metoden for måling av samfunnsnytte for Kronprinsparets Fond som DNV GL utviklet i forbindelse med analysen i 2014. En av videreutviklingene er at spørreundersøkelsene blir automatisk innhentet og samlet ved bruk av webbaserte spørreskjema - fremfor penn og papir. Verktøyet gir tydelige rammer for hvilken nøkkelinformasjon som skal innrapporteres. Prosjektene gjennomfører selv målingene, og DNV GL bistår med veiledning. Deler av innholdet i hver måling er tilpasset hvert enkelt prosjekt. Tidspunkt for måling avhenger av prosjektenes årshjul. Data (besvarelser på spørreundersøkelsene) samles i analyseverktøyet Microsoft Power BI. Resultatene rapporteres samlet og for hvert prosjekt.

Figur 4-3 viser hvilken informasjon og resultater som blir innhentet for de ulike prosjektene gjennom spørreundersøkelser. Resultatene er samstemt med prosjektspesifikke mål. Figur 4-3 viser at de faktiske resultatene aggregeres for å vurdere prosjektporteføljens samlede måloppnåelse.

Figur 4-3 Data som samles inn i SEMI.

Dataene samles inn i henhold til en tidslinje for måling. Tid mellom hver måling avhenger av varigheten av deltakelse i hvert enkelt prosjekt. Hovedprinsippet er en kartlegging ved oppstart og avslutning, og 1, 3 og 5 år etter deltakelse. Et meget sentralt prinsipp er at alle undersøkelser er anonyme. Det benyttes ingen unike identifikatorer. Dermed er det ikke mulig å følge ett enkelt individ på tvers av undersøkelsene. Utviklingen følges kun på gruppenivå.

Figur 4-4 Tidslinje for måling i SEMI

Kartleggingsundersøkelsen av deltakerne før de starter kan forklare høy/lav måloppnåelse enkelte år, differanser mellom avdelinger/prosjekter eller om en viss sammensetning gir gode resultater. Ved å kartlegge deltakerne før de starter så kan en definere en referansegruppe. Dette er nødvendig for å måle

effekt (deltakere etter prosjekt - referansegruppe = nytte/effekt). Hovedvekt ligger på informasjon som definerer deltakergruppen; eksempelvis kjønn, alder, utdanningsnivå, arbeidserfaring. Undersøkelsen gjennomføres av ledelsen i prosjektene, og deltakerne er ikke involvert i denne. Det samles kun inn data som prosjektene allerede besitter om deltakerne.

Spørreundersøkelsen legger vekt på opplevd effekt i løpet av prosjektperioden. Deltakerne svarer på denne i prosjektets lokaler, under veiledning av en leder. Undersøkelsen tar omtrent 10 minutter og gjennomføres umiddelbart etter oppstart og rett før avslutning i prosjekt. Spørsmålene varierer fra prosjekt til prosjekt, ettersom de er knyttet til hvert enkelt prosjekts mål.

Etterundersøkelsen er en kartlegging av hva deltakerne gjør i etterkant av prosjektperioden. Den muliggjør «tracking» av måloppnåelse, sammenligning mellom ulike avdelinger/prosjekter, sammenligning mellom ulike prosjekter (gitt samme målingssystem).

Trivselsprogrammets undersøkelser er noe forskjellig fra dette, blant annet fordi Trivselsprogrammet over lengre tid har gjennomført undersøkelser der den TL-ansvarlige på skolene svarer, og fordi de ved nye TL-skoler har innført nullpunktundersøkelse og etterundersøkelser der alle elever svarer.

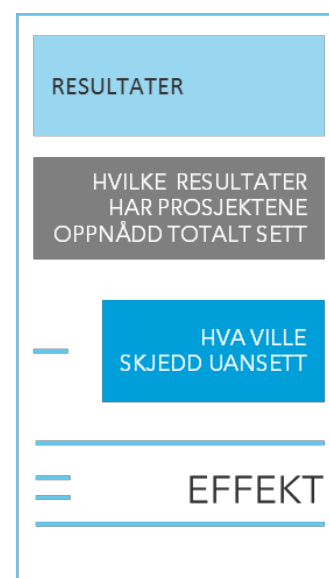
Når dette så samles i SEMI gir verktøyet en oversiktlig presentasjon av innrapportert informasjon i et analysedashboard med muligheter til å bore i dataene. Besvarelsene fra de webbaserte spørreundersøkelsene hentes inn automatisk. Analysedashbordet tilpasses etter prosjektene og Fondets behov.

KPIene måles ved data fra ulike undersøkelser. Enkelte spørsmål går igjen i alle undersøkelsene, slik at det er mulig å følge endring over tid. Under følger en oversikt per hovedmål.

4.3 Forstå - Hva er effekt?

Effekt er differansen mellom situasjonen der deltakerne er en del av prosjektet og hva som ellers ville ha skjedd. Det som fortsatt er sentralt, er at for å kunne vurdere differansen i effekten som deltakerne får ved å være en del av prosjektet og den effekten som ellers ville ha funnet sted er det nødvendig å avdekke hvilke *behov*, *prosjekt mål* og *samfunns mål* som Fondet og prosjektene er ment å innfri. Dette er viktig nettopp for å kunne belyse hvilke mål prosjektene faktisk innfrir, og ikke minst i hvilken grad dette skyldes prosjektet og ikke utenforliggende faktorer.

Prosjektene i Fondet hjelper ungdom i forskjellig alder og livssituasjon, og som på en eller annen måte står i fare for å falle utenfor. For hvert prosjekt er det identifisert en referansegruppe som best representerer gruppen deltakere hvert prosjekt har. Disse er beskrevet under delkapitler om hvert prosjekt. Gruppene kjennetegnes ved at de har lavere utdanningsnivå enn befolkningen for øvrig og de har også en større andel arbeidsledige og uføre.

M1 og M2. Måling av effekt på deltakernes utdannings- og arbeidssituasjon

For å kunne si noe om hva som er en god effekt er vi nødt til å belyse hva som ville vært utdannings- eller arbeidssituasjonen uten deltakelse i prosjektene. Det er derfor utarbeidet en referansegruppe for hvert prosjekt; situasjonen for deltakere i Kjør for livet sammenlignes med unge med barnevernserfaring, deltakere i UngInvest AIB sammenlignes med tidligere skolesluttere og deltakere i Pøbelprosjektet

sammenlignes med en gruppe sammensatt av ordinære NAV-klienter, rusmisbrukere og tidligere kriminelle. Referansegruppene til prosjektene er nærmere beskrevet i Vedlegg A.

Effekt på deltakernes utdanning og arbeidssituasjon måles ved etterundersøkelse fem år etter, og deretter ved en prognose i et livsløpsperspektiv. De faktiske resultatene fremgår gjennom besvarelser på spørreundersøkelser i etterkant av fullført prosjektperiode. Gjennom prognosen vurderes effekt og måloppnåelse i et livsløpsperspektiv, en livsløpsmodell er etablert for å predikere dette. Denne er utformet med inngangsverdier fra spørreundersøkelser og statistikk for hvert prosjekt sin sammenlignbare referansegruppe. Modellen er utførlig beskrevet i rapport *Samfunnsøkonomisk analyse av prosjektene i Kronprinsparets fond* (DNV GL, 2014).

M3 - Prosjektspesifikke mål

Prosjektspesifikke mål varierer naturlig nok fra prosjekt til prosjekt. Spørreundersøkelsen er hovedkilden til data for vurdering av måloppnåelse på disse målene. Unntaket er for Trivselsprogrammet, som har sin egen undersøkelse spesielt tilpasset formålet.

M4 - Livssituasjon

Vista Analyse har trukket ut av levekårsundersøkelser at følgende indikatorer er viktige for velferden for et individ: Arbeidslivstilknytning, egen bolig, personlig økonomi, egenvurdert helse, nære relasjoner/venner (Rasmussen & von Simson, 2014). Kartleggingsundersøkelsen og etterundersøkelsen benyttes som datagrunnlag for prosjektene. Som sammenligningsgrunnlag brukes nasjonale levekårsundersøkelser. Ved å sammenligne gruppen av deltakeres score på disse indikatorene før og etter deltakelse i prosjekt, samt benchmarker mot befolkningen for øvrig, gir dette et grunnlag for å vurdere effekt. Der prosjektene har dette som mål, og vi samtidig ser at dette er en utfordring i referansegruppen, kan vi sannsynliggjøre at en eventuell endring kan knyttes til prosjektet (kausalitet).

5 HVA ER EFFEKTEN AV PROSJEKTENE I FONDET?

“ Hvor løftende dog å sette seg et mål, og drive det gjennom som flint og stål!”

— Henrik Ibsen

Kapittelet beskriver samlet måloppnåelse basert på prosjektenes prioriterte mål. Fondet ansees å innfri sitt formål dersom prosjektene i Fondet oppnår sine prioriterte mål. For måloppnåelse på mål M1 Utdanning og M2 Arbeid er både faktiske resultater fra etterundersøkelse og simulerte resultater fra livsløpsmodellen vist. Der det er forskjeller diskuteres dette. For fullstendig dokumentasjon av livsløpsmodellen, se *Samfunnsøkonomisk analyse av prosjektene i Kronprinsparets fond* (DNV GL, 2014). Vedlegg A dokumenterer endringene i livløpsmodellen siden den gang.

FULLFØRT VIDeregående
OPPLÆRING ELLER HØYERE

SAMLET: 60 %

INN I
ARBEID

SAMLET: 49 %

PROSJEKT-
SPESIFIKKE MÅL

POSITIV EFFEKT

LIVSSITUASJON

POSITIV EFFEKT

5.1 M1: Effekt på andelen unge som fullfører utdanning

Blant personene som besvarte etterundersøkelsen fem år etter deltakelse – eller senere – var det 63 % som hadde fullført videregående opplæring eller høyere. Dette tallet øker med tiden – hovedsakelig drevet av UngInvest AIB. For befolkningen for øvrig er det 73 % som har fullført videregående opplæring fem år etter oppstart (SSB, 2016). Ettersom deltakerne i prosjektene er i forskjellige aldersgrupper er ikke dette direkte sammenlignbart med 5-års etterundersøkelse. Samtidig er forventet fullføringsgrad for en tilsvarende gruppe ungdommer omtrent 30 %. Derfor utgjør fullføringsgraden på 63 % en stor forbedring. Det er også ganske nærme befolkningen for øvrig (73 %).

21 % av personene som har besvart etterundersøkelsen er i utdanning. Sammenlignet med en tilsvarende gruppe ungdom ligger andelen 23 % høyere. En medvirkende årsak til dette er at deltakerne hos UngInvest AIB i større grad tar høyere utdanning enn hva referansegruppen gjør. Andelen som er i utdanning reduseres i årene etter deltakelse for spesielt UngInvest AIB ettersom deltakerne i all hovedsak er i tenårene. Det er naturlig at færre av disse er i utdanning og går inn i arbeidslivet (for eksempel) når de blir eldre. Andelen som er i utdanning er relativt stabil for Pøbelprosjektet; dette skyldes at de allerede er i ganske høy alder når de er med i prosjektet og en høy andel har allerede videregående kompetanse.

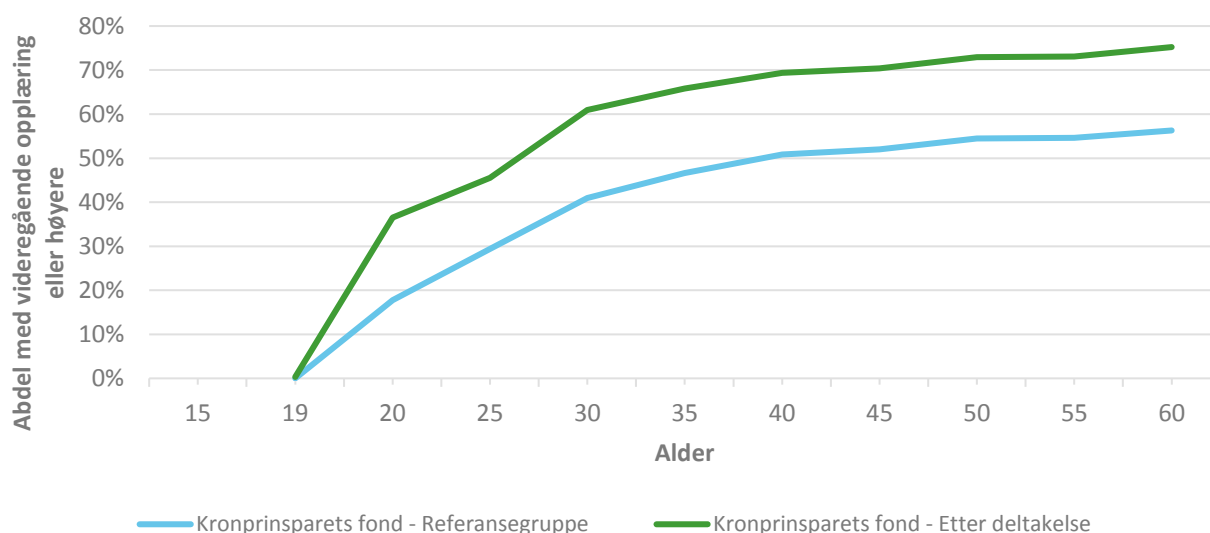
KPI 1.1 ANDEL AV DELTAKERNE SOM HAR FULLFØRT VGO FEM ÅR ETTER PROSJEKTPERIODEN	63 % + 85 % ² SAMMENLIGNET MED REFERANSEGRUPPEN	KPI 1.2 ANDEL AV DELTAKERNE I UTDANNING TRE/FEM ÅR ETTER PROSJEKTPERIODEN	21 % + 23 % ³ SAMMENLIGNET MED REFERANSEGRUPPEN
---	--	--	--

For å videreføre resultatene i den samfunnsøkonomiske analysen har vi laget en modell som simulerer deltakernes utdanningsnivå og arbeidslivstilknytning gjennom livet. Figuren nedenfor viser andel med videregående utdanning eller høyere i de simulerte livsløpene, etter deltakernes alder. Når vi måler fem år etter i etterundersøkelsen, vil deltakerne ha forskjellig alder. Man skal dermed være forsiktig med å direkte sammenligne tallene fra simulering og faktisk observerte tall. Ifølge de simulerte livsløpene har i underkant av halvparten av deltakerne (46 %) fullført videregående opplæring eller høyere utdanning i midten av 20-årene. Ved 30 års alder har ca 60 % fullført. Det er noe lavere en faktisk målt situasjon i etterundersøkelsen på 63 %. Dette skyldes at livsløpsmodellen er konservativ i andelen som fullfører videregående opplæring tidlig i livsløpet, det gir en forsinket effekt av utdanning, og også et konservativt estimat på nytten.

For referansegruppen er andelen på omtrent 24 % i midten av 20-årene. I de simulerte livsløpene øker andelen med fullført videregående opplæring gjennom hele perioden, med sterkest vekst frem til 30-årene, til i overkant av 40 %. Forskjellen mellom andelen som har fullført videregående opplæring eller høyere holdes relativt stabilt på omtrent 25 prosentpoeng gjennom mesteparten livsløpet.

² Referansegruppe: Andel av personer som deltok i prosjektet for 5 år siden og senere som har videregående opplæring eller høyere. I forbindelse med denne analysen er det kun data fra UngInvest AIB og Pøbelprosjektet som inkluderer etterundersøkelser for deltakere som var i prosjektet for 5 år siden, eller senere. Målet for andelen som har fullført videregående opplæring eller høyere avhenger av sammensetningen av personer. Referansegruppen for UngInvest AIB er at 31 % skal ha fullført videregående opplæring eller høyere utdanning. For Pøbelprosjektet er andelen 35 %.

³ For Kjør for livet er det 3 år etter deltakelse i prosjekt. For Pøbelprosjektet og UngInvest AIB brukes andel i utdanning av personer som deltok i prosjektet for 5 år siden og senere. Målet for andelen i utdanning avhenger av sammensetningen av personer. Referansegruppen for UngInvest AIB er at 12 % skal være i utdanning. For Pøbelprosjektet er andelen 15 %. For Kjør for livet er andelen 45 %.

5.2 M2: Effekt på andelen unge som kommer i arbeid

Blant personene som besvarte etterundersøkelsen fem år etter deltakelse – eller senere – var det 59 % som var i arbeid. Sammenlignet med en tilsvarende gruppe ungdom ligger andelen 57 % høyere. Andelen som er i arbeid stiger i årene etter deltakelse for spesielt UngInvest AIB ettersom deltakerne i all hovedsak er i tenårene. Det er naturlig at flere av disse går inn i arbeidslivet når de blir eldre. Andelen som er i arbeid er relativt stabil for Pøbelprosjektet; dette skyldes at de allerede er i ganske høy alder når de er med i prosjektet. Samtidig er det positivt at de som er i arbeid i stor grad holder seg i arbeidslivet.

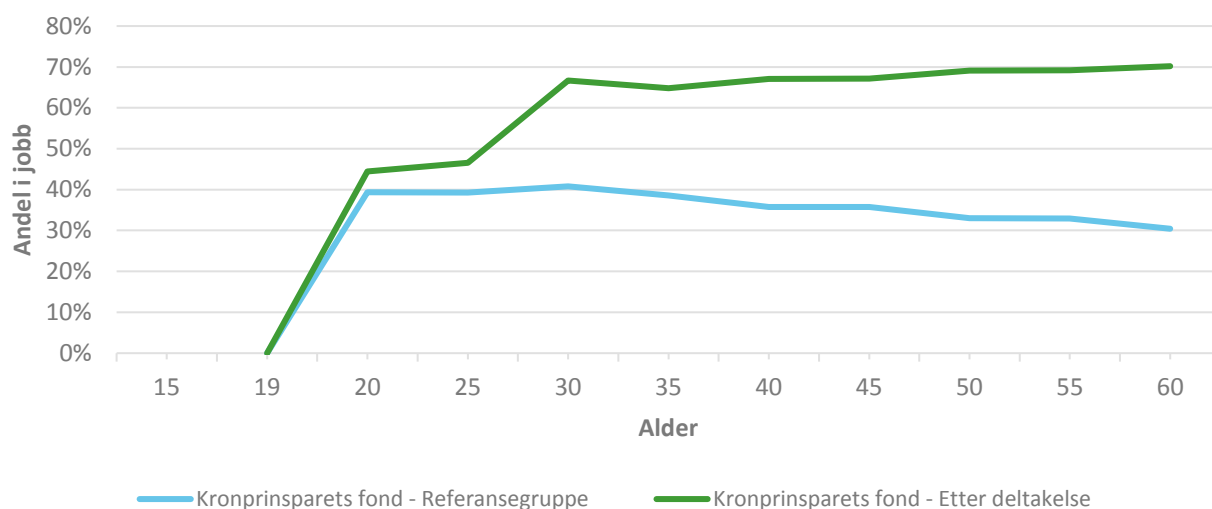
KPI 2 ANDEL AV DELTAKERNE I
JOBB FEM ÅR ETTER
PROSJEKTPERIODEN

59 %

+ 57⁴ % SAMMENLIGNET MED REFERANSEGRUPPEN

Figuren nedenfor viser andel i arbeid i de simulerte livsløpene. Ifølge de simulerte livsløpene er det først i slutten av 20-årene at det utvikler seg en forskjell mellom arbeidsdeltakelse for deltakere og referansegruppe. Dette gapet stiger raskt frem til 30 års alder hvor omtrent 60 % av deltakerne er i arbeid i det simulerte livsløpet. Til sammenligning er andelen omtrent 40 % for referansegruppen ved 30 års alder. Utover i livsløpene er det en stabil trend. Andelen i arbeid for deltakere øker jevnt og forsiktig, mens andelen for referansegruppen reduseres noe for årene som går.

⁴ Referansegruppe: Andel av personer som deltok i prosjektet for 5 år siden og senere som er i arbeid. I forbindelse med denne analysen er det kun data fra UngInvest AIB og Pøbelprosjektet som inkluderer etterundersøkelser for deltakere som var i prosjektet for 5 år siden, eller senere. Målet for andelen som er i arbeid avhenger av sammensetningen av personer. Referansegruppen for UngInvest AIB er at 46 % er i arbeid. For Pøbelprosjektet er andelen 35 %.

5.3 M3: Prosjektspesifikke mål samlet

I tillegg til målene tilknyttet utdanning og arbeid er det prosjektspesifikke mål. Nedenfor oppsummeres det for hvert prosjekt.

Et godt læringsmiljø gjør deltakerne tryggere på seg selv og ivrigere på å lære

For **UngInvest AIB** er det stor andel positive svar i påstandene som deltakerne tar stilling til. Eksempelvis viser de positive resultatene for påstanden «På AIB føler jeg at styrkene mine blir sett og tatt i bruk» at UngInvest AIB har høy måloppnåelse på sitt målrettede arbeid om å se og utnytte individenes styrker.

Resultatene for **Trivselsprogrammet** kan tyde på at skoler som velger å bli TL-skoler har større utfordringer knyttet til urolighet blant elevene enn det gjennomsnittet av skoler har. Trivselsprogrammet ser dermed ut til å hjelpe skolene til å oppnå samme nivå som gjennomsnittet av skoler. Bedre arbeidsro gir barna et bedre grunnlag for læring. Det er også interessant å se hvilket utbytte barna som er trivselsledere får av rollen. Resultatene viser at det å være trivselsleder påvirker positivt hvordan barna behandler andre elever, og at de kan bidra til at andre har det bra. Det er også et stort flertall som opplever å bli tryggere på seg selv.

I treårsundersøkelsen for **Kjør for livet** rapporterer samtlige ungdommer selv at de aldri skulker skolen. Ved oppstart av prosjektet er det 11 % som oppgir at de skulker ofte og 28 % som oppgir at de skulker litt. Økt tilstedeværelse i undervisningen på skolen reduserer risikoen for skolefravall.

Deltakerne i Kjør for livet lærer om sikker atferd i trafikken gjennom praksis i prosjektet

Deltakerne selv kan opplyse om at Kjør for livet har endret deres oppfattelse av trafiksikkerhet og hva som er trygg og god atferd i trafikken, samt hva som hører hjemme på lukkede baner. Kjør for livet lærer deltakerne om ulike forhold som påvirker bilen og sikkerheten. Gjennom økt kunnskap og bedre grunnlag for å opptre trafiksikkert, er det nærliggende å anta at Kjør for livet har en effekt på trafiksikkerheten.

Å være frivillig i VIBRO er en måte å øke sin «employability» på

74 % av de frivillige i VIBRO synes deltakelsen i prosjektet har bidratt med å heve deres kompetanse. 83 % mener VIBRO har bidratt til å gi dem arbeidserfaring. Dette understreker det faglige og profesjonelle utbyttet de får av deltakelsen. Omtrent tre fjerdedeler mener at VIBRO har bidratt med å bygge deres sosiale nettverk i tillegg.

5.4 M4: Livssituasjon

Psykisk helse

For UngInvest AIB ser man en relativt stor økning i selvrapportert psykisk helse; dette er basert på besvarelser fra oppstart og frem til femårsundersøkelser (forskjellige kull). De VIBRO-frivillige sin selvrapporterte psykiske helse ligger noe høyere enn statistikken fra UngData 2016. Det er en relativt stor økning selvrapportert psykisk helse blant deltakere hos Kjør for livet (forskjell mellom oppstart og deltakere 3 år etter). For Pøbelprosjektet er det reduksjon i selvrapportert psykisk helse blant deltakerne - tilsynelatende er det en svak trend om at selvrapportert psykisk helse reduseres med årene som går etter deltakelse. Andel med god selvrapportert psykisk helse ligger også lavere enn statistikk fra UngData 2016 for Pøbelprosjektet.

Fysisk helse

For UngInvest AIB ser man en relativt stor økning i selvrapportert fysisk helse; dette er basert på besvarelser fra oppstart og frem til treårsundersøkelser (forskjellige kull). De VIBRO-frivillige sin selvrapporterte fysiske helse ligger høyere enn statistikken fra UngData 2016. Det er en relativt stor økning selvrapportert fysisk helse blant deltakere hos Kjør for livet (forskjell mellom oppstart og deltakere 3 år etter). For Pøbelprosjektet er det relativt stabil selvrapportert fysisk helse blant deltakerne. Den selvrapporterte fysiske helsen ligger på samme nivå som statistikk fra UngData 2016.

Vennskap

For UngInvest AIB er det en stabilt høy andel som svarer at de har minst én god venn. For Trivselsprogrammet ligger andelen også stabilt mellom nullpunkt- og etterundersøkelse for de skolene som ble TL-skole i 2016. Blant VIBRO-frivillige rapporterer det store flertallet at de har minst én god venn - og de ligger også høyere enn statistikk fra UngData 2016. For Kjør for livet er det en stabilt høy andel (forskjell mellom oppstart og deltakere 3 år etter). Det samme gjelder for Pøbelprosjektet - som også ligger høyere enn statistikk fra UngData 2016.

Stabil økonomi

For UngInvest AIB ser man en relativt stor økning i andel som hadde håndtert en uforutsett utgift fra oppstart og for deltakere som var i prosjektet for 5 år siden. Blant VIBRO-frivillige ligger andelen noe lavere enn statistikk fra Levekårsundersøkelsen. For Kjør for livet ser man en relativt stor økning i andel som hadde håndtert en uforutsett utgift fra oppstart og for deltakere som var i prosjektet for 3 år etter. Det samme gjelder for Pøbelprosjektet - som også ligger høyere enn statistikk fra UngData 2016. For Pøbelprosjektet ligger det stabilt for deltakerne som har deltatt i prosjektet for ett til ni år siden - og det ligger lavere enn statistikk fra Levekårsundersøkelsen.

6 HVA BETYR DETTE FOR SAMFUNNET?

“ Mest dyrebare er alltid de tingene som ikke har noen pris.”

— Luise Rinser

For å vurdere om prosjektene i Fondet er samfunnsøkonomisk lønnsomme ser vi på et Norge *med* og et Norge *uten* prosjektene i porteføljen til Fondet. Et Norge *uten* prosjektene som i dag støttes av Fondet, er referansealternativet i den samfunnsøkonomiske analysen.

Et prosjekts samfunnsøkonomiske lønnsomhet er gitt ved dets bidrag til samlet verdiskapning utover det en ville ha fått ved beste alternative anvendelse av de ressurser som prosjektet legger beslag på.

Når den samfunnsøkonomiske lønnsomheten defineres i forhold til alternativ bruk av ressursene, blir lønnsomheten avhengig av hvordan den alternative ressursbruken defineres. Prinsipielt burde sammenligningen være i forhold til beste alternative anvendelse. I praksis vil imidlertid sammenligningsgrunnlaget være gitt ved en realistisk fremskriving av eksisterende ressursbruk over det tidsintervallet som prosjektet blir vurdert over. Dette sammenligningsgrunnlaget omtales som referansealternativet. Det er altså differansen mellom hva som ellers ville ha skjedd (referansealternativet) og situasjonen der deltakerne er en del av prosjektet som sier noe om lønnsomheten til Fondet.

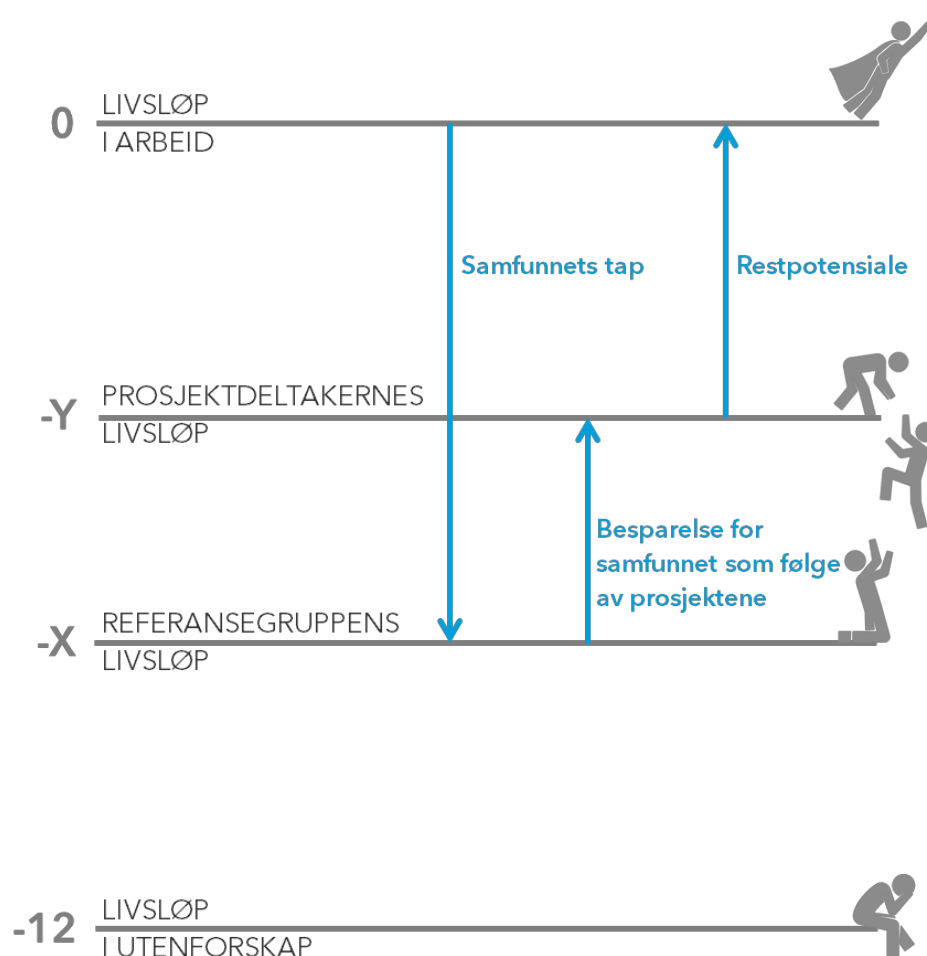
Det vil ikke være mulig å sette en kroneverdi på alle effekter som deltakelse i prosjektene kan føre til. Virkninger som forbedret livskvalitet eller økt samfunnsengasjement finnes det ikke noe marked for og disse er således problematiske å sette en kroneverdi på. Andre effekter, som redusert behov for trygdeytelser og økt produksjon ved deltakelse i arbeidslivet, kan omsettes i et marked og er dermed mulige å prissette.

Prissatte effekter vurderes derfor kun for UngInvest AIB, Kjør for livet og Pøbelprosjektet. Ikke-prissatte effekter vurderes for samtlige prosjekter i porteføljen.

6.1 Prissatte effekter

Kostnader i budsjetter er ikke det samme som samfunnsøkonomiske kostnader. Samfunnsøkonomiske kostnader er det samme som alternativkostnaden, som uttrykker den verdiskapningen som samfunnet går glipp av ved å bruke ressurser til et gitt formål.

I denne sammenheng har vi en problemstilling som i referansealternativet utgjør en kostnad for samfunnet i form av at mennesker som i et vellykket livsløp skulle vært i arbeid og bidratt til verdiskapningen i form av produksjon av varer og tjenester. Ved at disse menneskene ikke deltar i arbeidslivet i så stor grad som befolkningen for øvrig gjør at det produseres mindre varer og tjenester enn tilfelle ville vært om de gjorde det. Figur 6-1 viser samfunnets tap som differansen mellom et vellykket og referansegruppens typiske livsløp.

Figur 6-1 Samfunnsøkonomiske kostnader og besparelser

Den samfunnsøkonomiske *nytt* ved prosjektene i Fondet er dermed gitt ved det økte bidraget til verdiskapningen som kommer som følge av at flere av deltakerne øker sitt kompetansenivå og/eller kommer i arbeid enn det som ville vært tilfelle i referansealternativet. Dette utgjør en besparelse for samfunnet som vist i Figur . Figuren viser også at selv om prosjektene gir en besparelse, så er det også et utnyttet restpotensiale opp mot en ideell situasjon der alle deltakere har et vellykket livsløp. Tilsvarende er det en vei ned til en uønsket situasjon der alle deltakere har mislykkede livsløp og står helt utenfor arbeidslivet. Vista Analyse viste i sin rapport "Samfunnsøkonomiske konsekvenser av marginalisering

blant ungdom" (2010) at å flytte en ungdom fra et slikt mislykket livsløp til et vellykket livsløp sparer samfunnet for ca. 12,2 mill. kr. i nåverdi (Rasmussen, et al., 2010).

Prissatte effekter ved deltakelse i et av prosjektene i porteføljen til Kronprinsparets fond beregnes som endringen i kostnader og inntekter i individenes livsløp; differansen mellom hva som kan skje ved referansealternativet til hva som forventes skje ved deltakelse. I analysen av prissatte effekter er følgende samfunnsøkonomiske kostnader ivaretatt:

- Innsatskostnader ved utdanning
- Prosjektkostnader
- Skattefinansieringskostnader
- Nytte: Økning i produksjon ved deltakelse i arbeidslivet

For å kunne sammenligne kostnader og inntekter som faller på ulik tid livsløpet til en deltaker er det nødvendig å beregne kostnadene i nåverdi. Alle kostnader er angitt i 2016-kroner, og er diskontert ned til sammenligningsåret, som er 2016, med en kalkulasjonsrente på 4 % pa. Se rapport fra analyse fra 2014 (DNV GL, 2014) for detaljert beskrivelse av metode for beregning av prissatte effekter.

6.1.1 Innsatskostnader ved utdanning

I analysen tas det hensyn til innsatskostnadene ved utdanning i de tilfeller et individ registreres å være i hovedaktiviteten utdanning. Kostnader ved utdanning er fordelt mellom ulike studieprogram. I denne analysen brukes forskjellige satser for grunnskole, VGO, forlenget VGO og høyere utdanning. Hvilken kostnadssats som brukes er avhengig individets alder og kompetanse i perioden før.

6.1.2 Prosjektkostnader

Ved deltakelse i prosjektene tas det hensyn til prosjektenes driftskostnad, beregnet ut fra prosjektets omsetning i 2016. Det er for UngInvest AIB i tillegg tatt hensyn til at omtrent 30 % av deltakerne får hele eller deler av sin videregående opplæring via prosjektet. Dette innebærer at 30 % av utdanningskostnadene også vil tilkomme i referansealternativet, disse er således ikke utløst av deltakelse i prosjektet og inkluderes ikke i analysen.

I referansealternativet så er det sannsynlig at mange av deltakerne i prosjektene i stedet hadde deltatt i andre tiltak. Kostnader for barnevernstiltak, for Oppfølgingstjenesten og Pedagogisk-psykologisk tjeneste er ikke inkludert da de mest sannsynlig vil være en realitet også etter deltakelse i prosjektet. Referansegruppen til Pøbelprosjektet består av ca. 30 % NAV-klienter. Hvis NAV-klientene ikke hadde deltatt i Pøbelprosjektet så er det sannsynlig at de ville deltatt i et annet arbeidsmarkedstiltak. I analysen forutsettes det at 30 % av deltakerne i Pøbelprosjektet ville deltatt i et annet arbeidsmarkedstiltak.

Tabellen nedenfor viser en oversikt over prosjektkostnadene til prosjektene i Fondet:

NOK (2016-kr)	UngInvest AIB	Kjør for livet	Pøbelprosjektet	Sum High Contact Fondet
Prosjektkostnader (2016)	30 900 000	8 300 000	28 900 000	68 100 000
Antall deltakere (2015/2016)	232	120	776	1 128
Tiltakskostnader per deltaker	133 000	69 000	37 000	60 000

6.1.3 Skattefinansieringskostnader

Skattefinansieringskostnadene beregnes for trygdeytelser ved nedsatt arbeidsevne, mottak av dagpenger og bostøtte. Det beregnes også skattefinansieringskostnader på innsatskostnadene ved utdanning og tiltakskostnader over offentlige budsjetter. Se Vedlegg A for detaljert beskrivelse.

Trygdeytelser i seg selv er ikke en samfunnsøkonomisk kostnad, men en overføring fra de som betaler skatt til de som mottar trygd. Det koster imidlertid noe å kreve inn skatter. Økte skatter vil gi et effektivitetstap fordi ressursbruken blir påvirket av skatteøkningen. Dette er av staten anslått til 20 øre pr krone. Det er altså dette 20 % tillegget på trygdeytelsene som er å anse som en samfunnsøkonomisk kostnad.

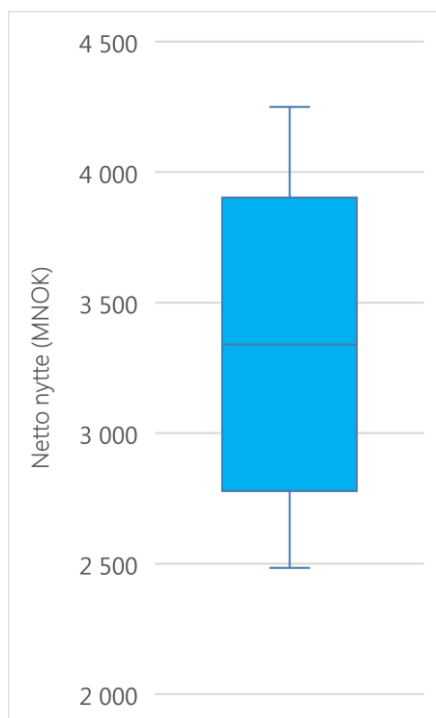
6.1.4 Nytte: Økning i produksjon ved deltakelse i arbeidslivet

Den samfunnsøkonomiske inntekten, eller nytten, fremkommer som økningen i produksjon som følge av økt deltakelse i arbeidslivet. Produksjonen måles ved lønnsinntekten til deltakerne. Ved deltakelse i prosjektene øker sannsynligheten for at individene kommer i jobb.

6.1.5 Samfunnsøkonomisk netto nytte

Prissatt netto nytte av prosjektene i Fondets portefølje ligger i mulighetsrommet mellom MNOK 2800 og 3900, og forventet netto nytte er MNOK 3300. Utover dette er det flere ikke-prissatte effekter.

Figur 6-2 viser samfunnsøkonomiske netto nytte ved prosjektene i porteføljen til Fondet. Den blå boksen viser et forventet mulighetsrom (her representert ved 70 % konfidensintervall) for netto nytte for prosjektene. Strekene i grafen illustrerer et ytre mulighetsrom (her representert ved 90 % konfidensintervall). Forventet netto nytte er representert ved skillet i den blå boksen.

Figur 6-2. Netto nytte for de som deltok i prosjektene i porteføljen til Kronprinsparets fond i 2016.

Den samfunnsøkonomiske netto nytten beregnes som summen av diskontert nytte og kostnad ved deltakelse fratrukket diskontert nytte og kostnad for referansealternativet.

Det er ikke differensiert mellom ulik arbeidsinntekt i livsløp. Det betyr at at lønn som følge av høyere kompetanse ikke er hensyntatt. I tillegg vil en høyere andel av deltakerne bli en del av arbeidslivet som følge av den økte kompetansen. En annen konsekvens av økt andel i utdanning betyr at deltakerne kommer senere i arbeid. Samtidig betyr det at nåverdien av lønnsinntekt går ned - én krone i dag er mindre verdt enn én krone ti år fra nå. Tabell 3 viser hvordan netto nytten er beregnet for Fondet.

MNOK (2016-kr)	UngInvest AIB	Kjør for livet	Pøbel- prosjektet	Sum High Contact Fondet
Prosjektkostnader	-31	-8	-29	-68
Innsatskostnader ved utdanning	-76	-8	-144	-227
Skattekostnad (av utdanningskostnad)	-15	-2	-29	-46
Lønnsinntekt	263	121	2868	3251
Trygd- og stønader (overføring)	6	10	412	428
Sum netto prissatt nytte totalt	147	114	3078	3339
Sum netto prissatt nytte per deltaker	0,6	0,9	4,0	3,0
Prissatt nytte per krone investert (NNB)	1,4*	7,1*	17,8**	11,3

Tabell 3 Relativt til referansealternativet, avrundet til nærmeste NOK 100 000.

*For UngInvest AIB er det en 68 % økning i andel deltakere som er i utdanning sammenlignet med en tilsvarende gruppe ungdom. Dette medfører at en høyere andel av deltakerne kommer i arbeid som følge av den økte kompetansen. Dette vil heve NNB betraktelig på sikt.

** Som følge av aldersgruppen til Pøbelprosjektet vil det i liten grad være utdanningskostnader. Dette vil øke NNB.

I løpet av 2016 var det omtrent 1128 deltakere i prosjektene i High contact prosjektene i Fondet. Med 70 % sannsynlighet tilsvarer det en nettonytte per deltaker på mellom MNOK 2,5 og 3,5 i 2016, forventet netto nytte per deltakere er MNOK 3,0.

En annen måte å vise samfunnsøkonomisk nytte er annuitet. Annuiteten for Fondet beskriver hvor mye Fondet sparer samfunnet for per år. Annuiteten for Fondets kull i 2016 forventes å være MNOK 155, med et 70 % konfidensintervall på MNOK 129 til 182. Per deltakere betyr det at med et konfidensintervall på 70 % så vil annuiteten per deltakere være mellom 120 000 og 160 000 NOK, den forventede årlige besparelsen per deltaker være 140 000 NOK.

Netto nytte per budsjettkrone (NNB) er en annen måte å presentere samfunnsøkonomisk nytte på. NNB er et mål på hvor lønnsomt et prosjekt er, hvis NNB er større enn eller lik null så innebærer det at prosjektet gir en avkastning som er høyere enn avkastningskravet. Et prosjekt med NNB større eller lik null anses derfor som lønnsomt. Dersom NNB eksempelvis er 0,8, betyr det at samfunnet får igjen 80 øre i tillegg til hver krone som er benyttet, og det er samfunnsøkonomisk lønnsomt å gjennomføre prosjektet.

Gjennom bruk av en rente på 4 % er avkastningskravet til prosjektene i porteføljen til Fondet satt til 4 %. Ved beregning av NNB med en rente på 4 % er netto nytten per budsjettkrone i Fondet med 70 % sannsynlighet mellom 8,7 og 14,8 kr, forventet NNB er 11,3 kr. NNB er med 100 % sannsynlighet over null og ved et avkastningskrav på 4 % er prosjektene i Fondet samlet sett å anse som et lønnsomt initiativ.

Kjør for livet

Tabellen under viser at netto nytte per deltaker i Kjør for livet ligger i mulighetsrommet mellom MNOK 0,3 og MNOK 1,6, og forventet netto nytte per deltaker er MNOK 0,9.

Tabell 4 viser også den samfunnsøkonomiske nytten ved deltakelse målt i forskjellige måleparametere.

Tabell 4 Samfunnsøkonomisk nytte. Kjør for livet

Kjør for Livet	Enhet	Lav (p15)	Forventet	Høy (p85)
Netto nytte - Totalt for prosjektet	MNOK	31	114	195
Netto nytte - Per deltakere	MNOK	0,3	0,9	1,6
Annuitet - Totalt for prosjektet	MNOK	1,4	5,3	9,1
Annuitet - Per deltakere	NOK	12 000	44 000	76 000
NNB	NOK	1,1	7,1	16,5

UngInvest AIB

Tabellen under viser at netto nytte per deltaker i UngInvest AIB ligger i mulighetsrommet mellom MNOK 0 til 1,3, og forventet netto nytte per deltaker er MNOK 0,6. Tabell 5 viser også den samfunnsøkonomiske nytten ved deltakelse målt i forskjellige måleparametere. Spesielt for analysen av UngInvest AIB er at deltakergruppen er sammensatt og det er utfordrende å finne samlet statistikk. Det øker usikkerheten i beregningene.

Tabell 5 Samfunnsøkonomisk nytte, UngInvest AIB

UngInvest AIB	Enhet	Lav (p15)	Forventet	Høy (p85)
Netto nytte - Totalt for prosjektet	MNOK	-4	147	298
Netto nytte - Per deltakere	MNOK	-0,0	0,6	1,3
Annuitet - Totalt for prosjektet	MNOK	-0,2	6,8	13,9
Annuitet - Per deltakere	NOK	-1 000	29 000	60 000
NNB	NOK	-0,0	1,4	2,9

Pøbelprosjektet

Tabellen under viser at netto nytte per deltaker i Pøbelprosjektet ligger i mulighetsrommet mellom MNOK 3,3 til 4,7, og forventet netto nytte per deltaker er MNOK 4,0. Tabell 6 viser den samfunnsøkonomiske nytten ved deltakelse målt i forskjellige måleparametere.

Tabell 6 Samfunnsøkonomisk nytte. Pøbelprosjektet

Pøbelprosjektet	Enhet	Lav (p15)	Forventet	Høy (p85)
Netto nytte - Totalt for prosjektet	MNOK	2 554	3 078	3 614
Netto nytte - Per deltakere	MNOK	3,3	4,0	4,7
Annuitet - Totalt for prosjektet	MNOK	119	143	168
Annuitet - Per deltakere	NOK	153 000	185 000	217 000
NNB	NOK	12,6	17,8	27,1

6.2 Ikke-prissatte effekter

Prosjektene som er underlagt Kronprinsparets Fond vil ha effekter som berører andre områder enn de som er hensyntatt som prissatte effekter. I det følgende omtales disse som ikke-prissatte effekter.

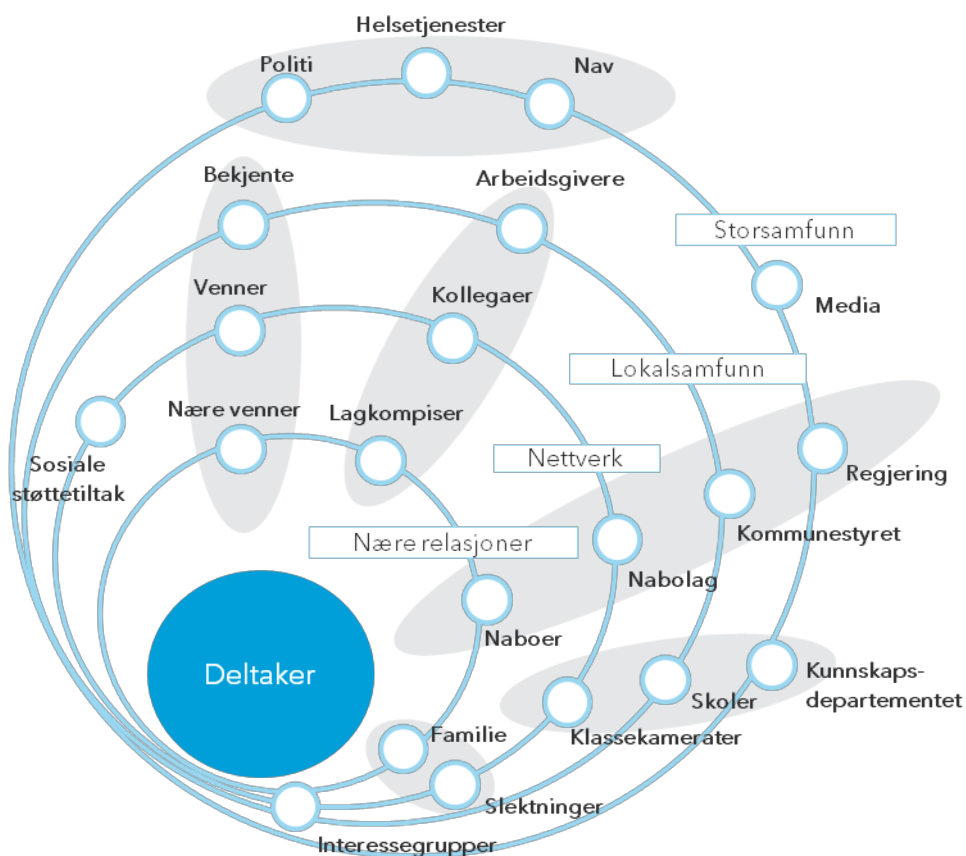
De ikke-prissatte effektene er her sett på som effekter som det ikke er faglig forsvarlig å verdsette i et kronebeløp. Det er flere grunner til at enkelte effekter ikke prissettes. Det kan være at det er vanskelig å angi effekten, eller det kan være vanskelig å finne «priser», f.eks. på grunn av manglende markeder. I den første kategorien havner f.eks. effekter som avhenger av størrelsen på gruppen av individer som opplever en positiv eller negativ effekt av et enkelt individs deltakelse i et av prosjektene. I den andre kategorien havner effekter som eksempelvis det at nabolaget oppleves som tryggere som følge av et individs deltakelse i et av prosjektene underlagt Kronprinsparets Fond.

Det er viktig å understreke at det som beskrives rent kvalitativt i dette kapitlet, ikke er å forstå som mindre betydningsfullt i den Samfunnsøkonomiske beregningen enn det som er tallfestet. Denne form for effekter er sentrale i vurderingen av prosjektene i porteføljen.

6.2.1 Kronprinsparets Fond

Sammenlignet med alternative tiltak i samfunnet har prosjektene i porteføljen større fokus på anerkjennelse av individet. Anerkjennelse anses som en sentral parameter for å hjelpe ungdommer ut av utenforskap. Når ungdommene selv beskriver hva som har fungert for dem, er det ofte voksenpersoner som har sett dem, støttet og hatt tillit til dem. Samtidig som de voksne har vært tålmodige og møtt dem på deres arena gjennom individuell tilpasning. Ungdommen beskriver videre personer som både har stilt krav til dem, vært interessert i deres drømmer og invitert til medvirkning. Dette er en tilnærming som samtlige av prosjektene i Fondet vektlegger for å kunne nå frem til ungdommene. Tilnærmingen øker selvtilliten hos enkeltindividene. Denne økte tryggheten på seg selv kan gjøre at de søker å delta på nye samfunnsarenaer.

Figur 6-3 gir et visuelt kart over de ulike forbindelsene en deltaker kan ha med resten av samfunnet. Selv om de nøyaktige posisjonene til de mindre kretsene er diskutabile og varierer avhengig av individet, er det håpet at dette kan være et utgangspunkt for å ha en oversikt over hvordan en endring i deltakerens livssituasjon påvirker de ulike delene av en deltakers "sosiale kapitalnett", og hvordan forbindelsene påvirker deltakeren (The Flying University: Documenting Social Change, 2010). Hvilke individuelle effekter som utløses avhenger av utgangssituasjonen til hver enkelt deltaker, og hva de ellers ville gjort.

Figur 6-3 Effekt på sosialt nettverk. Tilpasset fra (The Flying University: Documenting Social Change, 2010)

Styrket nettverk gir helsemessige gevinster og forbedret livskvalitet for deltakeren

I begrepet sosial kapital ligger mellommenneskelig tillit, ulike former for nettverk og tilgang til ressurser i disse nettverkene (praktisk hjelp og råd). Sosial kapital henger også sammen med ulike former for kontakt med nære relasjoner som venner og familie, om man har noen å snakke fortrolig med, samt følelsen av ensomhet.

Den sosiale kontakten deltakerne får gjennom prosjektene bygger nettverk og bidrar til økt personlig trygghet. Personlig trygghet er viktig i form av at man har noen rundt seg som kan støtte en i ulike livsfaser. Den sosiale kontakten strekker seg gjerne lenger enn selve perioden for deltakelse i tiltaket. Kontakt med andre påvirker også helsen generelt og den psykiske helsen spesielt. De som ikke har noen å snakke fortrolig med anses oftere å ha dårligere psykisk helse enn dem som har én fortrolig; likeledes har de som har flere fortrolige, bedre helse enn dem som bare har én fortrolig (Barstad, 1997).

Videre har en økning i sosial kapital vært knyttet til helsemessige gevinster hos voksne, jf. (Campbell & C., 2002), (Cattell, 2001) og (James, et al., 2001). Det er derfor sannsynlig at det samme vil gjelde barn og ungdom, særlig med tanke på økt livskvalitet og reduksjon i nivåer av stress. Styrket sosiale nettverk og relasjoner, samt økt tillit og følelse av tilhørighet, vil kunne forbedre unges livskvalitet og redusere symptomer på negativt stress.

Økt deltakelse gir generalisert tillit og økt samfunnsengasjement

Prosjektene er arenaer for å bygge sosial kapital gjennom sosial kontakt. Deltakelse i prosjektene gir ikke bare sosialt samvær, men også trening i aktiv medvirkning, organisasjonsarbeid og beslutningstaking. Gjennom den sosiale kontakten vi har med andre, bygger vi opp sosial kapital som bidrar til at vi integreres i samfunnet og kan delta på viktige samfunnsarenaer (SSB, 2007).

Den sosiale kapitalen anses å øke med individers deltakelse i formelle og uformelle sosiale grupper. Dette gjelder for den arena som prosjektene selv representerer, men er også gjeldende for øvrig gruppeaktivitet som individene deltar i. Prosjektene bidrar antas å ha en positiv innvirkning på øvrig deltakelse i samfunnet. Barn og ungdom lærer å komme overens med andre, og respektere andres ideer og meninger. Gjennom denne deltakelsen vil barna få økt oppmerksomhet rundt eksisterende samfunnsnormer og tar selv initiativ til å engasjere seg mer i det som skjer i omgivelsene deres.

Forskningen viser også at ungdom som selv engasjerer seg i samfunnet oppmuntrer til økt samfunnsengasjement også fra øvrige deler av familien (Hart, 1992). Denne typen deltakelse i barndommen og ungdomsårene antas å ha viktige implikasjoner for samfunnet på kort og lang sikt. Videre kan samhandling i nettverk vedlikeholde tilliten vi har til dem vi kjenner, og den kan også bygge generalisert tillit, det vil si tillit til «folk flest» (Wollebæk & S.B. Seggaard, 2011). Ifølge Putnam (2001), vil tillit og gjensidighet i våre sosiale nettverk føre til et tillitsfullt samfunn der innbyggerne ikke bare kjenner hverandre, men er aktivt involvert i hverandres liv og opprettholde tillitsfulle og nyttige relasjoner.

Tabell 7 Ikke prissatte effekter ved deltakelse i et av prosjektene i porteføljen til Kronprinsparets fond

Ikke prissatte effekter	Forklaring
Hos deltakeren: Helsemessige gevinster og forbedret livskvalitet	Forbedret psykisk helse og livskvalitet gjennom styrket sosiale nettverk og relasjoner
I storsamfunnet: Generalisert tillit og økt samfunnsengasjement	Styrket nettverk og relasjoner øker sannsynligheten for deltakelse på viktige samfunnsarenaer og øker sannsynligheten for samfunnsengasjement, både hos individet selv og fra øvrige deler av familien

6.2.2 Prosjektspesifikke ikke-prissatte effekter

Prosjektene i porteføljen til Fondet hjelper ungdom i forskjellig alder og livssituasjon. De har derfor noen særtrekk som fører til projektspesifikke ikke prissatte effekter, disse er beskrevet under. Listen er ikke uttømmende men gir en indikasjon på omfanget av de effekter prosjektene utløser.

Pøbelprosjektet

Pøbelprosjektet oppleves å ha en positiv effekt for den enkelte gjennom blant annet å legge til rette for en arbeidskarriere. Videre tilfører Pøbelprosjektet verdi for samfunnet som helhet i form av mer stabile familieforhold, opplevelsen av et tryggere nabolag og nærmiljø, reduserte helseutgifter og økt samfunnsengasjement. Sistnevnte reflekteres blant annet i at deltakere nå hjelper andre pøbler som sliter med liknende problemer som de selv hadde før deltakelse i Pøbelprosjektet. Ikke minst tenner Pøbelprosjektet et håp for ungdom i utenforskap som har forsøkt alternative tiltak uten at dette har lyktes.

Det er videre grunn til å tro at Pøbelprosjektet bidrar til redusert kriminalitet da en andel av pøbedeltakerne tidligere har tjent til livets opphold gjennom vinningskriminalitet. Forskning blant voksne har vist at økt sosial kapital kan føre til reduksjon i kriminell aktivitet (Sampson, 2001). Studier viser at personer som har fullført videregående opplæring, oftere er sysselsatt, havner sjeldnere i fengsel

og har lavere sannsynlighet for å havne på stønads- og trygdeordninger enn personer som ikke har fullført videregående. Videre kan den livserfaringen som pøblene bringer med seg inn i arbeidslivet kan også bidra til å bryte ned fordommer som øvrige ansatte måtte ha til denne gruppen ungdommer i utenforskap.

Tabell 8 Ikke prissatte effekter ved deltakelse i Pøbelprosjektet

Ikke prissatte effekter - Pøbelprosjektet

I nær relasjoner: Mer stabile familieforhold

I nettverket og lokalsamfunnet: Opplevelse av tryggere nabolag og nærmiljø

I storsamfunnet: Reduserte helseutgifter

I storsamfunnet: Økt samfunnsengasjement

I lokalsamfunnet og storsamfunnet: Redusert kriminalitet

Trivselsprogrammet

Trivselsprogrammet er rettet mot grunnskoleelever, og har som mål å øke trivselen på skolen. Å legge grunnlaget for en god barndom er viktig fordi dette er noe alle bærer med seg hele livet. Det er vanskelig å måle i hvilken grad trivsel på barneskolen påvirker livsutviklingen, men at barndommen har påvirkning på hvordan man blir som voksne er det ingen tvil om. Forebygging.no beskriver det på følgende måte: «Barn som henvises til PP-tjenesten, barnevernstjenesten, psykisk helsevern eller som får spesialundervisning fungerer ofte dårligere sosialt enn sine jevnaldrende (Ogden, 1995). I tillegg til å ha lærevansker, utviklingshemning, atferdsproblemer eller psykiske vansker, mangler de ofte aldersadekvate sosiale ferdigheter. Det kan skyldes at de av flere årsaker ikke har lært hvordan de skal etablere relasjoner til andre eller at de har hatt få eller dårlige praktiseringsmuligheter» (Ogden, 2012). Siden Trivselsprogrammet legger til rette for unge å utvikle sine sosiale ferdigheter, kan dette fungere som et preventivt tiltak. Å hindre at barn og ungdom havner i en situasjon der de trenger ekstra oppfølging senere vil ha stor betydning både for elevene det gjelder og alle som er pårørende.

Trivselsprogrammet har fokus på å øke aktivitetsnivået blant de unge. Selv om 9 av 10 barneskoleelever møter Helsedirektoratets anbefaling om 60 minutters aktivitet om dagen så er det fortsatt en sterk sammenheng mellom fysisk aktivitet og helse, trivsel og skoleprestasjoner. Det vil si at mer fysisk aktivitet alltid vil være bedre enn mindre. Siden aktivitetsnivået reduseres betraktelig fra barneskolen til ungdomsskolen (der bare 50 % av 15-åringene møter anbefalingen om 60 minutters daglig aktivitet). Trivselsprogrammets økende satsning mot ungdomsskoler vil derfor være et viktig bidrag til å heve det fysiske aktivitetsnivået blant ungdommer.

Trivselsprogrammet ser også ut til å hjelpe skolene til bedre arbeidsro. Det gir barna et bedre grunnlag for læring. Det kan være at skyldes økt aktivitet, men denne koblingen er usikker.

Det er også interessant å se hvilket utbytte barna som er trivselsledere får av rollen. Gjennom oppgavene som Trivselsleder gis de ansvar, og opplever mestring og økt selvfølelse. Resultatene viser at det å være trivselsleder påvirker positivt hvordan barna behandler andre elever, og at de kan bidra til at andre har det bra. Det er også et stort flertall som opplever å bli tryggere på seg selv.

Redusert mobbing, økt trivsel og bedre læringsmiljø reduserer risiko for frafall. Barn om mobbes har dobbelt så stor sannsynlighet som barn som ikke mobbes til å være utenfor skole/utdanning som andre. Økt skoledeltakelse og fullføringsgrad gir økt sannsynlighet for arbeidslivstilknytning. På den måten har

det også langsiktig positiv effekt på produktiviteten. Effektene er vanskelig å anslå, men med et omfang på 370 000 elever på norske skoler, skal ikke effekten være stor for den enkelte før det blir en stor samlet effekt.

Tabell 9 Ikke prissatte effekter ved deltakelse i Trivselsprogrammet

Ikke prissatte effekter - Trivselsleder

For deltakeren og nære relasjoner: Bedre læringsmiljø og økt trivsel

For deltakeren og nære relasjoner: Redusert mobbing

For deltakeren, og storsamfunnet: Økt aktivitetsnivå

Økt utdanning

Høyere andel i arbeid

Kjør for livet

Kjør for livet legger vekt på teamfølelsen som et viktig middel for å hjelpe unge ut av utenforskap. Når unge mennesker føler de tilhører et lag eller en klubb, gjerne i form av en symbolsk tilknytning til stedet, øker sannsynligheten for å delta på andre arenaer hvor de møter nye venner, eksempelvis ved å bli en del av det lokale idrettslaget (Narayan og Cassidy, 2001) og (Morrow, 2002). Deltakerne får økt livskvalitet og selvtilit gjennom mestring.

I treårsundersøkelsen for Kjør for livet rapporterer samtlige ungdommer selv at de aldri skulker skolen. Ved oppstart av prosjektet er det 11 % som oppgir at de skulker ofte og 28 % som oppgir at de skulker litt. Økt tilstedeværelse i undervisningen på skolen reduserer risikoen for skolefravall. Gjennomført VGO øker sannsynligheten for jobb senere i livet.

Kjør for livet jobber aktivt for trafiksikkerhet. Dødsfall ved trafikkulykker er et relativt stort problem blant individer som er eller har vært i barneverntiltak. (Kristofersen, 2009) Med tanke på at Kjør for Livet primært består av barneverns klienter er det sannsynlig å tro at prosjektet vil bidra til å redusere antallet transportulykker blant unge menn. Deltakerne selv kan opplyse om at Kjør for livet har endret deres oppfattelse av trafiksikkerhet og hva som er trygg og god atferd i trafikken, samt hva som hører hjemme på lukkede baner. Kjør for livet lærer deltakerne om ulike forhold som påvirker bilen og sikkerheten. Gjennom økt kunnskap og bedre grunnlag for å opptre trafiksikkert, er det nærliggende å anta at Kjør for livet har en effekt på trafiksikkerheten.

Tabell 10 Ikke prissatte effekter ved deltakelse i Kjør for livet

Ikke prissatte effekter - Kjør for livet

For deltakeren: Økt sannsynlighet for deltakelse i sosiale arenaer

For deltakeren, nære relasjoner og nettverket: Bedre læringsmiljø og økt trivsel

I nære relasjoner: Bedre familieforhold

I storsamfunnet: Reduserte transportulykker

I lokalsamfunnet: Redusert kriminalitet

UngInvest AIB

Tankesettet i UngInvest AIB bygger på å bytte ut fokus på mangelfull atferd hos den enkelte mot et styrkebasert tenkesett, det vil si en systematisk søking etter det beste hos individet. UngInvest AIB rapporterer om fortellinger om at elevene opplever økt læringsglede, bedre relasjoner, bedre skolefaglige prestasjoner, større tro på egne evner og ressurser, større tro på fremtiden og motivasjon til å nå mål de setter seg. I tillegg opplever lærerne større motivasjon i jobben samt bedre relasjon til elever og foreldre. (Sjong & Tanggaard, u.d.). I spørreundersøkelsen er det en stor andel positive svar på påstandene som deltakerne tar stilling til. Eksempelvis viser de positive resultatene for påstanden «På AIB føler jeg at styrkene mine blir sett og tatt i bruk» at UngInvest AIB har høy måloppnåelse på sitt målrettede arbeid om å se og utnytte individenes styrker.

Å styrke de sosiale relasjonene mellom foreldre, lærere og elever vil øke akademiske prestasjoner i studenter (Schaefer-McDaniel, 2004). Denne effekten er i analysen ivaretatt ved at deltakerne med større sannsynlighet vil fullføre videregående utdanning.

UngInvest AIB er rettet mot ungdom som står i fare for å falle utenfor. Derfor kan UngInvest AIB forstås som et forebyggende tiltak. Målgruppen for UngInvest AIB er spesielt utsatt for å ta valg i livet som fører til utenforskap. En ytre konsekvens av at man ikke føler tilhørighet kan være å havne i et kriminelt miljø. I følge (NTNU, 2008) så «kan de som faller fra i større grad enn andre etablere livsmønster og atferd som innebærer en belastning for både individet og samfunnet. Eksempler her er rusmisbruk, kriminalitet og sykdomsfremkallende livsstil. Høyere utdanningsnivå kan også øke sannsynligheten for at samfunnets medlemmer treffer gunstige kollektive beslutninger for viktige samfunnsinstitusjoner». Disse effektene er utfordrende å kvantifisere, men kan ha en vesentlig verdi for samfunnet.

Tabell 11 Ikke prissatte effekter ved deltakelse i UngInvest AIB

Ikke prissatte effekter – UngInvest AIB

For deltakeren: Økt læringsglede

I nære relasjoner: Bedre relasjoner mellom elever, lærere og foreldre

For deltakeren: Større tro på egne evner og ressurser

For deltakeren: Større tro på fremtiden og motivasjon til å nå mål

VIBRO

Initiativene i VIBRO har til hensikt er å sette fokus på at flerkulturell bakgrunn er en styrke og å vise at alle ungdommer har muligheten til å være ressurssterke og oppnå det de ønsker. 74 % av de frivillige i VIBRO synes deltakelsen i prosjektet har bidratt med å heve deres kompetanse. 83 % mener VIBRO har bidratt til å gi dem arbeidserfaring. Dette understreker det faglige og profesjonelle utbyttet de får av deltakelsen. Omtrent tre fjerdedeler mener at VIBRO har bidratt med å bygge deres sosiale nettverk i tillegg.

Initiativene i VIBRO har til hensikt er å sette fokus på at flerkulturell bakgrunn er en styrke og å vise at alle ungdommer har muligheten til å være ressurssterke og oppnå det de ønsker. Deres nettserie «Nye forbilder» er blitt sett over 15 000 ganger både gjennom sine egne nettsider og gjennom strømmetjenesten YouTube. VIBRO-festivalen er et kostnadsfritt alternativ for ungdom som ikke har mulighet til å dekke ulike fritidssysler på egenhånd. Gjennom initiativet får ungdom som til tider kan føle seg utenfor på grunn av finansielle begrensninger en mulighet til å bli med.

Tabell 12 Ikke prissatte effekter ved deltakelse i VIBRO

Ikke prissatte effekter - VIBRO

For deltakeren: Employability

For deltakeren: Arbeidserfaring

For deltakeren: Økt kompetanse

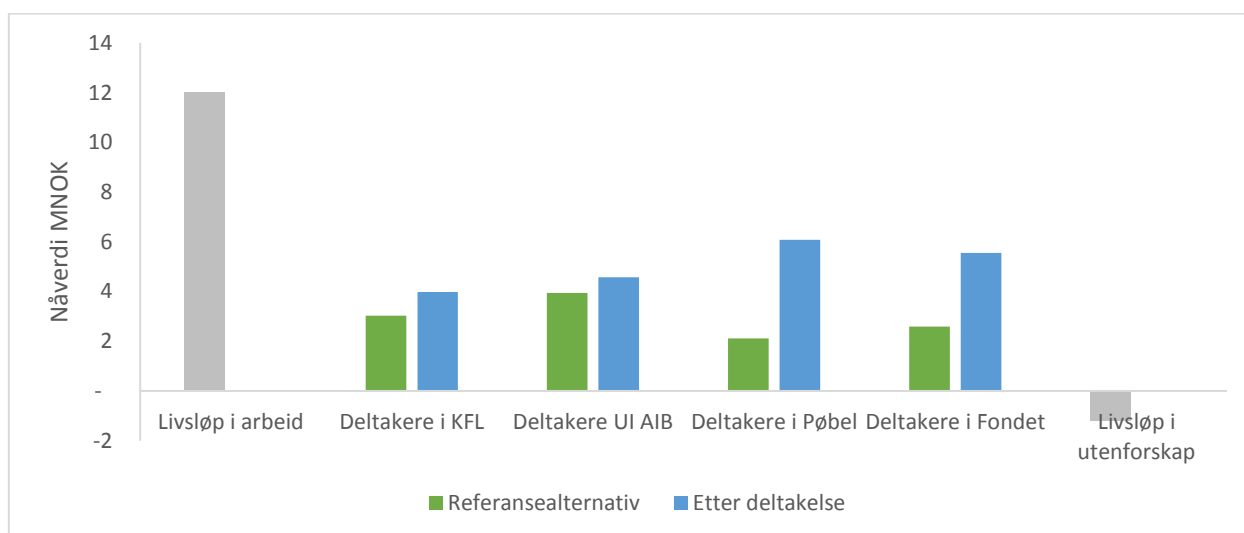
For storsamfunnet: Viser at flerkulturell bakgrunn er en styrke

6.3 Sensitivitetsanalyse

Den ideelle måloppnåelsen ser ulik ut for de tre High contact-prosjektene. Ideell måloppnåelse for UngInvest AIB er at alle fullfører videregående utdanning mens ideell måloppnåelse for Pøbelprosjektet er at alle deltakere kommer i jobb. Kjør for livet jobber med tidlig intervensjon for å øke sannsynligheten for deltakelse i samfunnet senere i livet. I all hovedsak kan ideell måloppnåelse for disse prosjektene sammenlignes med et livsløp i arbeid for en potensielt marginalisert ungdom.

Et vellykket livsløp for en deltaker er her definert som at en deltaker fullfører yrkesfaglig studieretning på normert tid. Deretter går deltakeren rett ut i arbeid, hvor arbeidskarrieren varer i 43 år. Nåverdien av arbeidsinntekten ved et slikt livsløp er omtrent 12 MNOK i 2016-kroner (basert på Vista Rapport 2010/07).

Figur 20 viser forventet nåverdi av et livsløp i prosjektenes referansealternativ og etter deltakelse i prosjektet opp mot en slik ideell måloppnåelse. De blå søylene i figuren representerer nåverdien av den gjennomsnittlige deltakers samfunnsøkonomiske bidrag. Enkelte deltakers samfunnsøkonomiske bidrag vil være høyere mens andres vil være lavere.

Figur 6-4 Forventet nåverdi av et livsløp i prosjektenes referansealternativ og etter deltakelse i prosjektet opp mot en ideell måloppnåelse

Hvis deltakelse i Kjør for Livet eller UngInvest AIB garantert medførte at alle deltakere fullførte ordinær skole og kom i arbeid, ville gjennomsnittlig samfunnsøkonomisk bidrag per deltaker vært i

størrelsesordenen av «et livsløp i arbeid». Hvis deltakelse i Pøbelprosjektet garantert medførte arbeid frem til pensjonsalderen ville gjennomsnittlig samfunnsøkonomisk bidrag etter deltakelse også vært i størrelsesordenen av «et livsløp i arbeid». Siden deltakerne i Pøbelprosjektet i snitt er eldre enn deltakerne i Kjør for livet og UngInvest AIB vil potensialet for samfunnsøkonomisk bidrag være lavere for dette prosjektet.

Ved sammenligning av nåverdien for prosjektene beregnet i denne rapport med nåverdien for det vellykkete livsløpet er det viktig å notere noen forskjeller. I beregningen av prissatte effekter i denne analysen er kostnader for ordinær utdanning hensyntatt mens det i beregningen av det vellykkete arbeidslivet ikke er inkludert noen kostnader ved utdanning (kun kostnader ved utdanning utover ordinær er hensyntatt, siden det ikke er noen utdanning utover ordinær i det livsløpet «et livsløp i arbeid» så er det ikke relevant).

Et «livsløp i utenforskap» beskrives ved at en deltaker er sykemeldt og arbeidsledig i 5 år, gjennomgår mislykket rehabilitering i to år og er ufør deretter. Et slikt livsløp fører til et negativt samfunnsøkonomisk bidrag og er beregnet til en nåverdi på omtrent -1,2 MNOK.

Figur 20 viser også forventet nåverdi av gjennomsnittlig livsløp i prosjektenes referansealternativ opp mot et referansealternativ representert ved et livsløp i utenforskap. Hvis referansealternativene til prosjektene hadde vært definert lik livsløpet i utenforskap, så hadde den samfunnsøkonomiske nytten ved prosjektene vært lik differansen mellom det negative samfunnsøkonomiske bidraget til livsløpet hos en «marginalisert ungdom» og det samfunnsøkonomiske bidraget ved deltakelse i prosjektet.

Nåverdien av livsløpet til den marginaliserte ungdommen inkluderer behandlingskostnader under rehabiliteringen. Slike kostnader er ikke prissatt i denne analysen hvilket kan føre til bruk av referansealternativ som er for optimistiske. På den andre siden er grunnlaget for å tallfeste en slik effekt i denne analysen ikke god nok.

7 VEIEN VIDERE

“Hva som venter bak neste sving, vet bare den som går videre.”

— Ukjent

Det er viktig at vi fremdeles lytter til *de gode historiene*. Samfunnsøkonomiske beregninger er ikke ment å erstatte de gode historiene, men snarere gi en bekreftelse på at de gode historiene har en positiv samfunnseffekt, og at de ikke skyldes tilfeldigheter. Med andre ord skal vi verne om de gode historiene, og vi håper at denne og tilsvarende legger til rette for å skape flere gode historier.

Da vi startet arbeidet med å måle samfunnsnytte la vi stor vekt på metodeutvikling og finne en tilnærming til måling. Det ble bygget en livsløpsmodell som simulerer hvordan det vil gå med deltakerne i situasjonen der de deltar i Fondet, og en referansebane der de ikke deltar. Denne tilnærmingen har vi i denne analysen lagt vekt på å forbedre og videreutvikle.

Vi går fra å anta til å vite mer: Nå har vi etterundersøkelser på alle deltakerne i high-contact prosjektene. Vi vet hvor de er i livet 5 år etter deltakelse. Det gir en større trygghet i resultatene, men vi redegjør fortsatt for en prognose. I dette ligger det en usikkerhet knyttet til det faktiske utfallet for deltakerne.

Tallene bekrefter i stor grad resultatene fra forrige analyse. Det viser seg at de faktiske resultatene (i 2016) er i all hovedsak i overensstemmelse med hva som ble predikert i analysen i 2014 – dette viser at det mulig å gjøre konservative anslag av samfunnsnyttens av arbeidet som gjøres av sosiale entreprenører. For mange av deltakerne vil dette være livsendrende. Verdien for samfunnet i kroner og øre er en ting, men fra måling av sentrale indikatorer for hva som er et verdig liv (helse, bolig, økonomi, arbeid, venner/relasjoner) ser vi at prosjektene utgjør en forskjell for den enkelte.

Samfunnseffekten målt i kroneverdi er naturligvis viktig blant annet når prosjekter ønsker å tiltrekke seg nye sponsorer og interessenter. Vi mener det imidlertid er uheldig dersom denne verdien alene benyttes til å kommunisere verdien av prosjekter innen sosialt entreprenørskap. Denne verdien er heller ikke ment alene å utgjøre en plattform for en screening av sosiale entreprenører sett fra investors og sponsor side. Det er viktig å understreke at det som beskrives av resultater rent kvalitativt i denne rapporten, ikke er å forstå som mindre betydningsfullt i den samfunnsøkonomiske beregningen enn det som er tallfestet.

Analysen er ment å belyse en alternativ vinkling på hvordan man kan beregne samfunnsøkonomisk nytte, blant annet ved å inkludere individets opplevde effekt, samt modellere og simulere livsløpet til deltakerne i henholdsvis prosjekt og referansealternativ. I dette finnes det også rom for forbedringer:

- For å måle den opplevde effekten på individnivå innførte vi i forrige analyse en generell spørreundersøkelse for alle prosjektene. Denne er nå tilpasset hvert enkelt prosjekt, og spørsmålene er tettere knyttet til prosjektenes mål. Nå gjenstår det å justere og gjøre rutine av syklusen for når før- og ettermålinger gjennomføres slik at det passer med hvert enkelt prosjekts årshjul.
- En viktig avgrensning i vårt arbeid er at vi har analysert effektene av prosjektenes arbeid i sum, og ikke av Kronprinsparets Fond som en «selvstendig aktør» innen sosialt entreprenørskap. Vurderinger av samfunnsnytteeffekten for Fondet er således en aggregering av resultater fra de underliggende prosjektene. Fondet mest sannsynlig bidra til ikke-prissatte effekter som ikke er adressert i denne analysen. Blant annet gjelder dette en økt eksponering for prosjektene ved å være en del av Fondet.
- Vi støtter oss til tidligere forskning på området som adresserer kompleksiteten i å finne relevant statistikk og data for barn og unge i utenforskap. Den dataen og informasjonen som er tilgjengelig er i beste tilfellet fragmentert og unyansert, hvilket gjør denne form for modellering vanskeligere. Det er behov for å samordne denne typen data og gjøre de lettere tilgjengelig enn hva tilfellet er i dag.

Behov for involvering, gjennomførbarhet og troverdighet

Vår ambisjon for dette arbeidet er nettopp at rammeverket lever videre i Fondet, og at prosjektene kan nyttiggjøre seg av styringsinformasjonen som er tilgjengeliggjort; det være seg som en del av Fondet, eller ikke. Vi vil gjerne se at Fondet og prosjektene er i stand til å integrere parametere fra arbeidet med å vurdere måloppnåelse og samfunnseffekt. Disse parameterne vil kunne spille en viktig rolle som holdepunkter for prosjektene, men vil også forenkle rapporteringen til interessentene i form av aktualitet og tilgjengelighet av denne informasjonen.

Det har vært viktig for DNV GL og Fondet at prosjektene ikke opplever delingen av informasjon mer som forfølgning enn oppfølging. Rapporteringen kan fort bli en utstrakt byråkratisering, som stjeler verdifull energi og tid fra aktiviteter som tydeligere understøtter de primære målene som prosjektene faktisk er ment å innfri. I valg av rapporteringsform har vi så langt som mulig forsøkt å gjøre en avveining mellom gjennomførbarhet og troverdighet.

Med *gjennomførbarhet*, menes her i hvilken grad rapporteringen oppleves som praktisk gjennomførbar, nyttig og relevant sett i lys av prosjektets primære målsetting om sosial verdiskapning; herunder investeringskostnader i evt. nye verktøy, opplæring av prosjektmedlemmer, og lignende.

Med *troverdighet*, menes her i hvilken grad rapporteringen gir resultater som er av tilstrekkelig kvalitet og robusthet til å kunne inngå i beslutningsgrunnlaget til investorer og sponsorer, så vel som å tjene som styringsinformasjon for prosjektet selv.

Ved å kun måle det som er viktig, bruke enkle spørreskjema på web, og sammenstille disse i et dashboard, får prosjektene og Fondet mulighet til å følge utvikling og bore seg ned i dataene for å lære om forskjeller og likheter mellom kull og avdelinger. Da åpner muligheten seg til å bli bedre. Denne tilnærmingen kaller vi SEMI. I en videreutvikling av SEMI blir følgende spørsmål sentrale:

- I hvilken grad kan vi tilrettelegge for at vårt arbeid bidrar til at prosjektene er bedre i stand til faktisk å nå sine mål? Opplever prosjektet at tilnærmingen og oppfølgingen er verdifull?
- Hvordan kan vi integrere arbeidet med vurdere samfunnsnytte i prosjektets øvrige arbeidsprosesser?
- Er det tilrettelagt for at prosjektet skal kunne nyttiggjøre seg denne styringsinformasjonen i sentrale beslutningsprosesser, og til å tiltrekke seg nye investorer og sponsorer?
- I hvilken grad er vi nå i stand til å fange de gode historiene?

8 REFERANSER

- ACT for Youth Center of Excellence, 2003. *Social capital and the well-being of youth, research facts and findings*, s.l.: ACT for Youth Center of Excellence.
- Backe-Hansen, E. & Hylde, I., 2010. *Sosial kapital og andre kapitaler hos barn og unge i Norge - Flervitenskapelige politikk- og forskningsutfordringer*, s.l.: NOVA.
- Baker, E. W., 2000. *Achieving success through social capital*, s.l.: University of Michigan Business School.
- Barstad, A., 2016. *Opphopning av dårlige levekår: en analyse av levekårsundersøkelsen EU-SILC 2013 (Rapporter 2016/32)*, s.l.: SSB.
- Barstad, A., 1997. Psykisk helse: Fortrolighet forebygger?. *Samfunnsspeilet*, Issue 2.
- Blekesaune, M., 2005. *Unge uførepensjonister. Hvem er de, og hvor kommer de fra*, s.l.: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring, NOVA.
- Bragstad, T. & Brage, S., 2011. Unge på arbeids- og helse relaterte ordninger. *Arbeid og velferd*, Issue Nr 2.
- Bratsberg, B., Raaum, O., Røed, K. & Gjefsen, H. M., 2010. *Utdannings- og arbeidskarrierer hos unge voksne: Hvor havner ungdom som slutter skolen i ung alder?*, s.l.: Frischsenteret.
- Campbell, C. & C., M., 2002. Ethnic identity, social capital and health inequalities: factors shaping African-Caribbean participation in local community networks. *Social science & medicine*, 55(4), pp. 643-657.
- Cattell, C., 2001. Poor people, poor places, and poor health: The mediating role of social networks and social capital. *Social Science and Medicine*, Volum 55, pp. 1501-1516.
- Clausen, S.-E. & Kristofersen, L., 2008. *Barnevernsklienter i Norge 1990-2005 - En longitudinell studie*, s.l.: NOVA.
- Direktoratet for økonomistyring, DFØ 2014. *Veileder for samfunnsøkonomiske analyser*, s.l.: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- DNV GL, 2014. *Samfunnsøkonomisk analyse av prosjektene i Kronprinsparets Fond*, s.l.: DNV GL.
- Eide, K., 2017. *Bakgrunnsanalyse Trivselsleder [Intervju] (03 02 2017)*.
- Ellison, Steinfeld & Lampe, 2007. *The Benefit of facebook 'friends': social capital and college students' use of online social networks sites*, s.l.: Michigan State University.
- Ferd Sosiale Entreprenører, 2015. *Sosiale Resultater 2015*, s.l.: s.n.
- Fevang, E. & K., R., 2006. *Veien til uføretrygd i Norge*, s.l.: Frischsenteret.
- Finansdepartementet, NOU 2013:13. *Lønnsdannelsen og utfordringer for norsk økonomi*, s.l.: Finansdepartementet.
- Finansdepartementet, 2013. *Meld. St. 12 Perspektivmeldingen 2013*, s.l.: s.n.
- Finansdepartementet, NOU 2012:16. *Samfunnsøkonomiske analyser*, s.l.: Finansdepartementet.
- Folkehelseinstituttet, 2016. *Barn, miljø og helse: Risiko- og helsefremmende faktorer*, s.l.: Folkehelseinstituttet.
- Friestad, C. & Hansen, I. L. S., 2004. *Levekår blant innsatte*, s.l.: Fafo.
- Glasø, L. & Larsen, M. N., 2010. *Positiv organisasjonsadferd*, s.l.: Magma.
- Greve & Aremt, 2000. *Hvor står vi idag?*, s.l.: Magma, Econas tidsskrift for økonomi og ledelse.
- Hart, R. A., 1992. *Children's participation - from tokenism to citizenship*, Florence: UNICEF International Child Development Centre.
- Investing for Good, 2012. *Guidelines for how to measure and report social impact*, s.l.: Investing for Good.
- Iversen, E., Lauritzen, G., Skretting, A. & Skutle, A., 2008. *Det nasjonale dokumentasjonssystemet innen tiltaksapparatet for rusmiddelmissbrukere: Klientkartleggingsdata*, s.l.: SIRUS.
- James, S., Schulz, A. & J., v. O., 2001. *Social Capital, Poverty, and Community Health: An Exploration of Linkages. I: Social Capital and Poor Communities*. New York: Russell Sage Foundation.

- Kalstø, Å. M., Bråthen, M. & Sørbø, J., 2011. Hvordan går det med de som har vært arbeidssøkere i 2 år?. *Arbeid og velferd*.
- Kleven, A. K., 2013. *Effektstørrelse*. [Internett]
Available at: <http://www.uio.no/studier/emner/uv/iped/PED4010/h13/effektstørrelse%5B1%5D.pdf>
[Funnet 20 02 2014].
- Kristofersen, L. B., 2009. *Barnevern og ettervern - Hjelpetiltak for 16-22 åringer og levekår for unge voksne*, s.l.: NOVA.
- Larsen, M. F., Bekkevold, K. & Holm, S., 2013. *Ein gong i arbeid, alltid i arbeid*, s.l.: VOX.
- Little, L., Gooty, J. & Nelson, D., 2007. Positive Psychological Capital: Has Positivity Clouded Measurement Rigor?. I: *Positive Organizational Behavior: Accentuating The Positive*. s.l.:s.n., pp. 191-209.
- London Business School, 2004. *Measuring social impact: the foundation of social return on investment (SROI)*, s.l.: London Business School, nef, small business service.
- Luthans, Youssef & Avolio, 2007. *Psychological capital - developing the human competitive edge*, s.l.: Oxford University Pres.
- MaRS, 2010. *Social Entrepreneurship - Social Impact Metrics*, s.l.: MaRS.
- Morrow, V., 2001. *Networks and neighbourhood: Children's and young people's perspectives*, London: NHS Health Development Agency..
- Morrow, V., 2002. *Children's experiences of 'community': implications of social capital discourses in Social capital for health insights from qualitative research*, London: Health Development Agency.
- Mæland, I., 2016. *Å bli den man gjerne vil være, men ikke turte håpe på*, Drammen: Høgskolen i Sørøst-Norge.
- Narayan, D. & Cassidy, M. F., 2001. A Dimensional Approach to Measuring Social Capital: Development and Validation of a Social Capital Inventory. *Current Sociology*, 49(2), p. 59.102.
- NAV, 2013. *Unge tilknytning til arbeidslivet*, Oslo: Arbeids- og velferdsdirektoratet.
- NAV, 2014a. *Mottakere av uførepensjon, gjennomsnittlig årlig pensjon etter kjønn og ytelse. Pr. 30.06.2003-2012 *)*. Beløp i kroner.. [Internett]
Available at:
<https://www.nav.no/Om+NAV/Tall+og+analyse/Jobb+og+helse/Uf%C3%B8repensjon/Uf%C3%B8repensjon/Mottakere+av+uf%C3%B8repensjon,+gjennomsnittlig+%C3%A5rlig+pensjon+etter+kj%C3%B8nn+og+ytelse.+Pr.+30.06.2003-2012.318591.cms>
[Funnet 20 02 2014].
- NAV, 2014b. *Unge uføre*. [Internett]
Available at: <https://www.nav.no/Arbeid/Jobb+og+helse/Uf%C3%B8repensjon/Unge+uf%C3%B8re>
[Funnet 20 03 2013].
- NAV, 2015. *1 av 3 uføre har psykiske lidelser*. [Internett]
Available at: <https://www.nav.no/no/NAV+og+samfunn/Statistikk/Pensjon+-+statistikk/Nyheter/1-av-3-uf%C3%B8re-har-psykiske-lidelser>
[Funnet 1 12 2016].
- NAV, 2015. *Ung ufør*. [Internett]
Available at:
<https://www.nav.no/no/Person/Arbeid/Sykmeldt%2C+arbeidsavklaringspenger+og+yркesskade/Relatert+informasjon/ung-uf%C3%B8r--348909>
[Funnet 21 September 2016].
- NAV, 2016. *Mottakere av uføretrygd, gjennomsnittlig årlig pensjon etter kjønn og ytelse. Pr. 31.12.2006-2015 *)*. Beløp i kroner.. [Internett]
Available at: <https://www.nav.no/no/NAV+og+samfunn/Statistikk/AAP+nedsatt+arbeidsevne+og+uføretrygd+-+statistikk/Tabeller/mottakere-av-uf%C3%B8retrygd-gjennomsnittlig-%C3%A5rlig-pensjon-etter-kj%C3%B8nn-og-ytelse.pr.31.12.2006-2015>
[Funnet 21 September 2016].
- NAV, 2016. *Utviklingstrekk i folketrygden 2015*, Oslo: Arbeids- og velferdsdirektoratet.
- NAV, 2017. *Færre mottar arbeidsavklaringspenger*. [Internett]
Available at: <https://www.nav.no/no/NAV+og+samfunn/Statistikk/AAP+nedsatt+arbeidsevne+og+uføretrygd+-+statistikk/Nyheter/F%C3%A6rre+med+arbeidsavklaringspenger%281%29>
[Funnet 1 12 2017].
- NIFU, 2014. *Hva koster en student? En kostnadskartlegging av universiteter og høyskoler*, s.l.: NIFU.
- Nordisk ministerråd, 2010. *Frafall i utdanning for 16-20 åringer i Norden*, København: s.n.
- NOVA, 2016. *Ungdata. Nasjonale resultater 2016, NOVA Rapport 8/16*, Oslo: NOVA.
- Næss, P., 2004. *Concept Rapport nr 5. Bedre behovsanalyser; Erfaringer og anbefalinger om behovsanalyser i store offentlige investeringsprosjekter*, Trondheim: NTNU.
- Ogden, T., 1995. *Kompetanse i kontekst: En studie av risiko og kompetanse hos 10- og 13- åringer*. Oslo: Barnevernets utviklingscenter.

- Ogden, T., 2012. *Forebygging*. [Internett]
Available at: <http://www.forebygging.no/Artikler/2014-2012/Sosial-kompetanse-og-sosial-laring-hos-barn-og-unge/>
[Funnet 01 05 2017].
- Putnam, R., 2001. Social Capital: Measurement and Consequences. *Isuma: Canadian Journal of Policy Research* [Internett].
- Rasmussen, I., Dyb, V. A., Heldal, N. & Strøm, S., 2010. *Samfunnsøkonomiske konsekvenser av marginalisering blant ungdom*, s.l.: Vista Analyse.
- Rasmussen, I. & Strøm, S., 2013. *Samfunnsøkonomiske effekter av investeringer i sosialt entreprenørskap*, s.l.: Vista Analyse.
- Rasmussen, I. & von Simson, K., 2014. *RAPPORT 2014/09 - Ferd Sosiale entreprenører - Effekter og verdier*, Oslo: Vista Analyse.
- Rønning, R. & Starrin, B., 2009. *Sosial kapital i et velferdsperspektiv - Om å forstå og styrke utsatte gruppers sosiale forankring*, s.l.: Gyldendal.
- Sampson, R. J., 2001. Crime and Public Safety: Insights from Community-Level I Perspectives on Social Capital.. I: *Social Capital and Poor Communities*. New York: Russell Sage Foundation.
- Sandnes, T., 2013. *Unge sosiale kapital*, s.l.: SSB.
- Schaefer-McDaniel, N. J., 2004. Conceptualizing Social Capital among Young People: Towards a New Theory. *Children, Youth and Environments*, 14(1), pp. 140-150.
- Sjong, E. & Tanggaard, P., u.d. *Hva skjer når man leter etter styrkene og det beste hos elever, lærere og ledere? - Erfaringer fra Buskerud fylkeskommune*, s.l.: lent.
- SSB, 2007. *Ungdoms levekår*, s.l.: Statistisk sentralbyrå.
- SSB, 2009. *Livet etter soning - hindrer arbeid tilbakefall?* [Internett]
Available at: <http://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/livet-etter-soning-hindrer-arbeid-tilbakefall>
[Funnet 27 03 2014].
- SSB, 2011. Barnevernet - et tilbud til mange. *Samfunnsspeilet*, Issue 2011/5-6.
- SSB, 2013. *Barnevern, 2012*. [Internett]
Available at: <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/statistikker/barneverng/aar/2013-06-26?fane=tabell&sort=nummer&tabell=121368>
[Funnet 07 03 2014].
- SSB, 2013. *Spesialisthelsetjenesten, StatRes Tabell 09447*. [Internett]
Available at: <https://www.ssb.no/statistikkbanken/selectvarval/saveselections.asp>
[Funnet 07 03 2014].
- SSB, 2016. *Barnevern, 2015*. [Internett]
Available at: <https://www.ssb.no/barneverng/>
[Funnet 1 12 2016].
- SSB, 2016. *Dette er Norge 2016*, s.l.: SSB.
- SSB, 2016. *Gjennomføring i videregående opplæring 2010-2015*. [Internett]
Available at: <https://www.ssb.no/vgogjen/>
[Funnet 1 12 2016].
- SSB, 2016. *Helseforhold, levekårsundersøkelsen, 2015*, s.l.: SSB.
- SSB, 2017. *Etterforskede lovbrudd, 2015*. [Internett]
Available at: <https://www.ssb.no/lovbrudde>
[Funnet 01 05 2017].
- StatRes, 2013. *Statleg barnevern - StatRes, 2012*. [Internett]
Available at: http://www.ssb.no/bave_statres
[Funnet 07 03 2014].
- The Flying University: Documenting Social Change, 2010. *The Flying University: Documenting Social Change*. [Internett]
Available at: <https://theflyingu.wordpress.com/2010/07/24/social-capital-network/>
[Funnet 01 05 2017].
- Wollebæk, D. & S.B. Seggaard, (, 2011. *Sosial kapital i Norge*, s.l.: Cappelen Damm akademisk.

VEDLEGG A - ENDRINGER I LIVSLØPSMODELLEN

DNV GL har benyttet den samme modellen for beregning av samfunnsøkonomisk netto nytte som ved analysen i 2014. For komplett beskrivelse over hvordan modellen er oppbygget se *Samfunnsøkonomisk analyse av prosjektene i Kronprinsparets fond* (DNV GL, 2014). Dette vedlegget beskriver de oppdateringer som er gjort siden sist gjennomgang. Hovedendringene skyldes at vi nå vet mer om deltakerne og hva som skjer med dem etter deltakelse og et nytt prisnivå (2016-kr i stedet for 2013-kr) sammenlignet med forrige analyse.

Endringer i referansegruppen

I det følgende beskrives endringer i referansegruppen til henholdsvis UnglInvest AIB, Kjør for Livet og Pøbelprosjektet.

UnglInvest AIB

Ved analysen i 2014 bestod referansegruppen til UnglInvest AIB kun av tidlige skolesluttere. Kartleggingsundersøkelse av deltakerne i UnglInvest, kullet 2015/2016, viser at 26 % har oppfølging fra barneverntjenesten. Referansegruppen til UnglInvest AIB er derfor oppdatert til å inkludere 74 % tidligere skolesluttere (med samme statistikk som i analysen 2014) og 26 % unge med barnevernserfaring, se tabellene under.

Tidlig skolesluttere	Sannsynlighet	
	Analyse 2014	Analyse 2017
Kompetanse etter Periode 2		
Fullfører kun grunnskole	19,73 %	19,73 %
Hopper av etter 1 år vdg skole	31,96 %	31,96 %
Hopper av etter 2 år vdg skole	48,31 %	48,31 %
Fullfører Vdg - Studiekompetanse	0,00 %	0,00 %
Fullfører Vdg - Yrkeskompetanse	0,00 %	0,00 %
Høyere utdanning	0,00 %	0,00 %

Unge med barnevernserfaring (uten ettervern)	Sannsynlighet	
	Analyse 2014	Analyse 2017
Kompetanse etter Periode 2		
Fullfører kun grunnskole	-	16,50 %
Hopper av etter 1 år vdg skole	-	49,50 %
Hopper av etter 2 år vdg skole	-	19,10 %
Fullfører Vdg - Studiekompetanse	-	3,75 %
Fullfører Vdg - Yrkeskompetanse	-	3,75 %
Høyere utdanning	-	7,40 %

Tabell ovenfor er basert på NOVA-rapport (Kristofersen, 2009). Tilpasset fra SSBs Standard for utdanningsgruppering med hensikt å være i henhold til utdanningsgruppering i livsløpsmodell. Ifølge NOVA-rapport er det omtrent 27 % av unge med barnevernserfaring som minst fullfører 2. videregående trinn, men ikke høyere utdanning. Denne andelen er fordelt over personer som hopper av i 2 år vdg skole og personer som fullfører med studie- eller yrkeskompetanse. Det er antatt en konstant «frfallshastighet» gjennom videregående opplæring.

Kjør for livet

Justering av statistikk for kompetanse til referansegruppen til KFL, dvs. for unge med barnevernserfaring.

Unge med barnevernserfaring	Sannsynlighet	
	Analyse 2014	Analyse 2017
Kompetanse etter Periode 2		
Fullfører kun grunnskole	16,50 %	16,50 %
Hopper av etter 1 år vdg skole	49,50 %	49,50 %
Hopper av etter 2 år vdg skole	26,60 %	19,10 %
Fullfører Vdg - Studiekompetanse	3,70 %	3,75 %
Fullfører Vdg - Yrkeskompetanse	3,70 %	3,75 %
Høyere utdanning	7,40 %	7,40 %

Pøbelprosjektet

Ingen endring i referansegruppe fra analyse i 2014.

Endringer i hva som skjer etter deltakelse

I det følgende beskrives endringer i inngangsverdier til modellen vedrørende hva som skjer etter deltakelse for deltakere i henholdsvis UngInvest AIB, Kjør for Livet og Pøbelprosjektet.

UngInvest AIB

Hva som skjer med deltakerne i UngInvest AIB er oppdatert som følge av at flere etterundersøkelser er gjennomført. Resultat fra etterundersøkelse 3 år etter deltakelse antas være representativ for ungdommens aktivitet i periode 3 (19-25 år) mens undersøkelsen 5 år etter antas å gi et representativt bilde over ungdommens aktivitet i periode 4 (25-30 år).

Tabell 13 Oversikt over hva som skjer med deltakerne i UngInvest AIB etter deltakelse, basert på 3-års etterundersøkelsen (data per 14.11.2016). Statistikken benyttes for å simulere hva som skjer med ungdommen i periode 3 (alder 19 til 25), ved analysen i 2014 ble 3-års etterundersøkelsen også brukt for periode 4.

3-års etterundersøkelsen	Sannsynlighet	
	Analyse 2014	Analyse 2017
Jobb	25 %	26 %
Utdanning	39 %	38 %
Arbeidsledig	17 %	27 %
Behandling/Institusjon/Trygd	11 %	6 %
Fødsel/verneplikt	1 %	1 %
Utvandret	0 %	0 %
Ute av registre	7 %	0 %
Uten ytelse	1 %	1 %

Tabell 14 Oversikt over hva som skjer med deltakerne i UngInvest AIB etter deltakelse, basert på 5-års etterundersøkelsen (data per 14.11.2016). Statistikken benyttes for å simulere hva som skjer med ungdommen i periode 4 (alder 25 til 30).

5-års etterundersøkelsen	Sannsynlighet	
	Analyse 2014	Analyse 2017
Jobb	-	41 %
Utdanning	-	20 %
Arbeidsledig	-	22 %
Behandling/Institusjon/Trygd	-	12 %
Fødsel/verneplikt	-	2 %
Utvandret	-	0 %
Ute av registre	-	1 %
Uten ytelse	-	1 %

Kjør for livet

I analysen i 2014 fantes ikke noen informasjon om hva som skjedde med deltakerne i KFL etter deltakelse. Det ble gjennomført en spørreundersøkelse hvor det viste seg at 87% av deltakerne opplevde en positiv utvikling i «sosialt og psykologisk kapital» i løpet av prosjektperioden (se *Samfunnsøkonomisk analyse av prosjektene i Kronprinsparets fond* for forklaring av begrepet). Det ble antatt at effekten av deltakelse var at ungdommen ble ett år lenger i skolen. Det betyr at statistikken for kompetansenivå ble endret, se tabellen under. I 2017 så har KFL gjennomført etterundersøkelser for å få informasjon om hva som faktisk skjer med deltakerne. Denne analysen er basert på disse resultatene.

Etter deltakelse	Sannsynlighet	
	Analyse 2014	Analyse 2017
Kompetanse etter Periode 2		
Fullfører kun grunnskole	2,12 %	16,67 %
Hopper av etter 1 år vdg skole	20,73 %	33,33 %
Hopper av etter 2 år vdg skole	46,56 %	16,67 %
Fullfører Vdg - Studiekompetanse	15,29 %	16,67 %
Fullfører Vdg - Yrkeskompetanse	15,29 %	16,67 %
Høyere utdanning	0 %	0 %

Pøbelprosjektet

Oppdatert basert på gjennomførte etterundersøkelser.

Tabell 15 Oversikt over hva som skjer med deltakerne i Pøbelprosjektet etter deltakelse, basert på undersøkelser av deltakernes aktivitet 1-7-år etter deltakelse (data per 25.04.2017). Statistikken benyttes for å simulere hva som skjer med ungdommen i periode 3 (alder 19 til 25), ved analysen i 2014 ble undersøkelse av hva deltakerne gjorde direkte etter deltakelse brukt for periode 3 og 4.

Periode 3	Sannsynlighet	
	Analyse 2014 (aktivitet direkte etter deltakelse)	Analyse 2017 (Aktivitet ved alder 26-30 år, basert på 1 – 7 års etterundersøkelser)
Jobb	52 %	50 %
Utdanning	16 %	30 %
Arbeidsledig	32 %	15 %
Behandling/Institusjon/Trygd	0 %	1 %
Fødsel/verneplikt	0 %	4 %
Utvandret	0 %	0 %
Ute av registre	0 %	0 %
Uten ytelse	0 %	0 %

Tabell 16 Oversikt over hva som skjer med deltakerne i Pøbelprosjektet etter deltakelse, basert på undersøkelser av deltakernes aktivitet 1-7-år etter deltakelse (data per 25.04.2017). Statistikken benyttes for å simulere hva som skjer med ungdommen i periode 4 (alder 25 til 30), ved analysen i 2014 ble undersøkelse av hva deltakerne gjorde direkte etter deltakelse brukt for periode 3 og 4.

Periode 4	Sannsynlighet	
	Analyse 2014 (aktivitet direkte etter deltakelse)	Analyse 2017 (Aktivitet ved alder 26-30 år, basert på 1 – 7 års etterundersøkelser)
Jobb	52 %	67 %
Utdanning	16 %	14 %
Arbeidsledig	32 %	5 %
Behandling/Institusjon/Trygd	0 %	9 %
Fødsel/verneplikt	0 %	6 %
Utvandret	0 %	0 %
Ute av registre	0 %	0 %
Uten ytelse	0 %	0 %

Endring beregning av prissatte effekter - Et nytt prisnivå

Prissatte effekter ved deltakelse i et av prosjektene i porteføljen til Kronprinsparets fond beregnes som endringen i kostnader og inntekter i individenes livsløp; differansen mellom hva som kan skje ved referansealternativet til hva som forventes skje ved deltakelse.

I analysen av prissatte effekter er følgende samfunnsøkonomiske kostnader ivarettatt:

- Innsatskostnader og skattefinansieringskostnader ved utdanning
- Skattefinansieringskostnader ved utbetaling av trygdeytelser ved nedsatt arbeidsevne
- Skattefinansieringskostnader ved utbetaling av trygdeytelser ved arbeidsledighet
- Skattefinansieringskostnader ved utbetaling av økonomisk stønad
- Nytte: Økning i produksjon ved deltakelse i arbeidslivet
- Kostnadene ved deltakelse i prosjektene og kostnader for tilsvarende tiltak referansealternativet

For å kunne sammenligne kostnader og inntekter som faller på ulik tid livsløpet til en deltaker er det nødvendig å beregne kostnadene i nåverdi. Alle kostnader er angitt i 2016-kroner, og er diskontert ned til sammenligningsåret, som er 2016, med en kalkulasjonsrente på 4 % pa.

Innsatskostnader ved utdanning

Innsatskostnader ved utdanning er hensyntatt på samme måte som ved analysen i 2014. Tallene er imidlertid oppdatert til 2016-kr.

Skattefinansieringskostnader ved trygdeytelser ved nedsatt arbeidsevne

Kostnader for trygdeytelser ved nedsatt arbeidsevne beregnes i de tilfeller et individ registreres å være i hovedaktiviteten ufør på samme måte som ved analysen i 2014. Hovedaktiviteten inkluderer både individer med avklaringspenger og mottagere av uføretrygd. Ved uførepensjonering mottas uføretrygd

mens avklaringspenger mottas ved redusert arbeidsevne under en kortere periode eller når et individ er under utredning om uførhet.

Kravet for å motta avklaringspenger er at evnen til å ha inntektsgivende arbeid er redusert med minst 50 % og at individet har behov for tiltak for å øke yrkesaktiviteten. Størrelsen på avklaringspenger er avhengig tidligere pensjonsgivende inntekt, skaden eller sykdommens alvorlighetsgrad og individets alder. Ved avklaringspenger før 26 års alder er minsteytelsen 2,44 G. Antall mottakere av arbeidsavklaringspenger i gjennomsnitt for 2015 var omtrent 151 000 personer (NAV, 2016). De statlige utgiftene i 2015 for arbeidsavklaringspenger (inkludert tilleggsstønader og legeekklæringer) var 34 313 mill. kr. (NAV, 2016). Gjennomsnittlig utbetaling av avklaringspenger per person og år var dermed 227 238 kr, hvilket tilsvarer 2,52 G.

Uføretrygdens størrelse er avhengig flere faktorer som blant annet grad av uførhet, hvor mange år individet har opptjent pensjonspoeng og retten til sært tillegg. Gjennomsnittlig uføretrygd i 2015 var 2,67 G (NAV, 2016). Unge uføre har en garantert høyere minstesats ettersom uføretrygd skal kompensere for bortfalt inntekt. Den minste årlige ytelsen er 2,66 G om man lever sammen med ektefelle eller samboer. Dersom man er enslig er minste årlige ytelse 2,91 G (NAV, 2015). Dette tilsvarer 262 098 kr.

Tabellen viser kostnader knyttet til nedsatt arbeidsevne som legges til grunn i analysen.

Uføretrygd/avklaringspenger	p10	Mode	p90
G	2,44	2,67	2,91
2015-kr	219 766	240 041	262 098
Skattefinansieringskostnad	43 953	48 008	52 420

Grunnbeløp for 2015 brukes som grunnlag for beregningene. Gjennomsnittlig uføretrygd benyttes som mest sannsynlig verdi (mode), med et spenn fra 2,44 G til 2,91 G for å ivareta usikkerhet knyttet til ytelsens størrelse.

Skattefinansieringskostnader ved trygdeytelser ved arbeidsledighet

I analysen tas det hensyn til skattefinansieringskostnadene ved arbeidsledighet i de tilfeller en individ registreres til å være i hovedaktiviteten arbeidsledig på samme måte som ved analysen i 2014.

Skattefinansieringskostnader ved økonomisk stønad (sosialhjelp)

Skattefinansieringskostnader ved økonomisk stønad (sosialhjelp) beregnes på samme måte som ved analysen i 2014. Bostøtte per husstand er oppdatert fra 60 000 kr per år til 22 000 kr per år (2016-kr).

Nytte: Økning i produksjon ved deltakelse i arbeidslivet

Den samfunnsøkonomiske inntekten, eller nytte, fremkommer som økningen i produksjon som følge av økt deltakelse i arbeidslivet. Produksjonen måles ved lønnsinntekten til deltakerne.

I analysen forutsettes det at alle individer med hovedaktivitet ufør ikke har noen arbeidsinntekt ved siden av avklaringspengene eller uføretrygden. Kun individer i hovedaktiviteten arbeid forutsettes å ha en inntekt.

Lønningene i en frikonkurransøkonomi bestemmes ved likevekt i markedet mellom tilbudet av og etterspørselen etter arbeidskraft. Lønnsforskjellene mellom ulike typer arbeidskraft skyldes da forskjeller i arbeidstakernes produktivitet eller hvor kvalifisert eller risikofyllt arbeidet er. (NOU 2013:13)

Det første år et individ er i arbeid så får han eller hun en begynnerårslønn som er avhengig av utdanningsnivå. I analysen antas reallønnsvekst på 1.3 % for hvert år som individet er i arbeid. Dette er i tråd med DFØ sin anbefaling om å bruke anslått BNP-vekst per inbygger som indikator for realprisjustering - i dette tilfellet for reallønnsvekst (DFØ 2014). Perspektivmeldingen 2013 anslår en gjennomsnittlig vekst på 1.3 % (Finansdepartementet, 2013). I reallønnsveksten inkluderes produktivitetsforbedringer. Med produktivitetsveksten menes vekst i produksjonen per enhet innsatsfaktor (maskiner, ansatte, energi, etc.) (NOU 2012:16).

Statistikk fra SSB Rapport 43/2010 *Forskjeller i livsløpsinntekt mellom utdanningsgrupper* er brukt for å definere begynnerårslønn avhengig av individets utdanningsnivå. Inntekt ved 30 år og forskjellige typer av utdanning er slått sammen for å tilpasse dataen til utdannelsesnivåene som benyttes i modellen. Tabellen under viser begynnerårslønn som benyttet i analysen. Begynnerårslønnen er beregnet som lønn ved 30 års alder dividert på 10 års produktivitetsvekst.

Begynnerårslønn	P10	Mode	P90
Grunnskole	271 962	339 952	373 948
Vdg. Skole (stud/yrk) 1 år	296 953	371 191	408 310
Vdg. Skole (stud/yrk) 2 år	296 953	371 191	408 310
Studiekompetanse	250 206	377 976	438 886
Yrkeskompetanse	271 535	385 203	394 588
Høyere utdanning	254 308	437 516	609 519

Tiltakskostnader

Det er ikke hensyntatt noen kostnader for andre tiltak i referansealternativet, dette er en konservativ antakelse som gjør at nytten blir lavere enn hvis slike kostnader hadde vært hensyntatt. Ved deltakelse i prosjektene tas det hensyn til prosjektenes tiltakskostnad, beregnet ut fra prosjektets omsetning.

VEDLEGG B - EFFEKTEN AV UNGINVEST AIB

UngInvest AIB (Arbeidsinstituttet Buskerud) er et styrkebasert og praksisnært læringssted for ungdommer som for en periode trenger et annet tilbud enn den ordinære videregående opplæringen. Prosjektet faller i kategorien High Contact fordi ungdommene deltar med samme tidsbruk som ved normal skole, gjerne i ett år eller mer.

«En ting som dukker opp i huet mitt veldig fort, det er helt siden jeg har begynt her så har jeg ikke følt at jeg har vært en begrenset ungdom»

Elev UngInvest AIB

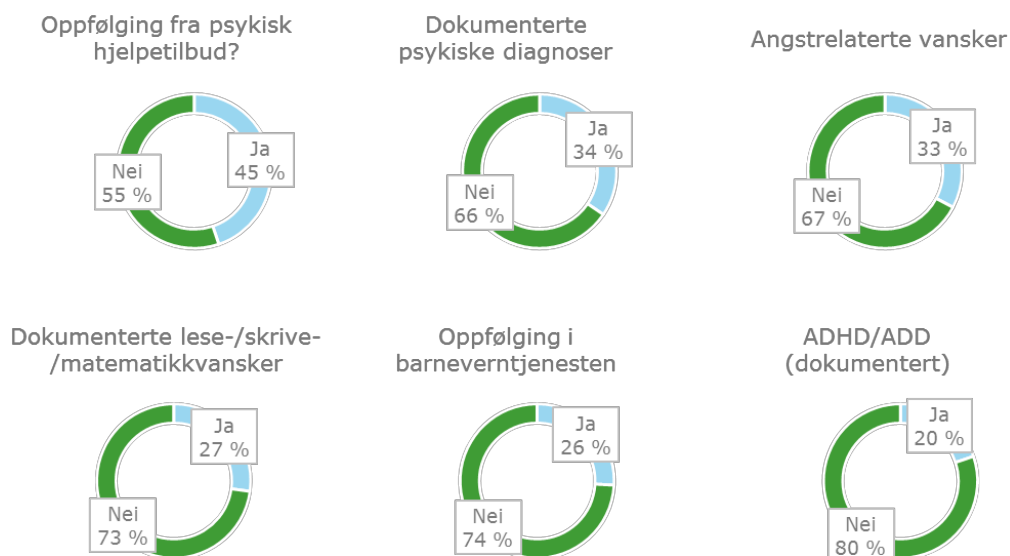
UngInvest AIB benytter et styrkebasert tenkesett der man identifiserer elevenes talent og styrker. Tenkesettet heter Appreciative Inquiry (AI) og bygger på sosialkonstruksjonistisk teori og positiv psykologi. Som tilnæringsmåte til personlig utvikling og endringer i organisasjoner har Appreciative Inquiry som en grunnleggende antagelse at spørsmål som bidrar til samtaler om styrker, suksesser, verdier, håp og drømmer i seg selv frambringer endringer. Man tenker seg videre at både organisasjoner og endringsarbeid i organisasjoner fungerer på sitt beste i relasjonelle prosesser der man undersøker og lærer av egen praksis på en verdsettende måte.

I UngInvest AIB er det mulighet for å være både kursdeltaker og elev. Som kursdeltaker er det åpent for at hvem som helst kan søke. Dersom man ønsker å være elev ved UngInvest AIB, må man søke om dette gjennom ordinært skoleopptak, med en sakkyndig uttalelse fra pedagogisk psykologisk tjeneste (PPT). Det vil si at eleven/foresatte/skolen må ta initiativ for at eleven skal få tilrettelagt undervisning.

UngInvest AIB har flere tilbud for ungdommene; for eksempel trearbeid, mekaniske fag, kantine- og catering, media, salg, service og design og håndverk. I tillegg har UngInvest AIB pedagogisk verksted hvor det er mulig å gjennomføre eksamen på flere nivå, og i samarbeid med skolene.

Målgruppe og referansegruppe

For årskullet 2015/2016 var det 232 ungdommer tilknyttet UngInvest AIB. For årskullet 2015/2016 hadde omtrent 45 % av ungdommene oppfølging fra psykisk hjelpetilbud og omtrent 26 % oppfølging i barneverntjenesten. Om lag 13 % hadde oppfølging begge steder. I tillegg viser kartleggingen av kullet 2015/2016 at 34 % av ungdommene i UngInvest AIB har dokumenterte psykiske vansker, 33 % har angstrelaterte vansker, 27% har dokumenterte lese-, skrive eller matematikkvansker og 20% har ADHD eller ADD, se Figur 0-1.

Figur 0-1. Kartlegging av vansker for de 232 ungdommene i kullet 2015/2016. En ungdom kan ha flere vansker.

Sammensetningen av deltakere har likhetstrekk med «tidlige skolesluttere» og «unge med barnevernserfaring». Referansegruppen til UngInvest AIB deles inn disse to grupper. Som vist i Figur 0-1 er 26 % andelen for unge med barnevernserfaring. Tidlige skolesluttere utgjør resten. To av tre unge med barnevernserfaring fullfører ikke videregående opplæring og har kun ungdomsskole eller 1 års videregående utdanning. Omtrent én av tre ungdommer fullfører ikke videregående opplæring innen 5 år etter avsluttet 10. klasse, og kan defineres som tidlige skolesluttere.

Kull 2015/2016

Aktivitet året før	Alder	Kjønn	Arbeidserfaring	Flerspråklig?
14 % Hos UI	82 % 15-18 år	56 % menn	60 % Nei	92 % Nei
35 % Ungdomsskole	18 % >19 år	44 % Kvinner	40 % Ja	8 % Ja
41 % Videregående opplæring				
10% Annet (behandling, tiltak, etc.)				

Demografi for kullet 2015/2016
Informasjon hentet fra SEMI.

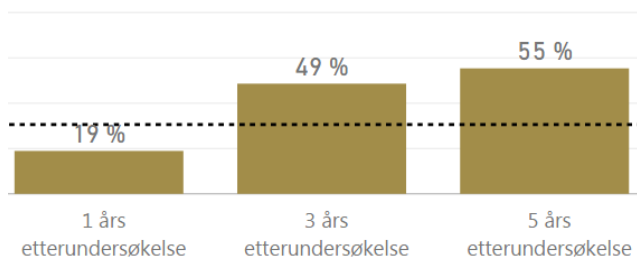
M1: Effekt på andelen unge som fullfører utdanning

Etterundersøkelse

KPI 1.1 ANDEL AV DELTAKERNE SOM HAR FULLFØRT VGO FEM ÅR ETTER PROSJEKTPERIODEN

55 %

+ 80 %⁵
SAMMENLIGNET MED REFERANSEGRUPPEN

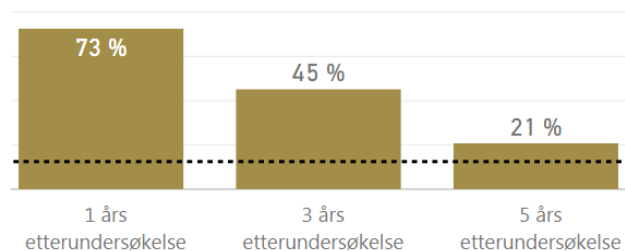

Figur 0-2 Andel av deltakere som har fullført videregående opplæring eller høyere for ulike etterundersøkelser. Informasjon hentet fra SEMI. Ett år etter = kull 2014/2015 og kull 2015/2016. Tre år etter = kull 2012/13 og 2013/2014. Fem år etter = kull 2010/11 og 2011/12.

KPI 1.2 ANDEL AV DELTAKERNE I UTDANNING FEM ÅR ETTER PROSJEKTPERIODEN

21 %

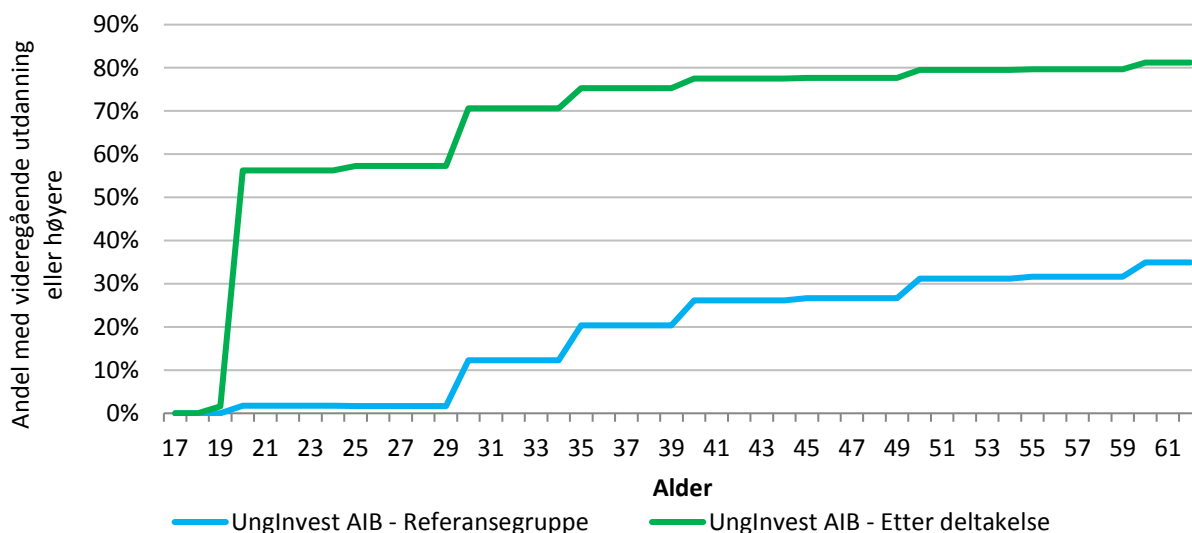
+ 68 %⁶
SAMMENLIGNET MED REFERANSEGRUPPEN

Figur 0-3 Andel av deltakere i utdanning for ulike etterundersøkelser. Informasjon hentet fra SEMI. Ett år etter = kull 2014/2015 og kull 2015/2016. Tre år etter = kull 2012/13 og 2013/2014. Fem år etter = kull 2010/11 og 2011/12.

Simulert livsløp

Figuren nedenfor viser andel med videregående utdanning eller høyere i de simulerte livsløpene. Livsløpsmodellen sammenligner kull 2015/2016 fra UngInvest AIB med referansegruppen.

⁵ Referansegruppe: 74 % tidlige skolesluttet, hvorav 28 % har oppnådd videregående kompetanse 10 år etter fullført 10. klasse. 26 % unge med barnevernserfaring hvorav 37 % har fullført videregående opplæring i løpet av 5 år. Dette gir en forventet andel med videregående opplæring eller høyere på 31 % for den totale referansegruppen til UngInvest AIB. Se Vedlegg A for mer detaljer.

⁶ Det er antatt at unge med barnevernserfaring har samme andel i utdanning 5 år etter som for tidlige skolesluttet. Det er ikke tilgjengelig statistikk for unge med barnevernserfaring.

Det simulerte utdanningsnivået for elevene i UngInvest AIB i begynnelsen av 20-årsalderen på 56 % er i overensstemmelse med resultatet av etterundersøkelsen 5 år etter (55 %). Modellen viser at i 30-årsalderen har omtrent 70 % av deltakerne fullført videregående opplæring med enten studie- eller yrkeskompetanse. Sett i lys av at 20% av deltakerne fortsatt er i utdanning 5 år etter, kan denne økningen sannsynliggjøres.

Simulert utdanningsnivå for referansegruppen i modellen viser at ved 21 og 26 års alder har henholdsvis 2 og 12 % av individene i referansegruppen fullført videregående opplæring med enten studie- eller yrkeskompetanse. Disse simulerte tallene lar seg sammenligne med observerte resultater for gruppen tidlige skolesluttere, men er konservativt for referansegruppen for UngInvest AIB som helhet, da gruppen unge med barnevernserfaring har en fullføringsgrad på 37%. Det er da tydelig at modellen ikke genererer tilstrekkelig mange i referansegruppen som utdanner seg og får et høyere kompetansenivå 10 år etter avsluttet grunnskole. Dette kan føre til en overestimering i effekt av tiltaket ved at referansealternativet kommer dårligere ut enn hva det egentlig er.

En medvirkende årsak til dette er modelltekniske begrensninger. Periodene som ligger til grunn i livsløpsmodellen er på 5 år og det gjør at resultatene i livsløpsmodellen får en fasong som trappetrinn. Dersom det hadde vært tilgjengelig statistikk ned på enkeltår ville andelen som opparbeidet seg videregående opplæring eller høyere vært jevnere (og potensielt nærmere de faktiske resultatene fra etterundersøkelsene).

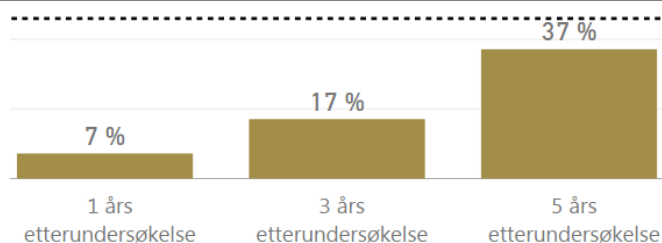
M2: Effekt på andelen unge som kommer i arbeid

Etterundersøkelse

KPI 2 ANDEL AV
DELTAKERNE I JOBB FEM
ÅR ETTER
PROSJEKTPERIODEN

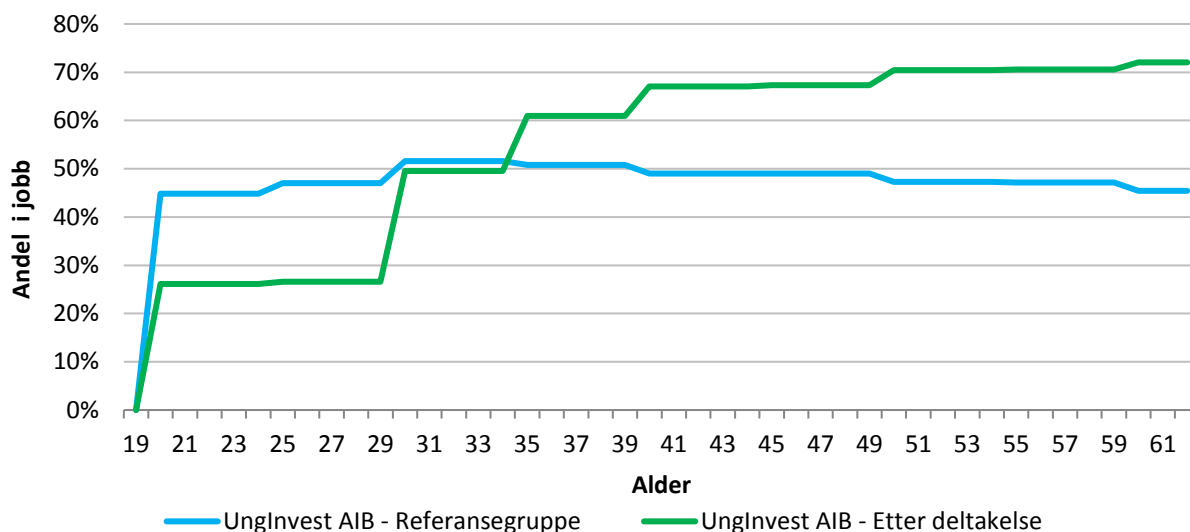
37 %

- 19 %
SAMMENLIGNET MED
REFERANSEGRUPPEN

Figur 0-4 Andel deltakere i arbeid for ulike etterundersøkelser. Informasjon hentet fra SEMI.

Simulert livsløp

Den simulerte arbeidsdeltakelsen for elevene i UngInvest AIB i begynnelsen av 20-årsalderen på 26 % er lavere enn resultatet av etterundersøkelsen 5 år etter (37 %). Modellen viser at i 30-årsalderen er omtrent 50 % av i arbeid. Arbeidsandelen øker videre i løpet av livsløpet. Sett i lys av den unge aldersgruppen til UngInvest AIB er det naturlig - og kanskje til og med ønskelig - at ungdommene fullfører videregående utdanning og høyere utdanning før man er i arbeid.

Simulert utdanningsnivå for referansegruppen i modellen viser at ved 21 og 26 års alder er henholdsvis 45 % og 47 % av individene i referansegruppen i arbeid. Disse simulerte tallene er i overensstemmelse med observerte resultater for referansegruppen som helhet. Arbeidsandelen faller videre i løpet av livsløpet.

Den positive forskjellen i arbeidsdeltakelse kommer først etter 30 års alder, da UngInvests elever har en større arbeidsdeltakelse enn referansegruppen. Modellen generer trolig denne effekten noe sent, sammenlignet med hva som faktisk er tilfelle, dette underbygges av etterundersøkelsen som viser at den faktiske andelen i arbeid er 37 % allerede 5 år etter deltakelse. Det fører til en underestimering av effekt av tiltaket ved at UngInvest AIB kommer dårligere ut i modellen enn hva som er faktisk tilfelle. En medvirkende årsak til dette er modelltekniske begrensninger. Periodene som ligger til grunn i livsløpsmodellen er på 5 år og det gjør at resultatene i livsløpsmodellen får en fasong som trappetrinn.

M3: Prosjektspesifikke mål

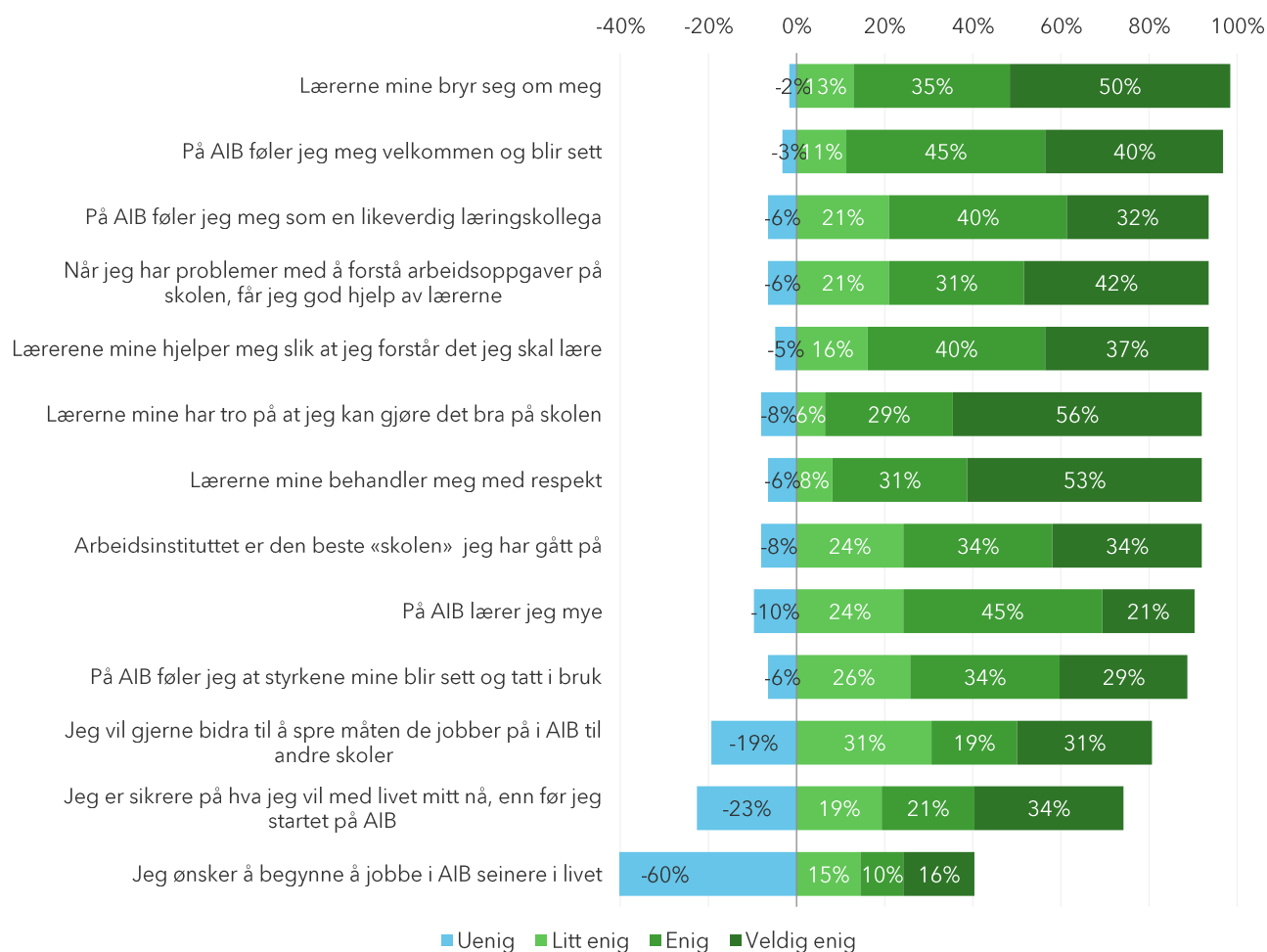
M3.1: Et godt læringsmiljø

Tankesettet i UngInvest AIB bygger på å bytte ut fokus på mangelfull atferd hos den enkelte mot et styrkebasert tenkesett, det vil si en systematisk søking etter det beste hos individet. UngInvest AIB rapporterer om fortellinger om at elevene opplever økt læringsglede, bedre relasjoner, bedre skolefaglige prestasjoner, større tro på egne evner og ressurser, større tro på framtiden og motivasjon til å nå mål de setter seg. I tillegg opplever lærerne større motivasjon i jobben samt bedre relasjon til elever og foreldre (Sjong & Tanggaard, u.d.). Fortellingene underbygges av at spørreundersøkelsen i forbindelse med *Samfunnsøkonomisk analyse av prosjektene i Kronprinsparets fond* (DNV GL, 2014) viste en positiv effekt på deltakernes personlige egenskaper og sosiale ferdigheter (da omtalt som *sosial og psykologisk kapital*).

KPI 3.1.1 ANDEL POSITIVE SVAR I UNGINVEST AIB UNDERSØKELSE

87 %

Basert på spørreundersøkelse med påstander om UngInvest AIB sitt læringsmiljø som deltakerne svarer på (tall for kull 2015/16).

Figur 0-5 Besvarelser fra deltakere i kull 2015/2016 etter deltakelse i prosjektet

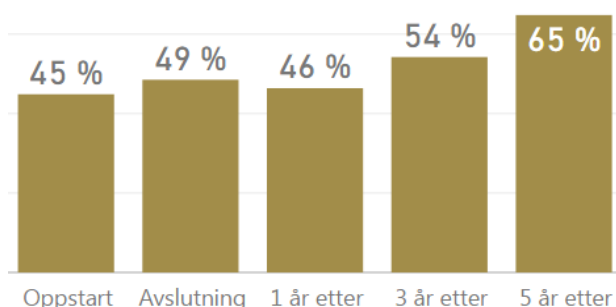
Figur 0-5 viser påstandene om UngInvest AIB sitt læringsmiljø som deltakerne svarer på. Det er stor andel positive svar i påstandene som deltakerne tar stilling til. Eksempelvis viser de positive resultatene for påstanden «På AIB føler jeg at styrkene mine blir sett og tatt i bruk» at UngInvest AIB har høy måloppnåelse på sitt målrettede arbeid om å se og utnytte individenes styrker. Det er også et sterkt resultat at omtrent 40 % av deltakerne kunne tenke seg å jobbe i UngInvest AIB, sett i lys av alle mulighetene man har.

UngInvest AIB har i tillegg selv gjennomført kvalitative undersøkelser i form av intervjuer med både elever og foresatte. Disse undersøkelsene underbygger at både elevene selv og deres familier opplever UngInvest som et verdifullt prosjekt (Mæland, 2016).

M4: Livssituasjon

KPI 4.1 PSYKISK HELSE **65 %** + 44 %
SAMMENLIGNET MED
OPPSTART

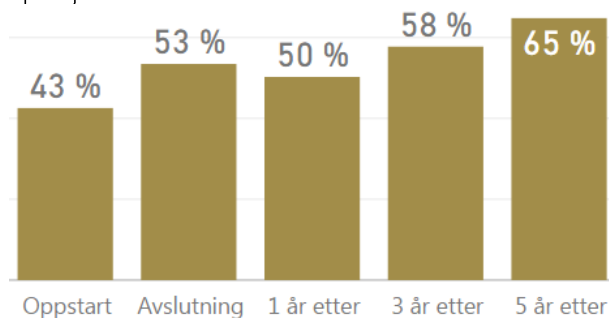
Figuren nedenfor viser at det er en tydelig trend at deltakernes selvrapporterte psykiske helse forbedres i årene som går etter deltakelse i prosjektet.

Figur 0-6 Andel av deltakerne som svarer i etterundersøkelse at de oppfatter egen psykisk helse som "god" eller "meget god". Informasjon hentet fra SEMI. Ett år etter = kull 2014/2015 og kull 2015/2016. Tre år etter = kull 2012/13 og 2013/2014. Fem år etter = kull 2010/11 og 2011/12.

KPI 4.2 FYSISK HELSE **65 %** + 51 %
SAMMENLIGNET MED
OPPSTART

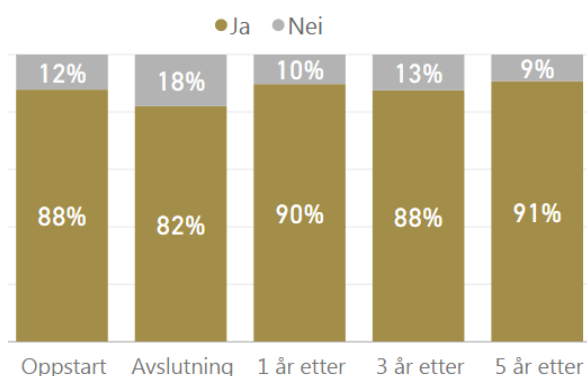
Figuren nedenfor viser at deltakernes selvrapporterte fysiske helse forbedres i årene som går etter deltakelse i prosjektet.

Figur 0-7 Andel av deltakerne som svarer i etterundersøkelse at de oppfatter egen fysiske helse som "god" eller "meget god". Informasjon hentet fra SEMI. Ett år etter = kull 2014/2015 og kull 2015/2016. Tre år etter = kull 2012/13 og 2013/2014. Fem år etter = kull 2010/11 og 2011/12.

KPI 4.3 VENNSKAP **91 %** + 3 %
SAMMENLIGNET MED
OPPSTART

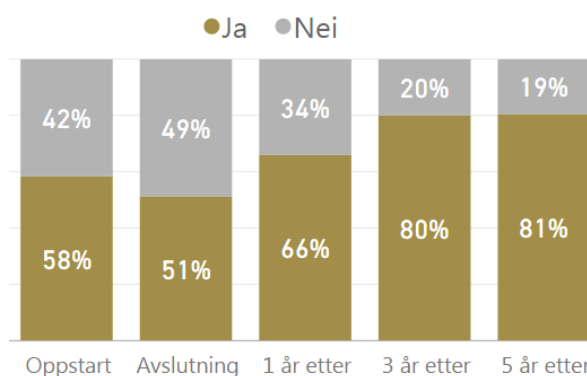
Figuren nedenfor viser at andelen som svarer «Nei» på spørsmålet om man minst har en god venn ligger ganske stabilt på omtrent 10 %.

Figur 0-8 Besvarelser fra tidligere deltakere på spørsmålet «Har du minst en god venn?». Informasjon hentet fra SEMI.

KPI 4.4 STABIL ØKONOMI **81 %** + 40 %
SAMMENLIGNET MED
OPPSTART

Figuren nedenfor viser andelen som svarer at de ikke ville hatt råd til å dekke en uforutsett utgift. Forskjellen er størst fra ettårsundersøkelsen og treårsundersøkelsen hvor andelen reduseres fra 34 til 20 %.

Figur 0-9 Besvarelser på spørsmålet «Om mobiltelefonen din blir ødelagt, ville du hatt råd til å skaffe deg en ny?». Informasjon hentet fra SEMI.

VEDLEGG C - EFFEKTEN AV TRIVSELSPROGRAMMET

Med Trivselsprogrammet legger mobbefrie trivselsledere fra 4.-10. trinn til rette for økt aktivitet i storefriminuttene. Per høsten 2016 benytter over 1 200 skoler i Norden Trivselsprogrammet. I Norge er det representert i alle landets fylker og omtrent 200 kommuner. 180 av medlemsskolene er kombinert- eller ungdomsskoler. Prosjektet faller i kategorien Wide Impact fordi det når mange barn og unge, men tiden knyttet til hvert enkelt individ er relativt liten.

Trivselsprogrammet går ut på å la barn selv ta ansvaret for at det blir initiert lek i friminuttene. Programmet er hovedsakelig representert på barneskoler, men er også innført på en rekke ungdomsskoler, og det satses mot å nå flere. Forskning viser at barn som er i fysisk aktivitet lærer bedre og har lettere for å konsentrere seg for undervisningen. Forskning viser også at barn som kjeder seg er mer disponert for å ty til mobbing. Mer aktivitet i friminuttene på skolen kan derfor bidra til å redusere mobbingen og dermed også øke trivselen i skolen.

Programmet fungerer slik at elevene selv nominerer hverandre til å bli trivselsledere. De som blir trivselsleder kan dra på kurs der de får innføring i hvordan de skal arrangere leker og engasjere de andre elevene. Trivselslederne har ansvaret for at alle skal bli inkludert i leken. Trivselslederne planlegger på forhånd hvilke leker som skal foregå i friminuttene og arrangerer den planlagte leken. Erfaring viser at barn som får ansvar vil ta ansvar.

Programmet driftes etter en nettverksmodell der skoler i geografisk nærhet har samme trivselslederkoordinator. Nettverket arrangerer blant annet lekekurs for trivselslederne to ganger i året, jevnlig nettverksmøter, tilbud om trivselsseminar, samt aktivitetskurs for bl.a. gymlærere, ansvarlige for fysisk aktivitetstime, SFO ansatte og TL-ansvarlige (ansatte på skolen med ansvar for programmet).

Målgruppe og referansegruppe

Alle skoler har muligheten til å søke om å bli en del av programmet, og per 2016 er det over 1000 skoler i Norge som er tilknyttet programmet. Av disse er det 48 skoler som er ungdomsskoler og 118 som er kombinerte barne- og ungdomsskoler. Ca 370 000 barn er elever ved disse skolene. Over 70 000 barn ble trivselsledere i 2016.

Siden det per i dag er relativt få ungdomsskoler som er med i Trivselsprogrammet i forhold til barneskoler er det vurdert som mer hensiktsmessig å analysere effektene på barneskoler. For Trivselsprogrammet er det to mulige referansegrupper:

- Elevmassen på skoler som ikke har innført Trivselsprogrammet
- Elevmassen på skoler før de har innført Trivselsprogrammet

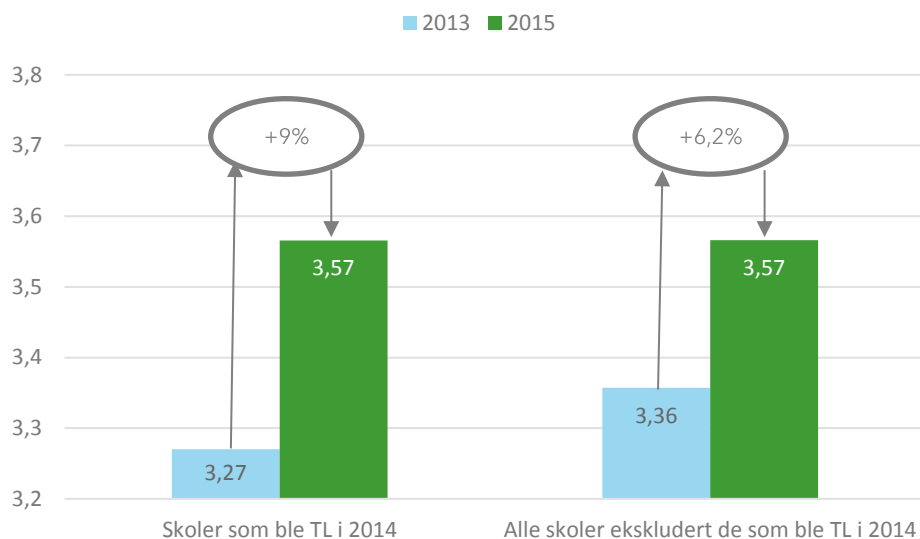
At det opparbeides gode vaner og sunne relasjoner i barneskolen er viktig for at barnet skal kunne vokse og trives i senere skolegang. Trivselsprogrammet legger til rette for at barn kan skape gode relasjoner, de har muligheten til å oppleve gleden ved inkludering og mestring.

M3: Prosjektspesifikke mål

M3.1: Effekt på et godt læringsmiljø

I elevundersøkelsen vurderer elever graden av «god arbeidsro i timene». Vi har analysert vurderingen av arbeidsro før og etter at skolen har blitt innlemmet i Trivselsprogrammet. Elevundersøkelsen viser at

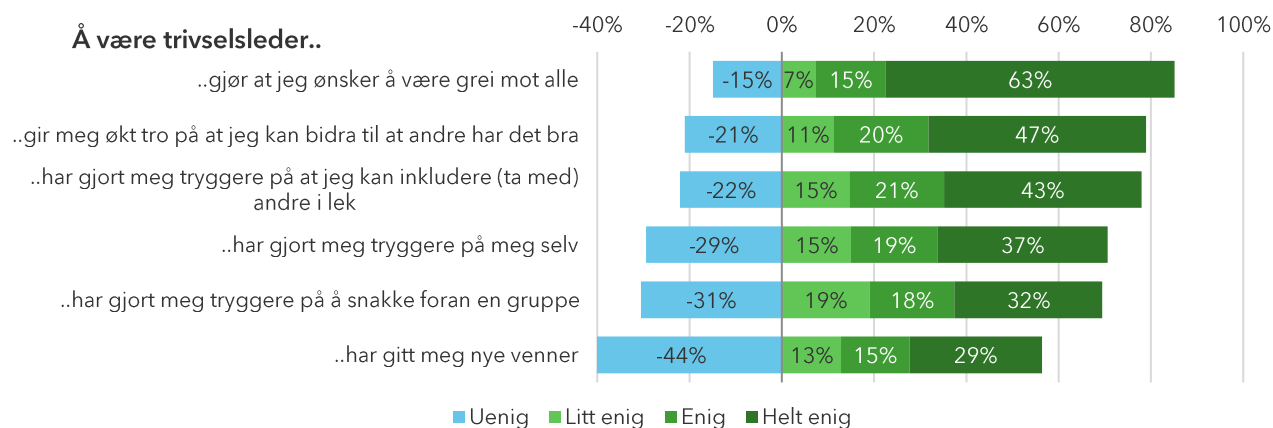
skoler som ble TL-skoler i 2014 opplever en signifikant økning i scoren på påstanden om at «Det er god arbeidsro i timene» fra 2013 (før TL) til 2015 (etter TL). Skolene som ikke er TL-skoler opplevde imidlertid også en økning i denne scoren i samme tidsrom. Denne økningen er imidlertid ikke like stor som for TL-skolene.

Figur 0-1 Snitt score på påstanden: «Det er god arbeidsro i timene», endring fra 2013-2015 for TL skoler og ikke-TL skoler

Av figuren ovenfor kan man se at skolene scorer likt i 2015, men at skolene som ble TL i 2014 hadde en dårligere score til å begynne med (2013). Resultatene kan tyde på at skoler som velger å bli TL-skoler har større utfordringer knyttet til urolighet blant elevene enn det gjennomsnittet av skoler har. Trivselsprogrammet ser dermed ut til å hjelpe skolene til å oppnå samme nivå som gjennomsnittet av skoler. Bedre arbeidsro gir barna et bedre grunnlag for læring.

Det er også interessant å se hvilket utbytte barna som er trivselsledere får av rollen. Figur 0-2 viser i hvilken grad trivselslederne sier seg enig eller uenig i utsagn knyttet til rollen. Resultatene viser at det å være trivselsleder påvirker positivt hvordan barna behandler andre elever, og at de kan bidra til at andre har det bra. 63 % av trivselslederne svarer at de er «helt enig» i at å være trivselsleder «gjør at jeg ønsker å være grei mot alle». Det er også et stort flertall som opplever å bli tryggere på seg selv. Andel som er enig i påstandene om å bli tryggere på seg selv og tryggere på å snakke foran en gruppe er henholdsvis 71 % og 69 %.

Figur 0-2 Resultater fra etterundersøkelse til TL-skoler som ble innlemmet i Trivselsprogrammet i 2016. Status per 19. mai 2017.

M3.2: Effekten på økt trivsel

Trivselsprogrammet sendte ut spørreundersøkelser for nye TL-skoler september 2016. Spørreundersøkelsene ble sendt ut på nytt til TL-skolene mai 2017. Tabell 17 viser antall besvarelser.

Tabell 17 Antall besvarelser i Trivselsundersøkelsen. Informasjon hentet fra SEMI.⁷

Spørreundersøkelse (kartlegging av ny TL-skole)	5602
Etterundersøkelse	3251

I undersøkelsen er det svar fra 67 skoler, fordelt på 46 barneskoler, 9 ungdomsskoler, og 12 kombinertskoler. På disse skolene er det 11 562 elever på 4.-10. trinn, fordelt på 8024 elever på 4.-7. trinn og 3538 elever på 8.-10. trinn. Svarprosenten i undersøkelsen er hhv 49 % og 28 % for kartleggingsundersøkelsen og etterundersøkelsen.

Tabell 18 antall elever på skolene i undersøkelsen. Elevtall 2016/17 fra Utdanningsdirektoratet

Antall elever	4-7 trinn	8-10 trinn	Totalt	Antall skoler
Barn	6390		6390	46
Ungdom		2323	2323	9
Kombinert	1634	1215	2849	12
Totalt	8024	3538	11562	67

Trivselsprogrammet er rettet mot grunnskoleelever, og har som mål å øke trivselen på skolen. Å legge grunnlaget for en god barndom er viktig fordi dette er noe alle bærer med seg hele livet. Det er vanskelig å måle i hvilken grad trivsel på barneskolen påvirker livsutviklingen, men at barndommen har påvirkning på hvordan man blir som voksne er det ingen tvil om. Forebygging.no beskriver det på følgende måte: «Barn som henvises til PP-tjenesten, barnevernstjenesten, psykisk helsevern eller som får spesial-undervisning fungerer ofte dårligere sosialt enn sine jevnaldrende (Ogden, 1995). I tillegg til å ha lærevansker, utviklingshemning, atferdsproblemer eller psykiske vansker, mangler de ofte aldersadekvate sosiale ferdigheter. Det kan skyldes at de av flere årsaker ikke har lært hvordan de skal etablere relasjoner til andre eller at de har hatt få eller dårlige praktiseringsmuligheter» (Ogden, 2012). Siden Trivselsprogrammet legger til rette for unge å utvikle sine sosiale ferdigheter, kan dette fungere som et preventivt tiltak. Å hindre at barn og ungdom havner i en situasjon der de trenger ekstra oppfølging senere vil ha stor betydning både for elevene det gjelder og alle som er pårørende.

⁷ Kartlegging av TL-skoler ble gjennomført september 2016. Mai 2017 ble etterundersøkelse sendt ut til samme skoler. Etterundersøkelsesdata fra SEMI er status per 19. mai 2017.

Tabell 19 Analyse av spørsmål om trivsel fra nullpunkt- og etterundersøkelse for TL-skoler. For gjennomsnittberegning; 1 er dårligste score og 5 er beste. For beregning av andel positive svar har man sett på andel besvarelser fra to høyeste scorealternativer. For beregning negative svar har man vurdert andelen av det laveste scorealternativet (1).

	Gjennomsnitt score	Andel som trives godt eller svært godt	Andel som ikke trives i det hele tatt
Trives du på skolen?			
2016-09	4.31	90.13 %	1.11 %
2017-05	4.29	87.97 %	0.77 %
Endring	-0.02	-2,16 prosentpoeng	-0,34 prosentpoeng
Trives du sammen med elevene i gruppa/klassen din?			
2016-09	4.35	89.25 %	0.70 %
2017-05	4.33	88.90 %	0.46 %
Endring	-0,02	-0,35 prosentpoeng	-0,23 prosentpoeng
Trives du i friminuttene?			
2016-09	4.43	90.78 %	0.50 %
2017-05	4.41	90.52 %	0.40 %
Endring	-0,02	-0,26 prosentpoeng	-0,10 prosentpoeng

Tabell 19 viser resultater for spørsmålene som er tilknyttet trivsel. Ser man på alle besvarelsene i helhet er det relativt små endringer fra nullpunkt- til etterundersøkelse. Det er en svak negativ utvikling for gjennomsnittlig score på (på skala fra 1 til 5) i samtlige spørsmål. Snittet er i utgangspunktet høyt, og de aller fleste elevene trives på skolen, sammen med klassen og i friminuttene. Det støttes av at andelen som svarer at de trives god eller svært godt er på omtrent 90 % for de tre spørsmålene.

Hva så med de som ikke trives? Der viser tallene at det blir færre som ikke trives i det hele tatt. Gitt tallet på 11 562 elever totalt på alle skoler i 4.-10. trinn, kan prosentene i Tabell 19 omregnes til hvor mange elever det faktisk dreier seg om. På spørsmålet «trives du på skolen» er det i september 2016 ca 130 elever som svarer at de ikke trives i det hele tatt. I mai 2017 er dette ca 90. Det er altså ca 40 elever som ikke lenger svarer at de ikke trives i det hele tatt. Bildet er likt for de to andre spørsmålene. Årsakene til dette kan være sammensatt, men det gir indikasjoner på at TL kan bidra til å bedre trivselen for barn og unge som føler seg spesielt utenfor.

M3.3: Effekten på økt aktivitet

Trivselsprogrammet har fokus på å øke aktivitetsnivået blant de unge. Selv om 9 av 10 barneskoleelever møter Helsedirektoratets anbefaling om 60 minutters aktivitet om dagen så er det fortsatt en sterk sammenheng mellom fysisk aktivitet og helse, trivsel og skoleprestasjoner. Det vil si at mer fysisk aktivitet alltid vil være bedre enn mindre. Siden aktivitetsnivået reduseres betraktelig fra barneskolen til ungdomsskolen (der bare 50 % av 15-åringene møter anbefalingen om 60 minutters daglig aktivitet). Trivselsprogrammets økende satsning mot ungdomsskoler vil derfor være et viktig bidrag til å heve det fysiske aktivitetsnivået blant ungdommer.

Tabell 20 Analyse av spørsmål om aktivitet fra nullpunkt- og etterundersøkelse for TL-skoler. For spørsmål 1 sin gjennomsnittsberegning; 1 er dårligste score og 5 er beste. For resten av spørsmålene og gjennomsnittsberegning; 1 dårligste score og 6 er beste. For beregning av andel positive svar har man sett på andel besvarelser fra to høyeste scorealternativer. For beregning negative svar har man vurdert andelen av det laveste scorealternativet (1).

	Gjennomsnitt	Andel som deltar 4-5 dager uken	Andel som ikke deltar noen dager
Finnes det mange morsomme leker/aktiviteter å være med på i friminuttene?			
2016-09	3,33	43,01 %	5,94 %
2017-05	3,49	48,95 %	3,64 %
Endring	0,16	5,94 prosentpoeng	-2,30 prosentpoeng
Hvor mange dager er du med og leker / er i aktivitet i friminuttene?			
2016-09	4,33	57,40 %	16,15 %
2017-05	3,92	47,82 %	21,44 %
Endring	-0,41	-9,58 prosentpoeng	5,29 prosentpoeng
Hvor ofte gjør dere oppgaver der dere skal bevege dere og være i fysisk aktivitet i klasserommet?			
2016-09	2,41	10,33 %	34,51 %
2017-05	2,17	7,62 %	41,36 %
Endring	-0,23	-2,71 prosentpoeng	6,85 prosentpoeng
Hvor ofte gjør dere oppgaver der dere skal bevege dere og være i fysisk aktivitet utendørs?			
2016-09	2,79	15,61 %	22,87 %
2017-05	2,59	12,97 %	28,02 %
Endring	-0,20	-2,64 prosentpoeng	5,15 prosentpoeng

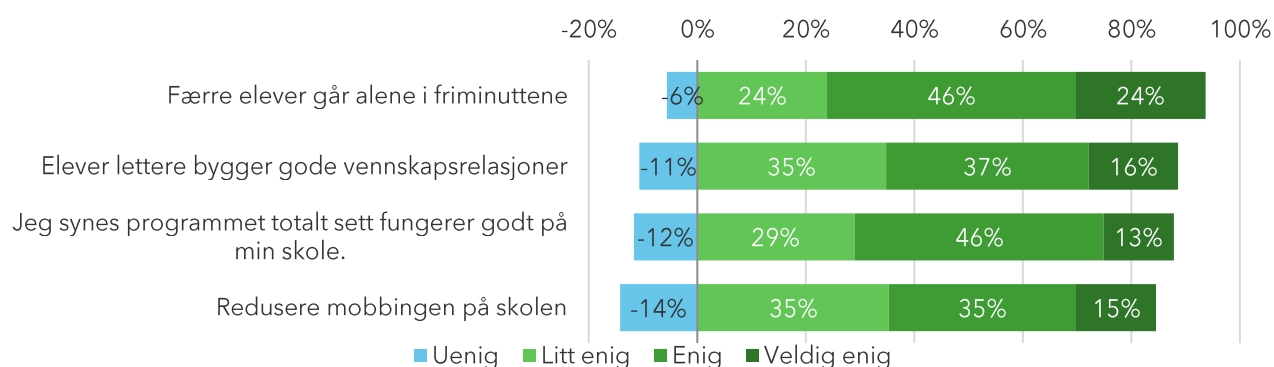
Tabell 20 viser resultater for spørsmålene som er tilknyttet aktivitet. Ser man på alle besvarelsene i helhet er det endringer i begge retninger. Det er en negativ utvikling for gjennomsnittet i 3 av 4 spørsmål.

TL-skolene har en 6 prosentpoeng økning antall positive svar på spørsmålet om det «finnes mange morsomme leker/aktiviteter å være med på i friminuttene». For det samme spørsmålet er det en reduksjon i andel negative besvarelser. Dette tyder på at det er en bedring i mulighetene for å delta i morsomme leker/aktiviteter i friminuttene for barna.

Det er en negativ utvikling i elevenes deltakelse i leker – eller generell aktivitet – i friminuttene. Andel positive svar er redusert med 10 prosentpoeng fra nullpunkt – til etterundersøkelse. Andelen negative svar har økt med 5 prosentpoeng. Det er også en generell negativ trend for oppgaveløsning og fysisk aktivitet (både innendørs og utendørs).

M3.4: Effekten på redusert mobbing

Trivselsprogrammet gjennomfører jevnlig egne spørreundersøkelser til TL-ansvarlige på hver skole. Av spørsmålene i undersøkelsen er det temaene relasjoner, ensomhet og mobbing som har størst innvirkning på personlige egenskaper og sosiale ferdigheter. For å se på effekten av programmet er det derfor valgt ut følgende fire påstander: «færre elever går alene i friminuttene», «Elever lettere bygger gode vennskapsrelasjoner», at Trivselsprogrammet bidrar til å «redusere mobbingen på skolen», og at man synes «programmet totalt sett fungerer godt på min skole». Grafene nedenfor viser hvordan TL-ansvarlige har vurdert påstandene.

Figur 0-3 Resultater fra spørreundersøkelser til TL-ansvarlige.

Over 85 % av TL-ansvarlige svarer at de er enige («litt» til «svært enig») i at det er mindre mobbing og at færre elever går ensomme i friminuttene. Videre mener 88 % av respondentene at programmet totalt sett fungerer godt på skolen, dette blir også underbygget av at det er få skoler som har valgt å avslutte programmet, over 90 % av skolene velger å fortsette med programmet etter tre års kontraktsperiode (Eide, 2017). Resultatene underbygger at programmet har en effekt, men det har ikke vært mulig å måle omfanget av denne effekten da informasjon knyttet til de som blir utsatt for mobbing, eller ikke trives på skolen er konfidensiell (i henhold til elevundersøkelsen).

Tabell 21 Analyse av spørsmål om aktivitet fra nullpunkt- og etterundersøkelse for TL-skoler. 1 er dårligste score og 5 er beste. For beregning av andel positive svar relatert til mobbing og krangling er det kun «nullalternativet» (5) som anses som positivt. For spørsmål om å stoppe mobbing er de to høyeste scorealternativene ansett som positive. For beregning negative svar har man vurdert andelen av det laveste scorealternativet (1).

Hvor ofte er du blitt mobbet på skolen de siste månedene? <i>Sjeldnere mobbet, høyere score.</i>	Gjennomsnitt	Andel som ikke eller bare en sjelden gang er mobbet	Andel som mobbes flere ganger i uken
2016-09	4,69	80,54 %	1,92
2017-05	4,71	82,62 %	1,73
Endring	0,02	2,08 prosentpoeng	-0,19 prosentpoeng

Har du selv vært med på å mobbe en eller flere elever på skolen de siste månedene? <i>Sjeldnere mobbing, høyere score.</i>	Gjennomsnitt	Andel som ikke eller bare en sjelden gang har mobbet	Andel som har mobbet flere ganger i uken
2016-09	4,90	92,51 %	0,45 %
2017-05	4,90	93,24 %	0,62 %
Endring	0,01	0,73 prosentpoeng	0,17 prosentpoeng

Har du kranglet med noen i friminuttene de siste månedene? <i>Sjeldnere krangling, høyere score.</i>	Gjennomsnitt	Andel som ikke eller bare en sjelden gang har kranglet	Andel som krangler svært ofte
2016-09	4,31	53,39 %	2,62 %
2017-05	4,28	52,99 %	2,85 %
Endring	-0,03	-0,41 prosentpoeng	0,23 prosentpoeng

Hvor ofte prøver andre elever å gjøre noe for å stoppe det dersom en elev blir mobbet på skolen?	Gjennomsnitt	Andel som sier andre nesten alltid eller ofte gjør noe	Andel som aldri gjør noe
2016-09	3,15	42,44 %	18,56 %
2017-05	3,16	43,24 %	19,08 %
Endring	0,00	0,80 prosentpoeng	0,52 prosentpoeng

Tabell 21 viser resultater for spørsmålene som er tilknyttet mobbing. Ser man på alle besvarelsene i helhet er det relativt uforandret fra nullpunkt- til etterundersøkelse. For spørsmålet «Hvor ofte er du blitt mobbet på skolen de siste månedene?» er det vært en forbedring i andel av positive svar på 2 prosentpoeng. Gitt elevtallet, dreier dette seg om ca 240 elever. Denne forbedringen gir en svak indikasjon på at Trivselsprogrammet har hatt en redusert mobbing.

M4: Livssituasjon

Vennskap

Tabell 22 viser analyse av spørsmål relatert til vennskap og inkludering. For samtlige spørsmål er det små forskjeller fra nullpunkt- til etterundersøkelser.

Tabell 22 Analyse av spørsmål om vennskap og inkludering fra nullpunkt- og etterundersøkelse for TL-skoler. For spørsmål 1 sin gjennomsnittsberegning; 1 er dårligste score og 4 er beste. For resten av spørsmålene og gjennomsnittsberegning; 1 dårligste score og 5 er beste. For beregning negative svar har man vurdert andelen av det laveste scorealternativet (1). For spørsmål uten kommentar i kursiv; andel positive svar er beregnet på bakgrunn av andel besvarelser med to høyeste scorealternativer.

	Gjennomsnitt	% Positiv	% Negativ
Hvor mange gode venner har du på skolen?			
2016-09	3,73	94,77 %	1,63 %
2017-05	3,71	93,99 %	1,73 %
Endring	-0,03	-0,78 prosentpoeng	0,10 prosentpoeng
Har du noen medelever å være sammen med i friminuttene?			
2016-09	4,58	91,10 %	0,77 %
2017-05	4,61	92,08 %	0,56 %
Endring	0,03	0,98 prosentpoeng	-0,22 prosentpoeng
Er det noen elever i klassen som aldri får være sammen med de andre? <i>Færre ensomme (eller ingen), høyere poengsum. Kun «Nei» positivt svar.</i>			
2016-09	4,74	86,43 %	2,01 %
2017-05	4,73	85,25 %	1,97 %
Endring	-0,01	-1,17 prosentpoeng	-0,04 prosentpoeng
Hender det at du føler deg ensom på skolen? <i>Mindre ensom, høyere poengsum. Kun «aldri» positivt svar.</i>			
2016-09	4,13	41,47 %	2,73 %
2017-05	4,12	42,50 %	2,68 %
Endring	-0,01	1,02 prosentpoeng	-0,05 prosentpoeng
Jeg forsøker å få elever som går alene til å bli med i leken / på aktiviteten <i>Kun positivt svar: «Det har ikke hendt de siste månedene»</i>			
2016-09	3,43	34,52 %	16,89 %
2017-05	3,45	36,81 %	18,42 %
Endring	0,02	2,29 prosentpoeng	1,53 prosentpoeng

VEDLEGG D - EFFEKTEN AV VIBRO

VIBRO er en organisasjon som fokuserer på personlig utvikling hos ungdom. VIBROs visjon er at alle ungdommer skal være samfunnsengasjerte, ha tro på seg selv, og innse sitt eget potensiale. VIBROs fundament og det som skiller organisasjonen fra mengden er ungdommenes sentrale rolle i organisasjonen. Aktivitetene VIBRO driver er av en karakter som gjør at de når mange ungdommer. Aktivitetene kan derfor tolkes som forskjellige «wide impact»-initiativ. Samtidig kan VIBRO forstås som et «high contact»-initiativ gjennom fokuset på den personlige utviklingen hos de frivillige.

«Forhåpentligvis bidrar jeg til at verden er et bedre sted når jeg forlater
den enn den var når jeg ankom.»
- VIBRO-frivillig

VIBRO er en organisasjon for, med og av ungdom med en rekke ulike aktiviteter. VIBROs første prosjekt var tv-konseptet "Nye forbilder". Serien ble lansert våren 2014, og portretterer mennesker gjennom flere episoder som fungerer som forbilder og rollemodeller for ungdom i Norge. De har også arrangert festival, skoleturneer og aktivitetsdag for asylungdom.

Nå jobber VIBRO for å utvikle en internshipordning for anerkjente bedrifter i Norge. Formålet er å dra frem konkurransedyktige kandidater med flerkulturell bakgrunn eller som har god kulturforståelse, og øke bevissthet rundt nytten og verdien dette gir til arbeidsplassen. I tillegg driver VIBRO et nettbasert magasin som legger vekt på å fremme meningene og erfaringene til unge personer på tvers av kulturelle og geografiske grenser, og setter dermed søkelys på «de stemmene som sjeldent blir hørt i medie-Norge». Hensikten er å sette fokus på at flerkulturell bakgrunn er en styrke og å vise at alle ungdommer har muligheten til å være ressurssterke og oppnå det de ønsker. Samtidig oppnår man at medlemmene i organisasjonen får verdifull arbeidserfaring og mestringsfølelse.

Organisasjonen sørger for kompetanseheving gjennom å arrangere workshops med eksterne eksperter, og på denne måten får ungdommene de verktøyene de trenger for å kunne vokse i sine nye roller. Å gi ungdom ansvar, og la ungdom få utfordringer gir personlig utvikling, en mulighet for selvrealisering og en følelse av mestring.

Målgruppe og referansegruppe

VIBRO er en plattform for samfunnsengasjert ungdom og unge voksne som ønsker å ha en personlig utvikling og gjøre en meningsfull forskjell. De legger særlig vekt på mangfold, sosialt entreprenørskap og kreativt lederskap, og jobber for at alle unge mennesker skal utnytte sitt eget potensiale gjennom ulike former for kompetanseheving og prosjektarbeid. Hele organisasjonen drives av ungdommer i alderen 16-29, hvor de eldste medlemmene fungerer som ressurspersoner for de yngre.

VIBRO-frivillige

Kjønn	Alder	VIBRO-erfaring	Arbeidserfaring
52 % jenter	44 % 15-18 år	4 % 3-5 måneder	22 % Nei
48 % gutter	13 % 19 -22 år	26 % 5-12 måneder	78 % Ja
	39 % 23-26 år	70 % mer enn 1 år	
	4 % over 27 år		

Basert på spørreundersøkelse i 2016/2017 av frivillige i VIBRO, som blant annet måler individets opplevde effekt.

Det er stor diversitet i ungdommene som enten velger å delta i VIBRO eller som på annen måte blir påvirket av deres arbeid. Derfor er det ikke definert en referansegruppe for VIBRO.

M3: Prosjektspesifikke mål

M3.5 Effekten på «Employability»

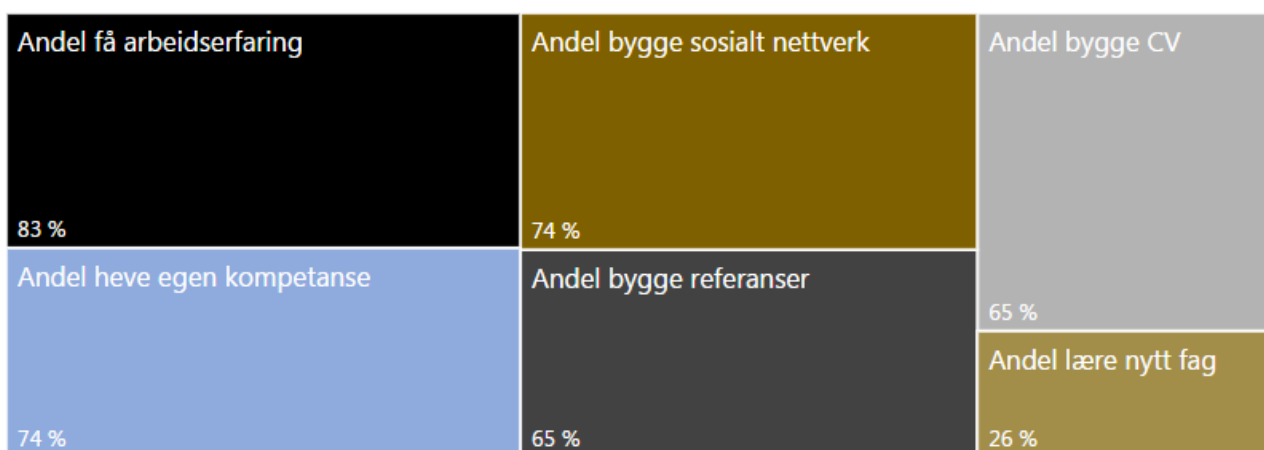
VIBRO har gjennomført spørreundersøkelser blant frivillige i organisasjonen.

KPI 3.5 ANDEL SOM MENER AT VIBRO HAR HJULPET MED MINST 1 «EMPLOYABILITY»-KATEGORI

91 %

Basert på spørreundersøkelse med svar på spørsmålet «Syns du at VIBRO har hjulpet deg med noe av det følgende:». Deltakerne kan velge flere alternativer.

Figur 0-1 viser at 74 % av de frivillige i VIBRO synes deltakelsen i prosjektet har bidratt med å heve deres kompetanse. 83 % mener VIBRO har bidratt til å gi dem arbeidserfaring. Dette understreker det faglige og profesjonelle utbyttet de får av deltakelsen. Omtrent tre fjerdedeler mener at VIBRO har bidratt med å bygge deres sosiale nettverk i tillegg.

Figur 0-1 Frivillige i VIBRO sine besvarelser på "Syns du at VIBRO har hjulpet deg med noe av det følgende:". Merk at en person kan velge flere alternativ.

M4: Livssituasjon

KPI 4.1 PSYKISK HELSE

70 % + 4 %
SAMMENLIGNET MED
UNGDATA 2016

Andel av frivillige i VIBRO som svarer i spørreundersøkelsen at de oppfatter egen psykisk helse som "god" eller "meget god". Informasjonen er hentet fra SEMI.

KPI 4.2 FYSISK HELSE

74 % + 14 %
SAMMENLIGNET
MED UNGDATA 2016

Andel av frivillige i VIBRO som svarer i spørreundersøkelsen at de oppfatter egen fysisk helse som "god" eller "meget god". Informasjonen er hentet fra SEMI.

KPI 4.3 VENNSKAP

100 % + 11 %
SAMMENLIGNET MED
UNGDATA 2016

Besvarelser fra frivillige i VIBRO på spørsmålet «Har du minst en god venn?». Informasjon hentet fra SEMI.

KPI 4.4 STABIL ØKONOMI

70 % - 8 %
SAMMENLIGNET
MED LEVEKÅRS-
UNDERSØKELSEN

Besvarelser fra frivillige i VIBRO på spørsmålet «Om mobiltelefonen din blir ødelagt, ville du hatt råd til å skaffe deg en ny?». Informasjon hentet fra SEMI.

VEDLEGG E - EFFEKTEN AV KJØR FOR LIVET

Kjør for livet er et tilpasset tilbud, og tar inn barn og unge basert på henvisninger og avtaler med kommunale og fylkeskommunale organisasjoner som f.eks. barnevernet. Per i dag finansieres Kjør for livet gjennom kommunale og fylkeskommunale avtaler, samt tilskudd fra fire departementer.

Drøm for livet om 10 år: «Drømmen er å bli taxi-eier.»
- Kjør for livet-deltaker

Egenskapene som står i fokus hos Kjør for livet er f.eks. trygghet, mestring og konsekvenstenkning. Organisasjonen viser til samfunnsnytte gjennom å aktivisere ungdom inn i positive aktiviteter, fremme mestringsfølelsen og egenverdien til hvert enkelt klubbmedlem, og på sikt forebygge risikoen for frafall fra skole og arbeidsliv. For å oppnå dette benyttes det actionfylte aktiviteter, som gjerne involverer motor og motorsport. Aktivitetene hjelper de unge med å øke sin sosiale kompetanse og følelse av mestring i det daglige.

Kjør for livet jobber med teambygging og felleskapsfølelse gjennom sitt Klubb 5 initiativ. I hver Klubb 5 klubb er det fem ungdommer og to voksne teamveiledere, Alle Klubb 5-klubbene har felles pedagogisk plattform og identisk struktur. Deltakerne møtes én gang i uka, og hver klubbkveld varer tre timer. Hver klubbkveld starter med en teoridel (teamprat), der temaer som trafiksikkerhet, teambygging, sosial kompetanse og livsstil tas opp.

Kjør for livet jobber også aktivt for trafiksikkerhet spesielt gjennom sitt Klubb 7 initiativ. Dødsfall ved trafikkulykker er ofte et problem blant individer som er eller har vært i barneverntiltak. (Kristofersen, 2009) Med tanke på at Kjør for Livet primært består av unge med barnevernserfaring er det sannsynlig at prosjektet vil bidra til å redusere antallet trafikkulykker blant unge menn. Kjør for livet er også rettet mot kriminalforebygging gjennom å gi ungdom som har falt ut et innhold i livet som kan bidra til å redusere sannsynligheten for kriminalitet og rusmisbruk (Rasmussen & Strøm, 2013).

Kjør for livet jobber også med andre programmer - både nasjonalt og internasjonalt - som kan anses som "wide impact". Disse programmene er ikke hensyntatt i denne rapporten.

Målet er å gi inspirasjon, motivasjon og tro på seg selv og sin fremtid. Ved hjelp av motor og motorsport opplever deltakerne samhold, samhandling, mestring og engasjement som fører til læring og utvikling. Kjør for livet skal gjennom et tilpasset og opplevelsesbaserte aktiviteter gi spenningssøkende og risikoutsatte ungdommer ulik type mestringsfølelse, teamtilhørighet og økt kompetanse. Formålet er å motarbeide utenforskap blant barn og unge mellom 10 og 20 år. Kjør for livet består av to ulike initiativ, «Klubb 5» og «Klubb 7».

Prosjektet faller i kategorien High Contact fordi ungdommen deltar over ett års tid med én klubbkveld i uka.

Målgruppe og referansegruppe

Initiativene retter seg mot to ulike målgrupper. Målgruppen for Klubb 5 er spenningssøkende ungdommer, såkalte risikotakere, ofte med utagerende oppførsel og vanskeligheter på skolen. Klubb 7 retter seg mot spenningssøkende unge voksne i alderen 18-24.

Siste fullførte skoletrinn	Alder	Kjønn	Arbeidserfaring
32 % Barneskole	20 % 10-13 år	89 % Menn	60 % Nei
58 % Ungdomsskole	63 % 14-16 år	11 % Kvinner	40 % Ja
8 % Videregående opplæring	17 % 17-21 år		

Basert på spørreundersøkelse som måler individets opplevde effekt i 2013 og 2016.
Prosentene utgjør ikke alltid 100 % da noen svar er blanke.

Ungdommene som deltar i Kjør for livet kan ha vidt forskjellig bakgrunn og atskillig ulik årsak til at de trenger et tilrettelagt fritidstilbud. Flere av deltakerne er i barnevernet og/eller de sliter i skolen. Sammensetningen av deltakere har flest likhetstrekk med «unge med barnevernserfaring» som gruppe. Referansegruppen til Kjør for livet gis derfor samme sannsynlighet for deltakelse i samfunnet, for arbeid og utdanning som for denne gruppen. Av denne gruppen fullfører omtrent én av tre videregående opplæring, og 6 år etter fullført ungdomsskole er det 2 av 3 unge med barnevernserfaring som mottar ytelser og som hverken er i jobb eller utdanning.

M1: Effekt på andelen unge som fullfører utdanning

Etterundersøkelse

Kjør for livet har som primærmål å øke unges personlige egenskaper og sosiale ferdigheter. En bieffekt av å oppnå dette målet er at deltakerne i større grad fullfører utdanning.

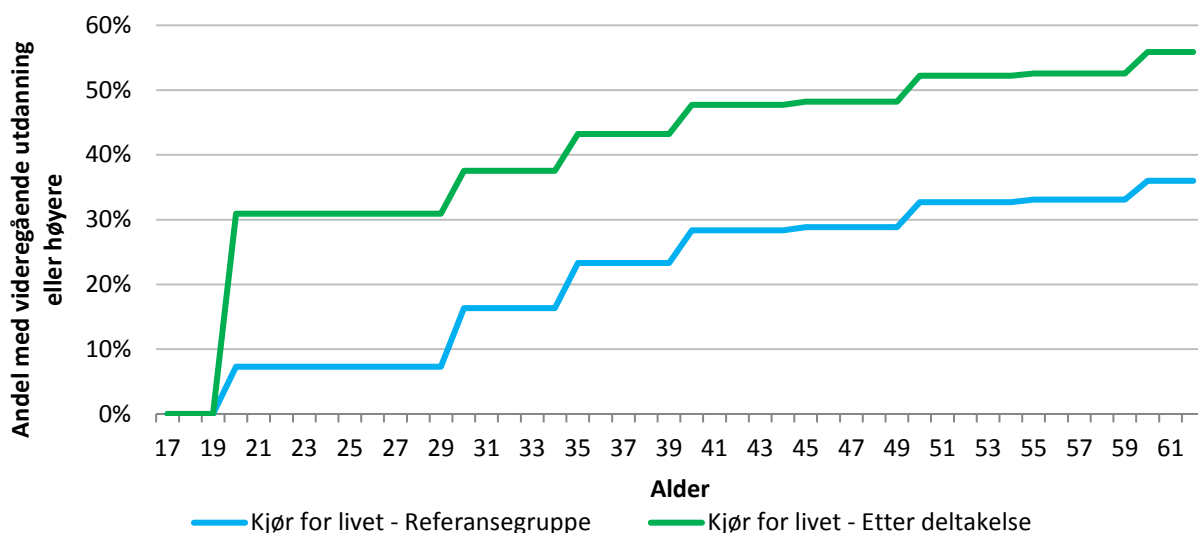
KPI1.2 ANDEL AV DELTAKERNE I
UTDANNING TRE ÅR ETTER
PROSJEKTPERIODEN

63 %

+ 40 % SAMMENLIGNET MED REFERANSEGRUPPEN

Simulert livsløp

Simulert utdanningsnivå i livsløpsmodellen viser at omtrent 31 % av deltakerne vil fullføre videregående opplæring ved 26 års alder, 10 år etter avsluttet grunnskole, mot omtrent 7 % i referansealternativet. Ved 40 års alder har andelen økt til ca. 48 %, mot omtrent 28 % i referansealternativet.

I treårsetterundersøkelsen er det 33 % som har fullført videregående opplæring 3 år etter deltakelse. Dette samsvarer godt med livsløpsmodellen som viser omtrent 31 %. Samtidig er det ikke en fullstendig korrekt gjenspeiling av virkeligheten at andelen vil ligge så stabilt gjennom hele tjuetårene som vist i figuren over.⁸

M3: Prosjektspesifikke mål

M3.1: Et godt læringsmiljø

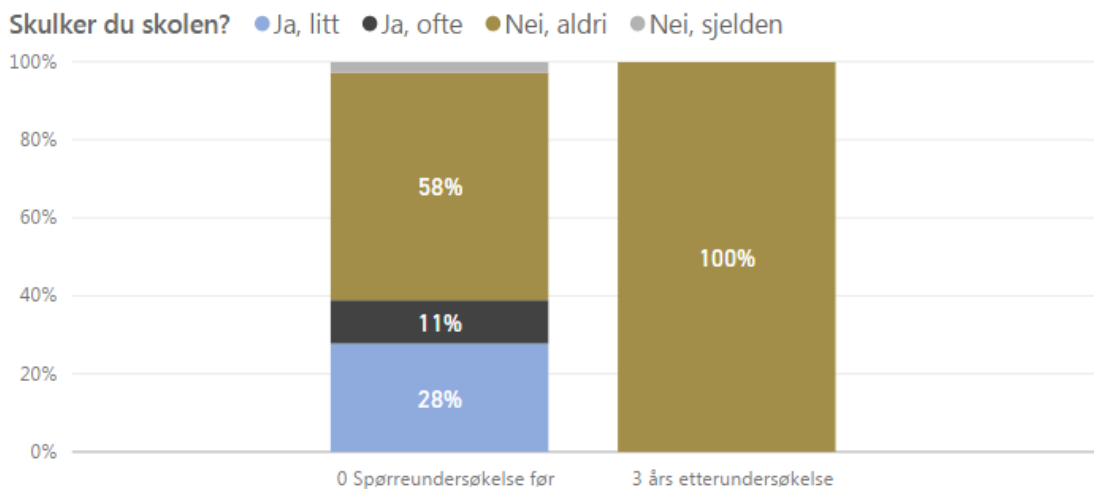
KPI 3.1 ANDEL SOM SIER DE
ALDRI SKULKER SKOLEN TRE ÅR
ETTER PROSJEKTPERIODEN

100 %

Dette er ungdommenes selvrapporterte besvarelser. Basert på etterundersøkelse tre år etter prosjektperiode.

Figur 0-1 viser andelen av deltakerne som oppgir at de skulker skolen. Dette sammenlignes for oppstart i prosjektet (deltakelsesår 2016 og 2017) og i treårsundersøkelsen (2013 og 2014). I treårsundersøkelsen rapporterer samtlige ungdommer selv at de aldri skulker skolen. Ved oppstart av prosjektet er det 11 % som oppgir at de skulker ofte og 28 % som oppgir at de skulker litt.

⁸ En medvirkende årsak til dette er modelltekniske begrensninger. Periodene som ligger til grunn i livsløpsmodellen er på 5 år og det gjør at resultatene i livsløpsmodellen får en fasong som trappetrinn. Dersom det hadde vært tilgjengelig statistikk ned på enkeltår ville andelen som opparbeidet seg videregående opplæring eller høyere vært jevnere.

Figur 0-1 Personer fra deltakelsesår 2016 & 2017 (spørreundersøkelse) og 2013 & 2014 (treårsetterundersøkelse) som har svart på spørsmålet "Skulker du skolen?".

M3.6: Trafikksikkerhet

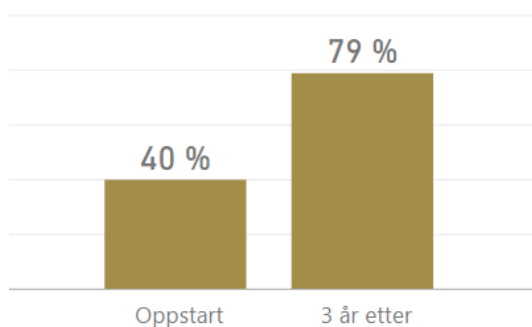
Kjør for livet har også fokus på trafikksikkerhet, spesielt i klubb 7 som sikter seg mot unge spenningssøkende menn i alderen 18-24 år. Det er ikke gjort noen oppfølgende undersøkelser på om deltakerne endrer sin atferd i trafikken. Det er derfor ikke mulig å kvantifisere denne effekten. Deltakerne selv kan opplyse om at Kjør for livet har endret deres oppfattelse av trafikksikkerhet og hva som er trygg og god atferd i trafikken, samt hva som hører hjemme på lukkede baner. Kjør for livet gir trygge rammer rundt motorsporten der deltakerne kan bli kjent med seg selv, bilen og hvordan ulike forhold påvirker bilen og sikkerheten. Basert på at deltakerne i Kjør for livet har mer kunnskap og bedre grunnlag for å opptre trafikksikkert er det nærliggende å anta at Kjør for livet har en effekt på trafikksikkerheten.

M4: Livssituasjon

KPI 4.1 PSYKISK HELSE

79 % + 98 %
SAMMENLIGNET MED
OPPSTART

Figuren under viser deltakernes selvrapporterte psykiske helse tre år etter deltakelse i prosjektet.

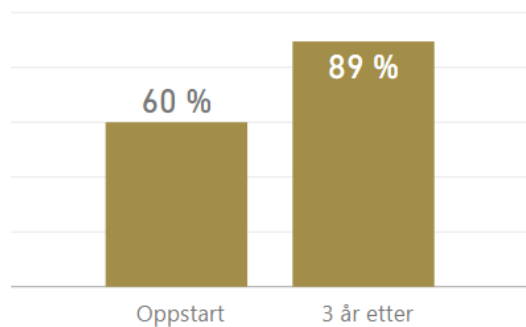

Figur 0-2 Andel av deltakerne som svarer at de oppfatter egen psykisk helse som "god" eller "meget god". Informasjonen er hentet fra SEMI.

KPI 4.2 FYSISK HELSE

89 % + 48 %
SAMMENLIGNET
MED OPPSTART

Figuren under viser deltakernes selvrapporterte fysiske helse.

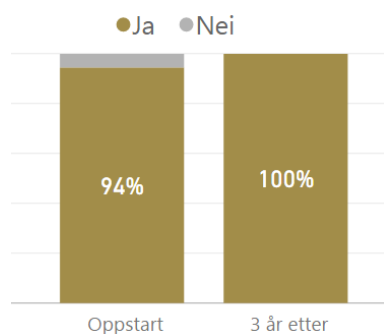

Figur 0-3 Andel av deltakerne som svarer at de oppfatter egen fysisk helse som "god" eller "meget god". Informasjonen er hentet fra SEMI.

KPI 4.3 VENNSKAP

100 % + 6 %
SAMMENLIGNET MED
OPPSTART

Figuren nedenfor viser at samtlige tidligere deltakere i Kjør for livet har svart «Ja» på spørsmålet om man minst har en god venn. Dette utgjør en økning fra andelen som svarte ja ved oppstart i prosjektet.

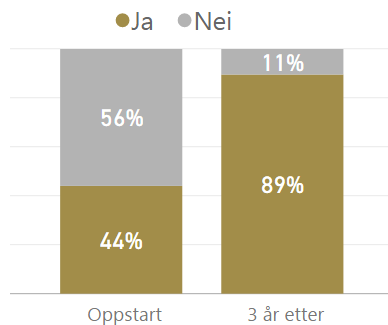

Figur 0-4 Besvarelser fra deltakere på spørsmålet «Har du minst en god venn?». Informasjon hentet fra SEMI.

KPI 4.4 STABIL ØKONOMI

89 % + 102 %
SAMMENLIGNET
MED OPPSTART

Figuren nedenfor viser andelen som svarer at de ikke ville hatt råd til å dekke en uforutsett utgift. Denne andelen er på 11 % i treårsetterundersøkelsen. Det utgjør en forbedring fra oppstart i prosjektet.

Figur 0-5 Besvarelser på spørsmålet «Om mobiltelefonen din blir ødelagt, ville du hatt råd til å skaffe deg en ny?». Informasjon hentet fra SEMI.

VEDLEGG F - EFFEKTEN AV PØBELPROSJEKTET

Pøbelprosjektet har som mål å få unge mennesker utenfor skole og arbeidslivet ut i jobb. Pøbelprosjektet fokuserer på å lære deltakerne arbeidslivets spilleregler. Det er viktig for prosjektet at det er arbeidslivet som står i fokus, og ikke terapi eller behandling. Prosjektet fokuserer på å lære punktlighet, ansvar, motstandsdyktighet, konfliktløsning og sinnemestring til deltakerne.

Drøm for livet om 10 år:

«Fast jobb og et godt liv. Er på vei der nå!»

Pøbel

Prosjektet faller i kategorien High Contact fordi ungdommene deltar på kurs som går daglig over flere uker, i tillegg til oppfølging i etterkant av kurset.

Prosjektet er i dag representert på 21 lokasjoner. Programmet tar utgangspunkt i to faser: først kurs over typisk seks uker, og deretter praksisplass i arbeidslivet med individuell oppfølging av individene som deltar. Den individuelle oppfølgingen er en ordning som gir pøblene og fremtidige arbeidsgivere et støtteapparat. Det reduserer risiko for arbeidsgiver og øker mulighetene for pøblene.

Vista Analyse har i sin rapport (Rasmussen & von Simson, 2014) beskrevet suksesskriteriene for Pøbelprosjektets arbeid. De peker på tre forhold spesielt: Deltakernes motivasjon, Pøbelprosjektet rekrutterer bedrifter og bærer bedriftenes risiko, og de har langsiktig oppfølging av pøbel og bedrift. Deltakerne må være motiverte for å delta på kurs, og de blir bedt om å komme med forslag til jobber de kunne tenke seg. Vista Analyse peker på at Pøbelprosjektets evne å finne praksisplass til så mange er unikt for tiltak av denne typen. Det skyldes at det er risikofritt for bedriftene ved at Pøbelprosjektet følger opp, og bedriftene kan takke nei til ungdommen hvis ikke det fungerer. Videre er den langsiktige oppfølgingen viktig for å sikre fortsatt deltakelse i arbeidsmarkedet.

Målgruppe og referansegruppe

Målgruppen er «Unge som verken er sysselsatt eller i utdanning» som blir henvist gjennom NAV. Pøbelprosjektet er sådan ikke et åpent tilbud, men tar inn deltakere etter henvisning fra NAV etterfulgt av inntaksmøter der deltakerne som får være med blir valgt ut. Deltakerne har ofte kriminell bakgrunn eller sliter med rus og andre avhengigheter (inkludert data- og spillavhengighet) og kan trenge støtte over en lenger periode enn hva avtalene med NAV gir.

Skoletrinn	Alder	Kjønn	Arbeidserfaring
1 % Barneskole	23 % 15-19 år	73 % Menn	23 % Nei
27 % Ungdomsskole	76 % >20 år	27 % Kvinner	77 % Ja
66 % Videregående opplæring			

Basert på spørreundersøkelse i 2013.
 Prosentene utgjør ikke alltid 100 % da noen svar er blanke.

Referansegruppen for Pøbelprosjektet er i utgangspunktet «Unge som verken er sysselsatt eller i utdanning», men med en segmentering på ungdom med kriminell bakgrunn (40 %), rusproblemer (50%) og annen avhengighet (20 %). Det gir denne gruppen en vesentlig lavere sannsynlighet for å komme tilbake til arbeidslivet enn hva gjennomsnittet i gruppen «Unge som verken er sysselsatt eller i utdanning» i utgangspunktet har. Grensesnittet mellom individer med kriminell bakgrunn og de med rusproblemer er usikker. Et individ kan for eksempel ha både kriminell bakgrunn og rusproblemer, og prosentene summeres derfor ikke til 100%. I denne analysen brukes følgende fordeling for statistikk for referansegruppen:

- 40 % har kriminell bakgrunn
- 30 % med rusproblemer eller annen avhengighet
- 30 % ordinære NAV-klienter

Referansegruppen vil løpe stor risiko for arbeidsledighet og uførhet. Statistikk fra SSB, SIRUS, Fafo og NAV, jf. (SSB, 2009), (Iversen, et al., 2008), (Friestad & Hansen, 2004) og (NAV, 2013), tilsier at kun omtrent 35 % ville vært i arbeid og hele 19 % uføre. Gruppene kjennetegnes i tillegg av et lavt utdanningsnivå. Det vektete gjennomsnittet for referansegruppen er 35 % med fullført videregående opplæring. Dette er omtrent halvparten av landet for øvrig.

M2: Effekt på andelen unge som kommer i arbeid

Etterundersøkelse

I 2017 kontaktet Pøbelprosjektet 300 tidligere deltakere. Det var et bredt spekter i deltakelsesår blant personene som ble kontaktet - alt fra 2008 til 2017.

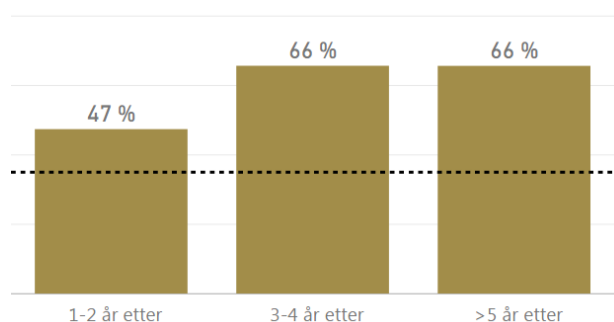
**KPI 2 ANDEL AV
 DELTAKERNE I JOBB
 FEM ÅR ETTER
 PROSJEKTPERIODEN
 (OG SENERE)**

66 %

+ 89 %⁹
 SAMMENLIGNET MED
 REFERANSEGRUPPEN

Totalt sett var 60 % av personene i arbeid.

1-2 år etter deltakelse er 47 % av deltakerne i arbeid (deltakelsesår 2016 og 2015). 3-4 år etter deltakelse er 66 % deltakerne i arbeid (deltakelsesår 2014 og 2013). Fem år etter deltakelse er 66 % av deltakerne i arbeid (deltakelsesår 2012 og senere).

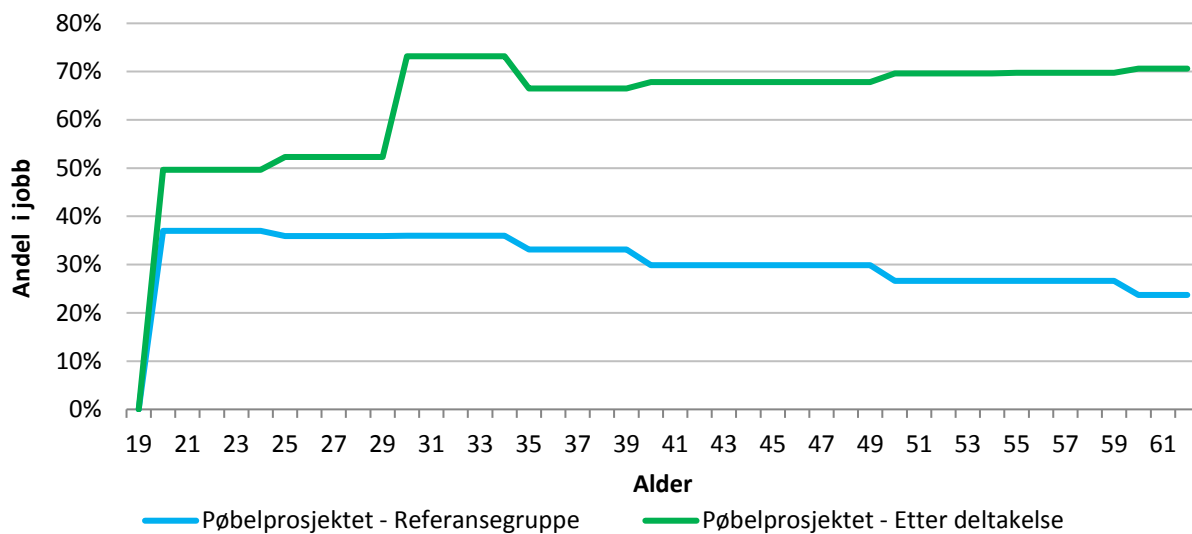

Figur 0-1 Andel deltakere i arbeid for ulike etterundersøkelser. Informasjon hentet fra SEMI.

Simulert livsløp

Figuren nedenfor viser andel som er i arbeid i de simulerte livsløpene. I 20-årsalderen er omtrent 50 % av deltakerne i arbeid. I referansegruppen er andelen i arbeid omtrent 37 % i den samme alderen. Dette gapet øker nesten konsekvent gjennom hele livsløpet. Det simulerte «høydepunktet» for arbeidsdeltakelse for deltakerne i Pøbelprosjektet er i begynnelsen av 30-årene (ca. 73 %).

⁹ Andel i arbeid for referansegruppen (ordinære NAV-klienter, rusproblemer eller annen avhengighet, eller kriminell bakgrunn) er 35 %.

Simulert utdanningsnivå for referansegruppen i modellen viser at ved 30 års alder er omtrent 35 % av individene i referansegruppen i arbeid. Disse simulerte tallene er i overensstemmelse med observerte resultater for referansegruppen som helhet. Arbeidsandelen faller videre i løpet av livsløpet.

M4: Livssituasjon

KPI 4.1 PSYKISK HELSE

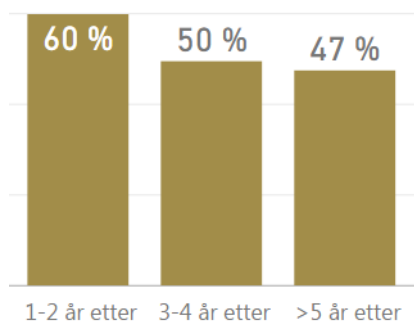
47 % - 30 %
SAMMENLIGNET MED
UNGDATA 2016

KPI 4.2 FYSISK HELSE

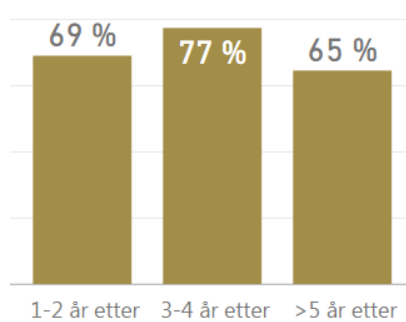
65 % + 0 %
SAMMENLIGNET
MED UNGDATA 2016

Figuren under viser deltakernes selvrapporterte psykiske helse etter deltakelse i prosjektet. Den selvrapporterte psykiske helsen blant deltakerne har ikke en positiv trend med tiden som går.

Figuren under viser deltakernes selvrapporterte fysiske helse.

Figur 0-2 Andel av deltakerne som svarer at de oppfatter egen psykisk helse som "god" eller "meget god". Informasjonen er hentet fra SEMI.

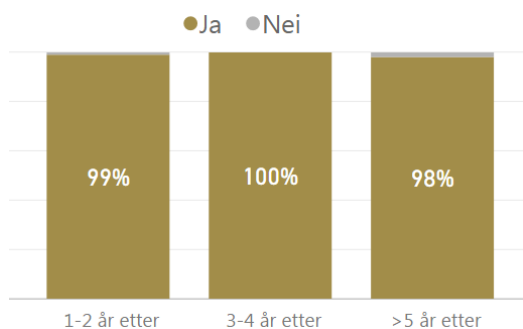

Figur 0-3 Andel av deltakerne som svarer at de oppfatter egen fysisk helse som "god" eller "meget god". Informasjonen er hentet fra SEMI.

KPI 4.3 VENNSKAP

98 % + 9 %
SAMMENLIGNET MED
UNGDATA 2016

Figuren nedenfor viser at nesten samtlige tidligere deltakere i Pøbelprosjektet har svart «Ja» på spørsmålet om man minst har en god venn.

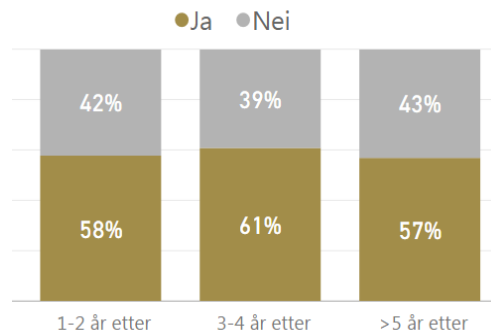

Figur 0-4 Besvarelser fra deltakere på spørsmålet «Har du minst en god venn?». Informasjon hentet fra SEMI.

KPI 4.4 STABIL ØKONOMI

57 % - 25 %
SAMMENLIGNET
MED LEVEKÅRS-
UNDERSØKELSEN

Figuren nedenfor viser andelen som svarer at de ikke ville hatt råd til å dekke en uforutsett utgift. Denne andelen er stabil i etterundersøkelsene og er omtrent halvparten av deltakerne.

Figur 0-5 Besvarelser på spørsmålet «Om mobiltelefonen din blir ødelagt, ville du hatt råd til å skaffe deg en ny?». Informasjon hentet fra SEMI.

Andre effekter

Pøbelprosjektet oppleves å ha en positiv effekt for den enkelte gjennom blant annet å legge til rette for en arbeidskarriere. Videre tilfører Pøbelprosjektet verdi for samfunnet som helhet i form av mer stabile familieforhold, opplevelsen av et tryggere nabolag og nærmiljø, reduserte helseutgifter og økt samfunnsengasjement. Sistnevnte reflekteres blant annet i at deltakere nå hjelper andre pøbler som sliter med liknende problemer som de selv hadde før deltakelse i Pøbelprosjektet. Ikke minst tenner Pøbelprosjektet et håp for ungdom i utenforskap som har forsøkt alternative tiltak uten at dette har vært vellykket.

Det er videre grunn til å tro at Pøbelprosjektet bidrar til redusert kriminalitet da en andel av pøbedeltakerne tidligere har tjent til livets opphold gjennom vinningskriminalitet. Forskning har vist at økt sosial kapital kan føre til reduksjon i kriminell aktivitet (Sampson, 2001). Videre kan den livserfaringen som pøblene bringer med seg inn i arbeidslivet også bidra til å bryte ned fordommer som øvrige ansatte måtte ha til denne gruppen ungdommer i utenforskap.

ABOUT DNV GL

Driven by our purpose of safeguarding life, property and the environment, DNV GL enables organizations to advance the safety and sustainability of their business. We provide classification and technical assurance along with software and independent expert advisory services to the maritime, oil and gas, and energy industries. We also provide certification services to customers across a wide range of industries. Operating in more than 100 countries, our 16,000 professionals are dedicated to helping our customers make the world safer, smarter and greener.